

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198214

UNIVERSAL
LIBRARY

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಕುಡಿ
ಎಂಟನೆಯ ವರುಷದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆ

‘ ಗೀಚುಗೆರೆ .

ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ

ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಿಲಗಿ

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ
ಧಾರವಾಡ

ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ
೨-೦-೦

ಜುಲೈ ೧೯೫೩

ಸಾದಾ ಪ್ರತಿ
೧-೪-೦

ಸಂಪಾದಕರು-ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಜೊಳಕಿ ಗೋವಿಂದರಾಯರು
ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ

Checked 1969

CHECKED 1964
Checked 1965

ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರ, ಧಾರವಾಡ
ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ

ಮುದ್ರಕರು :
ಎಸ್. ಎಮ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
ಲಲಿತ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಅ ರಿ ಕೆ

‘ಅನುರಕ್ತೆ’ಯ ನಂತರವೂ ಈ ‘ಗೀಚುಗೆರೆ’ಯ ಪ್ರಕಟನೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದಿನ, ಮತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ವರುಷದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆ ‘ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗು’ ಸಹ ಓದುಗರ ಕೈಸೇರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಈ ನಿಧಾನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವರೆಂದು ಅಶಿಸಿದ್ಧೇವೆ.

ಈ ‘ಗೀಚುಗೆರೆ’ಯ ಕತೆಗಾರ ಶ್ರೀ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಲಗ ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ‘ಪಿಪಾಸೆ’ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಗೆ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಜೀವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಿರೀಕ್ಷಣೆಯೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕತೆಗಳ ಜೀವಾಳವಾದುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಬದಿಯ ಜನರ ಜೀವನದ ನಂಬಿಕೆ, ನೆಚ್ಚು-ಕೆಚ್ಚುಗಳ ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯತೆ, ಮಾತಿನ ಬೆಡಗಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಡೆ-ನಿಲವು;—ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕುಸುರಿಕೆಲಸದ ವಿವಿಧ ವಿಲಾಸಗಳು ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಇಂಥ ವಸ್ತು-ವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ ಯೆಂದು ಈ ಕಥೆಗಳು ಸಾರುವಂತಿವೆ.

ಇಂಥ ಕತೆಗಳ ಗೊಂಚಲೊಂದನ್ನು ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ತನ್ನ ಸರ ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ. ಕೊಟ್ಟಲಗ ರಾಮ ಚಂದ್ರರಾಯರಿಗೆ ನಾವು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಇವರೇ ಬರೆದ ‘ದೀಪ ನಿರ್ವಾಣ’ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಒರುವ ವರುಷ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಹಂಬಲವಿದೆ.

ಅಂಚೆಯ ದರಗಳು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಮುಂಚೆಯೇ ಚಂದಾದಾರರ ಕೊರತೆ-ಕೊರಿತಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಇನ್ನೂ ಹವ್ಯಾಸವಾಗಿಯೇ ನಡೆದಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಡವಾದರೂ ಫಿಲ್ಮ್‌ಲೈಯ ಕೃತಿ ಗಳನ್ನೇ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ನಮ್ಮ ಯತ್ನ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರ ರುಚಿಗೆ ಅನುಗುಣ ವಾಗಿ, ಮಾಲೆಗೆ ಗ್ರಾಹಕಸಂಪತ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಬರಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಧಾರವಾಡ

ಸಂಪಾದಕ

೨೦-೭-೫೩

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ

ಬಾಗಿಲೊಳು ಕೈಮುಗಿದು—

ಕಥಾಮಂದಿರಪ್ರವೇಶಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಹೃತ್-ವಾಚಕವೃಂದಕ್ಕೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಬಿನ್ನವಿಸುವ ಒಂದು ಮಾತು:—

“ ಗೀಚುಗೆರೆ ”- ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಗದ್ಯ ಕೃತಿ.

“ ಜೀವನದ ಪರಿಭಾಷೆ ” ಒಂದು ಹಿಂದೀ ಕೃತಿಯಿಂದ ಅನುವಾದಿತ ವಾದದ್ದು. ಅದರ ಮೂಲ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರು, ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು—ಇಂದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಆದರೂ ನಾನು ಮೂಲ ಲೇಖಕರಿಗೆ—ಅವರು ಎಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ—ಋಣಿ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಬರೆಹ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು.

ನನ್ನ ಗದ್ಯಲೇಖನ ರಸವಂತಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಅದರ ಭಾಷೆ, ವಿವರಣೆಯ ರೀತಿ ಒಂದನಿಸು ಅಂಕು-ಡೊಂಕು; ನೇರವಾಗಿ ನಡೆಯದೆ ಬಳಸುವ ದಾರಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವಂತೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಡುವ—ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗದವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲು ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಠಿಣ ವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಿಜಾಪುರದತ್ತಕಡೆಯ ಜನರ ಮಾತನ್ನು, ಅವರ ಜೀವಾಳವಾಗಿರುವ ನುಡಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹವ್ಯಾಸದಿಂದ ಲಾದರೂ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಜನತೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆಡು-ನುಡಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಾರೊಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಬರೆಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯ ಗೆಳೆಯ ದ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರದು. ಅವರ ಒತ್ತಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸುವದು ದೂರವಿತ್ತು.

ಘಟಪ್ರಭಾ

೮-೭-೫೩

ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಿಲಗಿ

ಈ ಅಲ್ಪಕೃತಿ

೨೬. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ರಾಮಚಂದ್ರ ಜೋಶಿ

ಅವರಿಗೆ

ಪ್ರೀತಿ-ಆದರ-ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ

ಅರ್ಪಿತ

ವಿ ನ ರ

	ಪುಟ
೧ ಜೀವನದ ಪರಿಭಾಷೆ	೧
೨ ಅತ್ಯಸ್ತ ವಿಲಾಸ	೨
೩ ಬಯಲ ಬಂಗಾರ	೧೪
೪ ಶೇಷ ಪ್ರಶ್ನೆ	೨೦
೫ ಹೆಬ್ಬೆರಳು-ಕಿರಿಬೆರಳು	೩೮
೬ ಒಂದೇ ದೇಟಿನ ಕಾಯಿಗಳು	೫೫
೭ ಅರಿದ ದೀಪ	೭೬
೮ ಋಣಮುಕ್ತಿ	೮೩-೧೦೩

ಜೀವನದ ಪರಿಭಾಷೆ

ಒಂದು ಸಲ ಗುಬ್ಬಿಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆ ಚಿಂತೆ ರಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮಲಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿವಾಗ ಸಂಜೆಯು ನಿಃಸ್ವಪ್ನತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಬುಲಾಬುಲಾ ಹಕ್ಕಿ “ ಜೀವನವೆಂದರೇನು ? ” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನತ್ತಿತು.

ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ಗುಬ್ಬಿಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ತಂಭಿತವಾದವು. ಅದರಿಂದ ಟಿಟ್ಟಿಭ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರಿಸಿತು : “ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಸಂಗೀತ ” ವೆಂದು.

ಹೊದರನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಅಳಿಲೊಂದು ನುಡಿಯಿತು : “ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಕತ್ತಲೆಯೊಡನೆ ಸಂತತ ಸಂಗ್ರಾಮ ” ವೆಂದು.

ಶ್ವೇತ ಕಮಲವೊಂದು ತನ್ನ ಕೋಮಲ ದಳಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿತು : “ ಜೀವನವೆಂದರೆ ವಿಕಾಸ ” ವೆಂದು. ಆ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತ ಭ್ರಮರವೊಂದು ನುಡಿಯಿತು : “ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಆನಂದ ” ವೆಂದು.

“ ಛೇ, ಜೀವನವೆಂದರೆ ಅಲ್ಪಕಾಲವಿರುವ ವಸಂತದಂತೆ ” ಎಂದು ಹೇಳಿತು ಒಂದು ಮಧುಕೀಟ.

ತನಗಿಂತಲೂ ಭಾರವಾದ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಇರುವೆ ಹೇಳಿತು : “ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಕಠಿಣ ಶ್ರಮ ” ವೆಂದು.

ಆಕಾಶದಿಂದ ಉದುರುತ್ತಲಿದ್ದ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಟದ ಜಲಕಣಗಳು ಹೇಳಿ ದವು : “ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರುಕಣದ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ” ವೆಂದು.

ಸುರಮ್ಯಗಗನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಗರುಡ ಪಕ್ಷಿ-ತನ್ನ ಪಕ್ಕಗಳನ್ನು ಘಡ ಘಡಿಸಿ ಹೇಳಿತು : “ ಛೇ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ; ಜೀವನವೆಂದರೆ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ” ವೆಂದು.

ಅನಿತರಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರ ವಸರಿಸಹತ್ತಿತು. ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮೀರ ಗಡಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಮಾತನ್ನೊದಿದ : “ ಜೀವನವೊಂದು ಸುಂದರ ಸ್ವಪ್ನದಂತಿದೆ ” ಯೆಂದು.

ರಾತ್ರಿಯ ನೀರವತೆಯಳಿದು ಮೂಡಣದಲ್ಲಿ ಅರುಣಪ್ರಭೆ ಉಕ್ಕಿ ಹತ್ತಿತು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬೆಳಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿ, ದೀಪವಾರಿಸುತ್ತ ನುಡಿದ : " ಜೀವನವೊಂದು ಶಾಲೆ "ಯೆಂದು.

ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಜನ ನಿದ್ರೆಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆಗಲೇ ಎದ್ದು ಪ್ರಾತಃಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ಕೆಲವರೆಂದರು: "ಜೀವನವೊಂದು ಅತ್ಯವ್ಯ ಅಭಿಲಾಷೆ "ಯೆಂದು.

ಬೆಳಗಿನ ಸೊಗಸು ಪಸರಿಸಹತ್ತಿತು. ಗಿಡದುದಿಗಳು ಸ್ವರ್ಣಪ್ರಭೆಯಿಂದ ರಾರಾಜಿಸ ತೊಡಗಿದವು. ಇಂಥ ಸುರಮ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳು ಸದ್ಯೋಜಾಗೃತ ವಸುಂಧರೆಗೆ ಅವಘ್ರಾಣ ಪ್ರಬೋಧನವಿತ್ತವು. ವಾತಾವರಣ " ಜೀವನವೊಂದು ಆರಂಭ "ನೆಂಬ ಶಬ್ದವಿಂದ ಮುನುಮುಸಹತ್ತಿತು.

ಅತ್ಯಸ್ತ ವಿಲಾಸ

ತಮಣಾಚಾರಿ ಸಾಯುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ಮನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನೃತ್ಯಾಂಗಣವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು-ದನ-ಕರ, ಕಣಜದ ತುಂಬ ಕಾಳುಕಡಿ. ೧೬ ಎತ್ತಿನ ಒಕ್ಕಲುತನ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ, ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಮೈಮೇಲೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೂ ಧಡೆಗೆ ಮಿಕ್ಕುವಷ್ಟು ಬಂಗಾರ, ತುಂಬ ರೇಶಿಮೆಯ ತೆನೆತಿರುವಿದ ಪೀತಾಂಬರುಗಳೇ ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ಇರಬಹುದು. ಇದರ ಹೊರತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭಾಂಡಿ; ರೋಷ ಹಣ ಬೇರೆಯೇ ! ರಂಜಣ ದಲ್ಲಿಯ ಎಡ್ಡರ್ಡನ ರೂಪಾಯಿ, ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಸವರಿನ್ ನಾಣ್ಯ, ಚಾಲ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹಸರುಗಟ್ಟಿದ್ದವಂತೆ. ತಮಣಾಚಾರಿಯ ವ್ಯಾಪ ದೊಡ್ಡದು. ಜೀವನ ದೊಡ್ಡದು. ಬಾಳಿಬೆಳೆದ ಕಾಲ ಹಿರಿದು. “ಕಾಲೇ ವರ್ಷತು ವರ್ಷನ್ಯಃ” ಎನ್ನುವ ಸುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳು ಮಾಡಿದವ. ಅಖಂಡ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ— ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪಾವನ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಿದವ. ಅವನ ದುಡಿಮೆಯ ಸತ್ಯಸಂಧ ತೆಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚು ಇಂಥ ವೈಭವ ಶ್ರೀವರವಾಗಿ-ಬಾಗಿಣವಾಗಿ ಬಂದಂ ತಿತ್ತು. ಪೇಶ್ವೆಯರ ಪರವಾಗಿ ಈ ನಾಡಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾರುಭಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಸ್ತೇಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಇನಾಮಾಗಿ ದೊರೆತ ಭೂಮಿಯ-ತೋಟ ಪಟ್ಟಿಯ ಸಾಗುವಳಿಯ ಕೆಲಸ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಅಜ್ಜ ತಂದೆಯವರಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಂದಿತ್ತು. ವರುಷದ ಉತ್ಪನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಒಂದಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಬೆವರು ಹರಿಸಿ ದುಡಿದು—ಅದರ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರವನ್ನು ಪೈ-ಪಾವು ಆಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ಇಟ್ಟು—ಯಜಮಾನರಿಗೆ ವರ್ಷಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ. ಸಂಶಯ ಅಪನಂಬಿಕೆಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಅವಕಾಶ—ಅನುವು ದೊರೆಯದು. ನಮ್ಮೂರಿಂದ ೩೦೦ ಮೈಲು ದೂರದ ಸಾತಾರೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಲೆಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುದಿನದ ಆತಿಥ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬರುವಾಗ ಹೊನ್ನಿನುಂಗುರ-ಜರತಾರೀ ಶಾಲು-ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಾಟು-ತಂಬಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದು. ಮೂವತ್ತು ವರುಷದ

ಈ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಯವೆಂದೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅವಾಧವ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ-ಮನೆಯ ಹಿರಿಯನುಗ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಷ್ಟು ಭರವಸೆ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಆದರೆ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಅವಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಈಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಗಿತವಾದಂತಾಯಿತು.

ತಮಣಾಚಾರಿ ಗಂಟುಬೇನೆಯಿಂದ ಮೃತನಾದ. ಊರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ಅವನೇ ಊರಿಗೆ ಈ ಮಾರಬೇನೆಯನ್ನು ಕರೆದು ತಂದನೆಂದು. ಕಾಕ ತಾಲೀಯವಾಗಿ ಅದೂ ಸರಿಯೇ ! ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಈ ಸಲವೂ ಅವನು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಅವರ ಆಸ್ತಿಯ ಫಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಹೋಗಿ ಬರುವಾಗ ಯಾವ ಬೇನೆಯುಂಟಾದ ಊರನಲ್ಲಿ ತಂಗಿ ಬಂದನೋ ತಿಳಿಯದು. ಕಂಕುಳದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ದಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದವನು ತಿರುಗಿ ಎಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ೩ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ನೀಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ಬೇನೆಯ ನೆರಳು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂತೆ ಊರಿಗೆ ಊರನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸುವಷ್ಟು ಪ್ರಬಲಿಸಿತು. ಜನ ಭಯಭೇತರಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅಡವಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡು ಮೈಲಿನ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳು ನಾಯೀ ಭತ್ತರಿಗೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ತಮಣಾಚಾರಿಯೇ ಊರಿಗೆ ಬೇನೆಯನ್ನು ತಂದನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ದೃಢಮೂಲವಾದಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ " ಕರಿಗಂಲಿ "ನವನೆಂದು ಜನ ದೂರಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ನಿನ್ನಿ ಮೊನ್ನೆಯವರೆಗೂ " ದೇವತಾ ಮನುಷ್ಯ " ನೆಂದು ಊರವರಿಂದ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡವನ ಹೆಣ ಸಾಗಿಸಲೂ ನಾಲ್ಕು ಜನ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಸಾಕಿ ಬೆಳೆಯಿಸಿದ, ನಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಲುಹಿದ " ರಾಜಾ-ಪಾಚ್ವಾ " ಎತ್ತುಗಳ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ ಅವನ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸ್ವಶಾಸಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ-ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆಯಿತು. ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ದಾಯಾ ದಿಗಳು-ಹತ್ತು ದಿನದ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಭೀಮಾಚಾರಿ-ರಂಗಾಚಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಣಕಿ ಹಾಕುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಗಂಟುಬೇನೆಯ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ತಮ್ಮ ವಂಶವೇಲಿಯನ್ನೇ ಕಿತ್ತೆಸೆದೀತೆಂದು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿತ್ತು. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲು ಹೆದರಿ ಕೊಂಡು ಜೊತೆಯನ್ನು ಅವೇಷ್ಟಿಸಿದನೆಂಬುವಂತೆ ಕಾಕಪಿಂಡಕ್ಕೂ ಕೂಡ

ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ತಮಣಾಚಾರಿ ಸತ್ತ ೧೦-೧೨ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸುಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಹೆಂಡದಿರು, ಮೂವರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಗಂಡ ಸತ್ತು ಬಾಲವಿಧವೆ ಯಾಗಿ ತಾರುಮನೆ ಸೇರಿದ ಅವನ ಒಬ್ಬ ಮಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ್ರ ಮರಣದ ದವಡೆಯಿಂದ ನುಣುಚಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಆಳುಮಕ್ಕಳು ಈ ಹೆಣಗಳನ್ನು ನಾಗಿಸಿ " ಮಂಣು ಮಾಡಿದ " ರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುವ ವಾವವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತಿಯನ್ನು ವಡೆಯಲಾರದ ಇಂಥ ಒಂದು ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ — ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶಿಗಳೆಂಬರ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ?

ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಕೃಷ್ಣವ್ವ ಮದಲೇ " ತಿರನಷ್ಟಿ " ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ-ಆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವಳು ಅಲ್ಲದ ಈಗಂತೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಅವಳನ್ನು ನಿರಾಧಾರಳನ್ನಾಗಿ ಅನಾಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಹೋಗಿದ್ದರು. ತುಂಬಿದ ಮನ ಪುಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೆರವಾಗಿತ್ತು. ಮನದ ನೀರವತೆ ರಾಹು ಹೊಡೆದಂತೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನಯ ಭಣಭಣತೆಗೆ ತೀರ ಭಯಾನಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಹತ್ತಿಂಟು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೋಣಗಳು ವಿರಾಲವಾದ ಮೊಗಸಾಲೆ. ದನ ಕಟ್ಟುವ ಉದ್ದನ್ನ ದಾವಣೆ. ೨೦-೪೦ ಜನ ವ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಸಂಕೋಚವಾಗದ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆ. ಹಿಂದೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಿತ್ತಲಮನೆ. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀರ ಹಳೆಯದಾದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ. ಅದನ್ನು ಪರಿವೇಷಿಸಿದ ಎತ್ತರು ಕಟ್ಟಿ. ಮನೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇದೇ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಸೊಸೆ, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳುದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಸರಿಕೆ ಬೇಸರಿಕೆಯಾದಾಗ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅಡ್ಡಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅವನೇ ಸ್ವತಃ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಲ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದು ಅದರ ವರ್ಣಸ್ತಂದನದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಗೀತ ನಿನದಿಸಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಆ ಗಿಡದ ರೆಂಬೆ-ಕೊಂಬೆ ಎಲೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ

ಮೃತರ ಅಸ್ಪೃಷ್ಯವಾದ-ಅಪೂರ್ತವಾದ-ಆರ್ತನಾದ ಮಿಡಿಯುವಂತಿದೆ. ಅಕಲ್ಪಿತವಾದ-ಅಕಾಲಿಕವಾದ ಮೃತ್ಯು, ಈ ಮನೆಯ ಜೀವಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಹೀರಿದರೂ ಅತ್ಯಪ್ತ ಅಶಾಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಗಿಡದ ಇಂದಿನ ಅವಕಳೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಸಾಯಬಯಸದೆ ಸತ್ತ ತಮಣಾಚಾರಿ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಗಿಡ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗಿಡದ ನೆರಳಿನ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದವರು ಮೃತರಾದ ಮೇಲೂ ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟಾರು ?

ಹೀಗೆ ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ಆ ಮನೆಗೆ ಅಕಲ್ಪಿತ ಅಂತ್ಯವಾಯಿತು. ದೇವರು-ಧರ್ಮ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ ಯಾವುದೂ ಯಾರ ನೆರವಿಗೂ ಕೈಚಾಚಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲಪುರುಷನ ಉನ್ನತ್ತ ತೇರು ಕುರುಡುಗಣ್ಣಿಂದ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಇದೀಗ ೨-೩ ವರುಷವಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಕೃಷ್ಣವೃ, ರಾಧವೃ (ತಮಣಾಚಾರಿಯ ವಿಧವೆಯಾದ ಮಗಳು) ಎರಡು ಜೀವಂತ ಭೂತಗಳು ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿವೆ. ಒಕ್ಕಲುತನ-ಊಳಿಗ ದನಕರ ಎಲ್ಲವೂ ಯಾರು ಯಾರದೋ ಪಾಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಯಜಮಾನರ ಜಮೀನಿನ ಸಾಗುವಳಿ ಊರ ಗೌಡರ ಪಾಲಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ಕಮತಿಗ-ಸದಾಶಿವ ಸಾಗಿಸಹತ್ತಿದ. ಕಾಳು-ಕಡೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣವೃ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತರುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾಯುವ ಧೈರ್ಯವೇ ಯಾರಿಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಎರಡು ಜೀವಿಗಳ ಸುಖ ದುಃಖವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಮಾತಂತೂ ದೂರೇ ಉಳಿಯಿತು. ಹಾಲಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಕೂಡ, ತಲೆಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಾಳೆ. ಒಮ್ಮೆ ಒದರಿ, ಉತ್ತರ ಬರದಿದ್ದರೆ ಭರಭರನೇ ಮುಂದೆ ಹೋದಾಳು. ಆದರೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಬರುವ ಎದೆ ಮಾಡಲಾರಳು. ಅದರಂತೆ ಕಾಯಿ-ಪಲ್ಲೆಯವಳು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಸಹಿಸಿಯಾದೀತು. ಆದರೆ ೨-೨೧ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಈ " ಗರುಡೆಯರ " ಮುಂಡನಕ್ಕೆ ಬರುವ ನಾವಲಿ ಗರ ಯಮನ್ಯಾ ಕೂಡ ಹೊರಗಿನ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆಯೇ-ಅಂದರೆ ತಲೆ

ಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂದಿನ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೂರೈಸುತ್ತಾನೆ. ಇಬ್ಬರ ತಲೆಯ ಲೆಕ್ಕ ೨ ಅಣೆಯಂತೆ ನಾಲ್ಕುಣಿಯಾಗುವದು. ಇಷ್ಟು ಅಕ್ಕಲು ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ಅಶೆಬಟ್ಟು, ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಾರ. ಅಷ್ಟೇಕೆ? ಈ ಮನೆಯ “ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿ” ಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಆಶೆಬುರುಕರಾದ ಭೀಮಾಚಾರಿ ರಂಗಾಚಾರಿ ಮಾಡಲಾರದಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಆಶೆ ಈ ಸ್ವರ್ಣಕುಂಭವನ್ನು ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿಗೆ ಎಟುಕಿಸಬಯಸಿದರೂ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗುವ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ—ದಾಯಾದಿತ್ವದಿಂದ “ಕಾಕಪಿಂಡ” ವನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ರೌರವದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದ, ಭೂತಬೆಂತರವಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಪರಿವಾರದ ಭೀತಿಯೊಂದು ಅವರನ್ನು ಅಳುಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಆ ಎರಡು ಜೀವನ್ಮೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದ ಸಂಪರ್ಕವೇ ವಿರಳವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಸಂಜೆಯ ೪-೪|| ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಎರಡೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭೂತಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಂದು ತಲೆಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂದೆ ಜಯ-ವಿಜಯರಂತೆ ಕುಳಿತು, ಹೋಗಿಬರುವ ಜನರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಕ್ಕೆ ಜನರ ಸುಖ ದುಃಖದ ಪುಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ನಿರುತ್ತರದ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಮೌನದ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನಂಥ ಒಬ್ಬ ಎಬಡ “ಯಾಕ ಆಯೀ ಕೂತಿರ್ಯಾ” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ದೊರೆತಷ್ಟು ಆನಂದದಿಂದ “ಹೌದಪಾ ಕೂತೇವು. ಯಾಕ ರಾಮಂಜಾ ಇಕದಿ ಕಡೆ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣೂದೆ ಇಲ್ಲಾ. ಭಾಳ ದಿನಕ ಭೆಟ್ಟಿ ಆದಿಪಾ. ಸೀನ ಇದ್ದಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದ; ಈಗ ಯಾಕ ಬಂದೀಯಪಾ. (ಸೀನ ಅವರ ಎರಡನೇ ಮಗ; ನನ್ನ ಓರಗೆಯ ಗೆಳೆಯ) ಸುಂದರಕ್ಕ (ನನ್ನ ತಾಯಿ) ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರ್”. ಭೆಟ್ಟಿಯಾದಾಗೊಮ್ಮೆ ಆಡುವ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾತಿವು. ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯ ಕಳವಳ, ದುಃಖ, ಅಪಾರ ನೋವು ನನ್ನೆದೆಯನ್ನು ಕಲುಕಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಗತಿ ಏನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸುಖದುಃಖದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಆತ್ಮೀಯ ಭಾವ. ಇಂಥ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲೆಂದು ತಿಂಗಳಾನು

ಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ನಾನು ಅವರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾಯುವ ಎದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಏಕೆ ? ನನಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರ ಹಿರಿಯರಾದ, ಗೋರಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕ-ಮುದುಕೆಯರೂ ಕೂಡ ಈ ಎರಡು ಜೀವನಗಳಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ಬೀರುವ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಆಡುವ ಮನಸ್ಸು-ಧೈರ್ಯ-ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನಸಂಪರ್ಕ ತಪ್ಪಿದ ಈ ಲೋಕಬಾಹಿರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನನಗೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರ ಸರ್ವ ಸನ್ನಾಹವಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಫಲಿಸಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನತೆಯೊಡನೆ ವಿಧಿಯೂ ಇವರ ಕೂಡ ಮಂಗಳೇಷ್ಯೆಯಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಮತ್ತೆ ವರುಷಾರು ತಿಂಗಳು ಸಾಗಿಹೋದವು. ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಭೂತ ಪೂರ್ವ ಘಟನೆ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಸುಮಾರು ೩೦-೪೦ ವರುಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಾರದಷ್ಟು ಮಳೆ ಆ ವರುಷ ಬಿದ್ದಿತು. ಮನೆಬಿದ್ದು ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬ ನಿರಾಶ್ರಿತವಾದವು. ಗುಡಿಯ-ಧರ್ಮಶಾಲೆಯ ನೆರಳಿನ ಆಸರೆಗೆ ಹೇಗೋ ನಿಂತುಕೊಂಡವು. ಇದ್ದ ವಿಶಾಲವಾದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸಾರ ಒಲೆ ಹೂಡಿದವು. ಲೋ. ಬೋ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಮನೆ ಗಾರೆಗಳಲ್ಲಿನದು-ಅದರ ಮೊನೆಯೂ ಕೊಂಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎದುರು ಮನೆಯ ಸದಾಶಿವನ ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಕೆಲ ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ತೋಫಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಖಂಡಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಂಕಣ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೂಮಿಗತವಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಿಂತರೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸರ್ವ ಜಲನವಲನವನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನೋಡಿ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದ ಮನೆಯೇ “ ಬೆಕೋ ” ಎನ್ನುವಾಗ ಬಿದ್ದ ಭಾಗದ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರು-ಯಾರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕು?

ಒಂದು ದಿನ ಸದಾಶಿವ ಬಂದು ಕುಳಿತು, ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿ, ಕೊನೆಗೆ “ ಅಂಜಾ, ಇಷ್ಟು ದಿನಾ ನಮ್ಮ ಮನೀ ನಡವ ಮತ್ತೆ ಧಣೇರ ಮನೀ ನಡವ ಗ್ಯಾಡೀ ಇತ್ತು. ಆ ಕಡಿ ಏನ ನಡೀತಿತ್ತೋ ಶಿವಗಣ ಗೊತ್ತು. ಆದ್ರೆ ಮನ್ನೀ ಮೇಲೆಗೆ ಆ ಗ್ಯಾಡಿ ಕುಸದಾಗಿಂಡು—ನನ್ನ ಮನೀ ಒಳ ಜಗಲೀ ಮ್ಯಾಲ ನಿಂತರ ಧಣೇರ ಪಡೆಸಾಲ್ಯಾಗ ಖಂಡಿ ಬಿದ್ದೈತಲಾ-ಅದರಾ ಗಿಂದ ಒಳಗ ಏನ ನಡೆದದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಣತದ. ಆ ಮನೀಗಿ ಕಂಣ ಹುಟ್ಟಿ ದಾಂಗ ಆಗೈತಿ ಆ ಖಂಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ನಡಿಯೊದ್ನ ನೋಡಾಕ ಎದಿಯಿಲ್ಲ ಬಿಡಾಕ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾ ಬಲೆ ಕತ್ತಾಗ ಸಿಕ್ಕಾಂಗಾಗೀನಿ. ಗೌಡ್ರ ಓಣ್ಣಾಗಿನ ನನ್ನ ಸ್ವರ್ಥಾದ ಮನೀ ತಯಾರಾಗೂತನಾ ನಾ ನಿಮ್ಮನ್ನಾಗ ಮಲಗತೀನಿ. ಹುಡುಗೂರು ಹುವ್ರಡಿ ನಾಕ ದಿನ ಮಾವನ ಮನೀಗಿ ಹೋಗವಲ್ಲರಾಕ.”

“ಯಾಕ ಸದೂ, ಆ ಮನ್ನಾಗ ಆಡಿ ಬೆಳದ ನೀನೂ ಅಂಜಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ದೇನು ? ನಿನ್ನ ಮನ್ನಾಗ ನೀ ಮಲಕ್ಕೋಳಿಕ್ಕೆ ಯಾಕ ಅಂಜತೀ. ನಿನಗೆ ಭಿಡೆ ಅನಿಸದಿದ್ರ ಇಕಾನಮ್ಮ ನಡೆಮನ್ನಾಗಿನ ಖೋಲೀ ಖಾಲೀ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡತೀನಿ. ಹೆಂಡ್ರು-ಮಕ್ಕೂ-ಬೇಕಾದರ ಅಲ್ಲೇ ಇರ್ರೀ.”

“ ರಾಮಂಜಾ, ನಾ ಏನ ಅಂಜೂ ಮಗಾ ಅಲ್ಲಾ. ಆದ್ರೆ....”

“ಆದ್ರೇನು ಸದೂ, ನನ್ನ ಮುಂದ ಹೇಲ್ಲಕ್ಕೆ ಯಾಕ ಬೆರಕಿ ?” ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದೆ.

ಸದಾಶಿವ ಭಯಭೀತನಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದ.

“ಮನ್ನೆ ರಾತ್ರೀ ಕಾಲ್ಮಡ್ಯಾಕ ಅಂತ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಹಾಂಗಳ ದನಗೋಳ ಮುಂದ, ಹಿಡಿ ಕಣಿಕೀ ಒಗೀಬೇಕಂತ ದಾವಣ್ಯಾಗ ಹೋದೆ. ಕಣಿಕಿ ಹಾಕಿ ತಿರಗಿ ಬರಾವ, ಅಪ್ಪರಾಗಣ ಧಣೇರ ಮನ್ನಾಗಿನ ಪಡೆಸಾಲ್ಯಾಗ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ದೀಪ ಉರಾಕ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥಾ ಅವರಾತ್ರಾಗ ಏನ ದೀಪಾ ಉರಸ್ತಾರಪಾ ಅಂತ ಆ ಖಂಡಾಗಿಂದ ನೋಡಿದರ ಕಂಣಿಗಿ ಕತ್ತ ಬಂಧಾಂ ಗಾಗಿ ತಲೀ ಗಿಮಿಗಿಮಿ ತಿರಗಾಕ ಹತ್ತಿತ್ತು. ನಾ ಹ್ಯಾಗರೆ ಬಂದು ಹಾಸಿಗೀ ಮ್ಯಾಲ ಕುಂತಿತ್ತೋ ಶಿವಗಣ ಗೊತ್ತು. ಮತ್ತೆ, ನನ್ನ ಕಡಿಂದಯೇನ ಮಲಗೂ ಧೈರ್ಯ ಆಗಿಲ್ಲ. ಹೇಣ್ಣೇನ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಹೇಳದರ ಅಂಜಿ ಎದಿ ಒಡೆ ಕೊಂಡಾಳಂತ ಸುಮ್ಮನ ಕುಂತೀ. ಕೂಡೊದುಕೂ ಧೈರ್ಯಾಯಿಲ್ಲ.

ಕಡೀಕಿ ಆಕಿನ್ನ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಬೆಳಗಹರಾಕ ಬಂತೂ-ಬೀಸಾಕ ಹಾಕ ಏಳು ಅಂತ ಹೇಳಿ, ಇನಾ ಮೂರ-ನಾಕ ತಾಸ ರಾತ್ರಿ ಇರೂತ್ತೂ ಬೀಸೂದ್ಯ ರೊಟ್ಟೀ ಮಾಡೂದ್ಯ ಹಚ್ಚಿದೆ. ಹ್ಯಾಂಗಾರು ರಾತ್ರಿ ಕಳದೆ. ಮರದಿನಾ ಅಂದ್ರು ನಿನ್ನೆ ಒಂದ ಜರಾ ಝಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದ್ರ ಮತ್ತೆ ಅದ್ಲ ನೋಡಿದ್ದಿ.”

“ ಏನು ನೋಡಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಹೇಳಾದರೂ ಹೇಳಲ್ಲ ”

ಅವನಿಗೆ ಎವರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿದರೂ ನಾನು ನಂಬು ವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ ಅನುಮಾನ ಅವನಿಗೆ.

“ ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೇ ಮ್ಯಾಗ ನಂಬಿಗ ಬ್ಯಾಡಾ. ಇಂದ ರಾತ್ರಿ ಬೇಕಾರ ನಿಮ್ಮ ಅಟ್ಟದ ಮ್ಯಾಲ ನಿಂತು ಕಂಣಾಕಿ ನೋಡೇಬಿಡಾಕೆಂತ. ಆಗ ನನ್ನ ಮಾತ ಪಟಾಸೀತು ” ಅವನು ಹೇಳಿದ

ಅಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿಶ್ಚಯವಾದಂತಾಯಿತು. ಸದಾಶಿವ ತಾನು ಯಾವುದೋ ಜರೂರಿಯ ಕೆಲಸದ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ. ಮುಚ್ಚಂಜಿಯಾಗಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಳಿಊರಿದ. ಅಂದು ಅವನು ತೋರಿಸುವ ಅದ್ಭುತ ಚಮತ್ಕಾರ-ಭಯಂಕರ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡುವ ಆಶೆ, ಕುತೂಹಲ ನನಗೆ. ಆದರೆ ಆ ಕುತೂಹಲದಲ್ಲಿ, ಆಶೆಯಲ್ಲಿ ಭಯ ಬೆರೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರಾತ್ರಿಯ ಊಟದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಕೇಳಿದರು:

“ ಯಾಕ, ಇಂದ ಸದಾಶಿವ ಬಂದ ಕೂತಾನ ಇಲ್ಲೇನಿ ”

“ ಅವನು ಆ ರಾಸ್ತೇನವರ ಹೊಲಾ ಇದ್ದೂ ಅಲಾ, ತಮಣಾಚಾರಿ ಮಾಡ್ತಿದ್ದೂ. ಅವನ್ನ ಪಾಲಲೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಮಾಡ್ಕಾನ. ಇವಾ ಆಚಾರ ಮನೀ ಕಮತಗ್ಯಾ. ಫಲೋ ದುಡ್ಡಾವ ಅನ್ನೂದು ಅವರಿಗೂ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕ ಕಾಗದ ಪತ್ರಾ ನೋಡಿ ಜಮಾಸಿದ್ರ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಡತೇನಿ, ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದೆ ”

ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಏನೋ ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿದೆ.

ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ರಾತ್ರಿಯ ೧೦ ಗಂಟೆ ಎಂದರೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದಂ ತೆಯೇ ! ಊರಿಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯ ಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ಪವಡಿತ್ತು. ಗಾಳಿ

ಕೂಡ ಯಾವ ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿತ್ತೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು. ಮೇಲೆ ಕತ್ತಲು ಕಮಕಾಳ. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೆಳಕು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಬೀದಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗೀಗ ಒದರಿದರೆ ಒಂದೆರಡು ನಾಯಿಗಳ ಬೊಗಳಿಕೆ. ದೂರದ ಓಣಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಯ ಕರ್ಕಶ ರೋದನ. ನಾನು ಸದಾಶಿವ ಇಬ್ಬರೂ ಮೇಲಟ್ಟಿದ ಮೇಲಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ “ ನರಸಿಂಗಸಾ ಭಾಷ ” ಬೀಡಿ ಗಳನ್ನು ಬೂದಿಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತೆವು. ಮಾತು ಅಷ್ಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಕುಳಿತ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತರೆ ಎದುರಿಗೆ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿಯ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತಾ ಕಾರ ತಳೆದು ನಿಂತಂತೆ, ಆ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಭಾಸ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಹಿರಿಯ ಟೊಂಗೆಗಳು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಚಾಚಿ ಯಾರನ್ನೋ ಏನನ್ನೋ ಹಿಡಿಯ ಹವಣಿಸುವಂತೆ, ಪಸರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು.

೧೦||-೧೧ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆ ಯಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಬರಬರುತ್ತ ಆ ಬೆಳಕು ಧಾಳ ವಾಗಿ ಖಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಚೆಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ಸರ್ವ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಅವ ಲೋಕಿಸಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಬೇಟೆ ಹೊರಬಿದ್ದ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿ ದೊಡನೆ ಬೇಟೆಗಾರ ಸರ್ವಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೈತುಂಬ ಕಂಣುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನಾವೂ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೆವು. ರಾಧವ್ವ ಕೃಷ್ಣವ್ವ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುವ ಸ್ಪಷ್ಟ ನೋಟ ಕಂಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ರಾಧವ್ವ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ೨ ಪಿಂಟಿನ ಜರ್ಮನ್ ಕಂದಿಲೊಂದನ್ನು ತಂದು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಂಬದ ಬದಿಗೆ ಇರಿಸಿದಳು. ಕೃಷ್ಣವ್ವ ಟೊಂಕಮುಟ ಎತ್ತರದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ತಂದು ಅದೇ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಬೀಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಳು. ೪-೫ ನಿಮಿಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೩-೪ ಭಾರ ವಾದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತುಂದು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಯಿತು. ಉಸಿರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಈ ನೋಟವನ್ನು ಅವಲೋಕಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೆ ಮುಂದಿನ ವೈಭವದ ಯಾವ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸದಾಶಿವನೂ ಈ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕತೆಗೆ ಹೊಸಬನಾದ ಕಾರಣ ನನ್ನಷ್ಟೇ ಆತುರತೆ

ಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಜೊತೆಯ ಆಸರೆಯಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವೂ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ರಾಧವ್ವ-ಕೃಷ್ಣವ್ವ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಕೀಲಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಅದರಲ್ಲಿಯ ಭಾರಿಯ ಪೀತಾಂಬರ, ವಸ್ತ್ರವಡವೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಡುವಂತೆ ಹೊರಗೆತೆಗೆದಿಟ್ಟರು. ಅವರಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಗುವ ರೀತಿ ಹಾವ-ಭಾವ ನೋಡಿಯೇ ಅದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೇ ಎನಾ-ಕೇಳಿ ಬರದಷ್ಟು ಅಂತರವಿತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ. ಒಂಪೈದು ನಿಮಿಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತರು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಸೆರಗು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆಯೇ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಒಂದೊಂದು ಕುವ್ರಸ ತೊಟ್ಟು ಕೊಂಡರು. ಕೂದಲಿಲ್ಲದ ಈ ಬೋಳು ತಲೆಯ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಇಂಥ ಸಾಜ ಶೃಂಗಾರ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಉಹಿಸಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಅವರ್ಣನೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬಂಟಿಸಲು ನನಗಂತೂ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿ ಸಾಲದು. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೇ ಇಬ್ಬರೂ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿ, ತಮ್ಮ ಬೆಡಗಿನ ತಾರೀಪಿಗೆ ಕಿಲ ಕಿಲನೆ ನಕ್ಕ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವೆನ್ನಿಸಿತು; ಅಸಹ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಇದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಲಿಲ್ಲ. ವಂಕಿ, ಸರಿಗೆ, ಗೋಟು, ಪಾಟಿಲಿ, ಕೊರಳಲ್ಲಿಯ ಪದಕ, ನತ್ತು, ಬುಗಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅವರ ಮೈಕ್ಕೆ ಮೂಗು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ-ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾದವು. ರಾಧವ್ವ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಭಾರವಾದ ರುಳಿಯ ಜೋಡನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಕೃಷ್ಣವ್ವ ಪಿಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಖಂಡ ಒಂದು ಇದ್ದಲಿಯ ಚೂರನ್ನೇ ತೇಯ್ದು ಕೊರೆದುಕೊಂಡ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಂಗಾರವನ್ನು ಪೀತಾಂಬರದ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕರಕರನೆ ಒರಸಿ ಉದ್ದನೆಯ ಒಂದು ಕುಂಕುಮದೆಳೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಜೋಲುವ ಸೆರಗನ್ನು ಅದೆಷ್ಟು ವೈಯಾರದಿಂದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಕೃತರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕರು. ಆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಆನಂದ-ಸಂತಸ ತುಂಬಿತ್ತೋ—

ಏನು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯು ತಂದ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಅಣಗಿಸುವ ಅಟ್ಟಹಾಸ ತುಂಬಿತ್ತೋ ತಿಳಿಯಬರದು. ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಇಬ್ಬರೂ ನೆಟ್ಟನೋಟ ದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಅದೇನು ಭಾವನೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿತೋ ಏನೋ-ಇಬ್ಬರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಪುಗಡಿಯಾಡು ತ್ತಾರಲ್ಲ-ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಕ್ಕಿ ರಂಗಣಗುಣಿತ ಹಾಕತೊಡಗಿ ದರು ಕಾಲಿನ ಅವರ ಒದಕ ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ-ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕುಟ್ಟುವ ಹಾರಿಯ ಹೊಡೆತ ಬೀಳುವಂತೆ ಬಿರುಸಾಗಿ ಆಘಾತಿಸತೊಡಗಿತು. ಸದಾಶಿವ ನಾನು ಹಿಮವತ್ ಪಿಂಡದಂತೆ ನಿಂತು ಆ ಭೇಕರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ ದ್ದೆವು. ೨-೩ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯದ ನಾಟ್ಯಮುಗಿದು ಆ ಎರಡೂ ರಾತ್ರಿ ಭೂತಗಳು ಒಂದರ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಒರಗಿ ತೋಳತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು-ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಿಂತವು. ಮುಂದೆ ಇನ್ನಾವ ಭಯಂಕರ ಘಟನೆ ನಡೆಯಲಿತ್ತೋ ಯಾರು ಒಲ್ಲರು. ನಾನಂತೂ ಭಯದಿಂದ ತೊಯ್ದು ತಪ್ಪಡಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿದ್ದೆನಾದ ಕಾರಣ-ಅಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಈಗಿನೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಂಠಗೆ ಮಾತ್ರ ಚಕ್ರಬದಂತಾಗಿ-ಬವಳಿ ಬರತೊಡಗಿತು. ಆಸರೆಗೆಂದು ಬಾಗಿಲ ಜಾಕೆಟ್ಟು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೇಗೋ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡೆ ! ಅನಿತರಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿ ಯೊಂದು ಸುಳಿದ ಕಾರಣ ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಒಣಗಿ ದಲೆಗಳು ಮರ್ಮರ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡಿದವು. ನೀರವತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಬಂದ ಈ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಒಣೆಯ ನಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳತೊಡಗಿದವು. ಮೈ ಮೇಲೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಎಚ್ಚರ ಒಂದಂತಾಗಿ ನಾನು ಸದಾಶಿವ ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿದೆವು. ಇಬ್ಬರ ಕಂಠಲ್ಲಿಯೂ ಭೀತಿ, ಭಯಂಕರ ಸ್ವಪ್ನ ಕಂಡಿದ್ದ ನಂತರದ ಅನಹನೀಯತೆ ಮೈದಾಳಿ ನಿಂತಂತಿತ್ತು.

ಮುಂದಿನ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿದ ಕಾರಣ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆವು. ಇಂಥ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪವನ್ನು ಧಾಳವಾಗಿಸಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬೀಡಿ ಎಳೆಯುತ್ತ ಮೂಕ ಪಶುಗಳಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು. ಆ ನೋಟದ

ನೆನಪನ್ನು ಅಳಿಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟಾದರೂ ಮರೆಯಲೆಂದು ಮಾನಮುರಿದು ನಾನೆಂದೆ: "ಸದೂ, ಏನ ಭಯಂಕರ ಹೆಂಣಪಾ ಇವು. ಅನು ಭೋಗಿಸೂ ಸುಖಾ ದೇವರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲಂತ ಅವನ ಮ್ಯಾಲ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಭವರ್ಧಾಂಗ ರಾಕ್ಷಸೀ ಕೃತಿ ಮಾಡ್ತಾನ. ಈ ಜೀವಂತ ದೆವ್ವಿನ ಮನೀ ಸನೇಕ ಹಾಯೀ ಅಂದ್ರ ಜನಾ ಯಾಕ ಹಾದೀತು. ತಮಣಾಚಾರೀ ಸೀನ್ಯಾ ಮತ್ತ ಎಲ್ಲಾರೂ ದೆವ್ವ ಆಗ ಈ ಹೆಂಣಗೋಳ ಲೀಲಾ ನೋಡಿ ಸುಖಾ ಹಚಿಗೋತಿರಬೇಕು. "

ನಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಅದೇ ವಿಷಯ ಗುಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಆ ತಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಲುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಜೋರಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಕಿಟಕಿ ಬಾಗಿಲು ಪಟಪಟನೆ ಬಡಿಯತೊಡಗಿದವು. ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ ವಿದಾರಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಗುವಂತೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಣಭರಿತ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಸದ್ದು ಮಾಡತೊಡಗಿತು.

ತಮಣಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯ ಆ ಖಂಡಿಯಲ್ಲಿಯ ಬೆಳಕು ಮಾಯವಾಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ವರೆಗೂ ನಾವು ಮಾತ್ರ ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ ಬೀಡಿಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತ ಈ ಅತ್ಯಪ್ಪ ವಾಸನಾ ಭೂತಗಳ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದೆವು.*

---

*ನನ್ನ ತಂದೆಯವರು ಬರೆದಿಟ್ಟ ಮೇಲಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು, ಮೊನ್ನೆ ಯಾವುದೊ ಹಳೆಯ ಕಾಗದ ಹುಡುಕುವಾಗ ಕೈಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರತಿಕೃತಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಥಾವಿವರಣೆಯ ಯಾವ ಅಂಗವೂ ಇಲ್ಲ.

ಬಯಲ ಬಂಗಾರ

ಇಂದು ಶನಿವಾರ. ಬೆಳಗಿನ ಕಚೇರಿ ಮುಗಿಯುವದು ಅವರಾಕ್ಷ ೨ ಕ್ಕೋ ೩ ಕ್ಕೋ. ಸರಕಾರೀ ನಿಯಮದಂತೆ ಅದು ೮-೩೦ಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಗಿ ೧೨-೧೫ಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಬೇಕು. ಸಾಹೇಬರ ಶಿಸ್ತಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅವನಾದ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ನಿರ್ಗಮನದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಬುಡಮೇಲಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಕರೀ ಸಾಹೇಬರು ಬರುವದೇ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ. ನಂತರ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಕಾರಕೂನರ Arrears list—work sheet ತಪಾಸು ಮಾಡುವದು. ಇದೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಳಿದ ಕಾರಕೂನರ ತಲೆಗೆ ಶೇರಾ (Remarks) ಪಟ್ಟಿ ಬರುವದು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಚೀಟಿಯ ಮುಖಾಂತರ. ಪಿಂಚಣಿಗೆ ಬಂದ ಹೆಡ್‌ಕ್ಲರ್ಕ್ ಈ ಚೀಟಿಯ ಸರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಂಸದೂತನಂತೆ—ಮೇಘದೂತನಂತೆ ಕಚೇರಿ ತುಂಬ ಅಲೆಯುವದು. ಕೆಲಸ ಮೊದಲಾಗಲು ೧೧-೧೧|| ಗಂಟೆ ಆಗುವದು. ದಿನದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಲಿಕ್ಕೆ ೨||-೩ ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ರಾಮಂಣ ೩-೩|| ಆದರೂ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಕ್ಕ—ಅವರ ಕುಟುಂಬ—ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಾರಿ ಕಾಯ್ದು ಬೇಸತ್ತಳು. ಕಳೆದ ೨೦ ವರುಷ ತನ್ನ, ರಾಮಂಣನ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಿದನಂತರ ಈ ಬಗೆಯ ದುರ್ದೈವೀ ಅನುಭವ ಬರುತ್ತಿರುವದು ಇದೇ ೨-೩ ವರುಷದಲ್ಲಿ. ಅವಳು ಈ ಮೂರು ವರುಷದಲ್ಲಿ ಶನಿವಾರ ವನ್ನು ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಲ ಶಪಿಸಿದ್ದೇ ಶಪಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಅವಳ ಶಾಪವಾಣಿಗೆ ಕರಗದಷ್ಟು ಕಲ್ಲಾಗಿತ್ತು ಶನಿವಾರ. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕೇ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಊಟ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ೨ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಂಣ ಒಂದು ಪಾತೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಸೀತಕ್ಕ ಅನ್ನಕ್ಕಿಟ್ಟಿದ್ದಳು, ರಾಮಂಣ ೨-೨||ವರೆಗೆ ಬಂದರೆ ಬಿಸಿ ಅನ್ನವನ್ನಾರೂ ಉಣಲೆಂದು. ಆದರೆ ಈಗ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಆ ಅನ್ನವೂ ಆರ ಅಂಗಾರವಾಯಿತು. ಒಲೆಯ ಹಿಂಬದಿಗೆ ಬೆಕ್ಕು—ಮುಂಬದಿಗೆ ಅನತಿವೂರದಲ್ಲಿ ಸೀತಕ್ಕ ಅಡ್ಡಾಗಿ ಬೇಸತ್ತರು. ಬೆಕ್ಕೂ

"ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಿತೂ-ನೀವಾ ತಂಗೊಂದ್ರೀ. ಮತ್ತೆ ತಂದೀರಲಾ ಕಾಗದ ಗೆಂಟಾಣ. "

"ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹೇಣ್ಣೆ, ವೇನಶನ್ ತಗೊಂಬುತನಕಾ ಕಚೇರಿ ಕಾಗದಾ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಟಿ ಇದ್ದಾಂಗ. ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಂಗ ಬಂದೀತು ? "

ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಉಸುಕಿನಂತಹ ಅನ್ನ ವನ್ನು ಹಿಂಜಿ ಹಿಂಜಿ ಹಂಣು ಮಾಡಲಿತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಂಣ. ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಸೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೇರದು ತೊಟ್ಟು "ಅಬಿಕ್ಕಾರ" (ಘೃತ) ವನ್ನು ಬಿಡುವ ತ್ರಾಣವೂ ಅವಳ ತುಪ್ಪದ ಚಿಕ್ಕ ನಿುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ನಶುದ್ಧಿಗೆಂದು ಬಿಟ್ಟ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚಮ ಚೆಯು ತುಪ್ಪ-ಎನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತೋ, ಎನು ಚಿತ್ರಾಹುತಿ ಇಡುವಾಗ ದೇವರ ಪಾಲಾಯಿತೋ !

"ಅನ್ನಾ ಸರಸರಿ ಬೇಕಾರ. ಮೆತ್ತಗಿನ ಭಕ್ಕರಿ ಅವಸ. ಖಮ್ಮಿಗೆ ಮಜ್ಜಿಗೀ ಅವ. ಮುರದ ಹಾಕೊಂಡು ತಿಂದರಸ ಹೊಟ್ಟೆಗರೇ ತಂಪ ಆದೀತು. ಅವಕ್ಕೇನ ಅಕ್ಕಿ ಅಂತಾರಸ. ಕಟಿಗೀ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಲಿಸಿಧಾಂಗಸ ಆಗ್ತದ. "

"ಇದೋಡು, ಇದೂ ಈಗ ಚಿತ್ರಾಹುತಿ ಇಟ್ಟು ಕೈಮುಗೀಲಿಲ್ಲೂ ಅವು ಅವಗೆ ಮುಟ್ಟಲೀ ಅಂತಸ. ಎಲ್ಲಾ ಅವನ ಪ್ರಸಾದಾ ಅಂತ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡೊಡು. "ಅನ್ನಂ ಮಾ ನಿಂದ್ಯಾತ್" ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯಬಾರದೂ ಅಂತ ಹೇಳ್ವಾರ ಹಿರೀರು. "

"ಹೇಳಿದ್ದಾರಾದೀತು, ಸಂಣಕ್ಕೀ ಅನ್ನಾ ಉಣೂ ಹಿರ್ಯಾರು. ಇಂಥಾ ರೀಶನ್ನದಾಗನ ಅಕ್ಕೀ ತಿಂದದ್ರ ಎಂದೋ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟು ಕಡೀಕಾಗ್ತದ್ರು. ಹೇಳಾವ್ರೇನು ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರೂಹಾಂಗಿಲ್ಲಾ. ಬಿಸೀ ಅನ್ನ ಇದ್ರ ಅಷ್ಟೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನಾ. ಇಂದ ಶನಿವಾರ ಬ್ಯಾರೇ. ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಸುದ್ದೀ ಇಲ್ಲಾ. "

"ಅದಕೂ ಮೂರ ನಾಕ ಘಂಟೀಕ್ಕೆ ಉಂಡಿತಪಾ ಅಂದ್ರ ನಿಶ್ಚಿಂತಿ ಆಧಾಂಗ. ರಾತ್ರಿ ಕಾಳಜೀ ತಪ್ಪಿತು. ಒಂದ ಧಾಲಿ ನೀರ ಕುಡಿದು ತ್ರೀಹರೀ ಅಂತ ಹಾಸಿಗೀ ಹಿಡೀಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡೀ ಇಲ್ಲಾ. "

“ಇನ್ನ ನೀವಾ ರಾತ್ರಿ ಬರೋದು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತೋ ಯಾರಿಗೊತ್ತು. ತಿಂಗಳಷ್ಟೇ ಬ್ಯಾರೇ. ಲೆಕ್ಕಾ ಬರದು ಮುಗಿಸೋದು ಅಂದ್ರ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದೇ ಹೊಡೆಯೋದು.”

“ ಛೇ, ಅದೇನಿಲ್ಲಾ, ನಾಳೆ ಹ್ಯಾಂಗೂ ಆಯಿತ್ತಾರ ಅದ್ಲ. ಹೋಗಿ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಿದರಾತು. ಲಗೂನ ಒಂಬತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಿಡತೇನಿ. ಆ ಶೇಡ ಜೀಡೂ Income tax Return ಸೋಮವಾರ್ಲ ಹೋಗಬೇಕು. ನಾಳೆ ಹೋಗಿ ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದೇ ಅಂದ್ರ ಅವಗ ಒಂದ ಹತ್ತ ರುಪಾಯರ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗ.”

“ ಹಾದು, ಕೇಳೇ ಬಿಡ್ತಿ. ಧೋತರಾ ಹರದು ಚಿಂದಿ ಆಗ್ಗಾವ. ಒಂದ ಜೋಡ ತಗೊಂಡ ಬಂದ ಬಿಡ್ತಿ ನಾಳೇನಕ. ಉಳಿದ ಅರಿವೀ ಪಗಾರ ಆದ ಮ್ಯಾಲ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ಇನ್ನೇನ ಕಾರ್ಡಿನ ಮ್ಯಾಲ ರೇಶನ್ನ ತರೊದು ಉಳಿದಿಲ್ಲಾ ಎನ ಇಲ್ಲಾ. ಸಾಮಾನು ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟು ಅದಕ. ಮೈಲಾದತನಕ ಹೋಗತದ ಹ್ಯಾಂಗಾರೇ.”

“ ನನ್ನ ಧೋತರೇನು, ನಡೀತಾವ ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತು. ಮಾಧೂ ಚಂಣ ಹರದಾವ ಅಂತಿದ್ದಿಲ್ಲಕ. ಪಮ್ಮಿಗೂ ಒಂದು ಪರಕಾರ-ಪೋಲಕಾ ಅರೇ ಆಗಬೇಕು.”

“ ಅವೇನು ಈಗ ಹೊಸಾ ಅರಿವೀ ಹಾಕೊಂಡು ಮಾಮಲೇ ನಡೆ ಸೂದೂ ಅಷ್ಟರಾಗ್ಲ ಅದಕ. ಅವರಗೇ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳ ಹೊಲಿಸಿದರ ನಡೀ ತದ. ಪರೀಕ್ಷಾನೂ ಮುಗಿತೂ, ಮತ್ತ ಸಾಲಿನೂ ಬಂದ ಆಗೊದು ಇನ್ ಎಂಟ ದಿನಕ. ತಿಂಗಳೆರಡ ತಿಂಗಳಾ ಮನ್ಯಾಗ್ಲ ಇರಾವು. ಅವರಗೇನ ಅರಿವೀದು ಅಂಥಾ ಜರೂರಿ ಇಲ್ಲಾ.”

“ ಎಂದ ಹುಡುಗೂರು ಕಾಣಬೇಕು ಹೊಸಾ ಅರಿವೀ. ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಾ ವಿಮಾಕಂತು ತುಂಬಬೇಕು. ತಾಪತ್ರಯಕ್ಕೇನ ಮೂರ್ತ ತಗಸ ಬೇಕಾಗ್ತದಕ. ಅಪ್ಪಾಕ, ತಾಕ ಧೋತ್ರಾ ತಂಗೊಂಡಾ, ನಮ್ಮ ಅರಿವಿ ಹರ ದಿದ್ರಿ ಕಾಳಜೀ ಮಾಡ್ಲ-ಅಂತ ಹುಡುಗರ ಕದಿಂದ ಶಬ್ದ ಬ್ಯಾಡಾ.”

“ ಶಬ್ದ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇನ ಶ್ರೀಮಂತರ ಹುಡುಗೂರಲ್ಲಾ. ಹತ್ತ ದಿನದ ಕೊಸಿದ್ದಾಗಿನಿಂದೂ-ಹರಕ ತಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಲ ಬೆಳದ ಧೊಡ್ಡೂ

ಅಗ್ಯಾವ. ತಿನ್ನಿಕ್ಕೆ, ಉಳ್ಳಿಕ್ಕೆ, ಕೊಡದದ್ದೂ, ಬುದ್ಧಿ ಹಾಕೂಮುಂದೆ, ಎನ ಜೀನತಾನಾ ಮಾಡಿಲ್ಲ ದೇವರು, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ. ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಮ್ಯಾಲ ಬೇಕಾರ ಜೈನೀ ಮಾಡವಲ್ಲಕ್ಕಾಕ. ಪಮ್ಮಾ, ಕೈಗೆ ನೀರಿಟ್ಟೇನ ಕೂಸು. ಅಲ್ಲೇ ಡಬ್ಬಾಗ ಅಡಿಕಿ ಅಡುಕಿ ನೋಡು. ಒಂದ್ಬೋಳು ಕೊಡು ಅವರಿಗೇ.”

“ ನೀ ಊಟಾ ಬಗೀಹರಸು ಇನ್ನೂ. ಶನಿವಾರ ನನ್ನ ಹಾದೀ ನೋಡ ಬ್ಯಾಡಾ ಅಂತ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ರೂ ನೀ ಎನ ಕೇಳಬ್ಯಾಡಾ. ಸುಮ್ಮನು ಹಾದೀ ಕಾಯೊಡು. ನೀ ಮೊದಲು ಉಂಡ್ರ ನಾ ಯಾಕು ಅಂತ ಕೇಳಿನೇನು ? ”

“ ಅದೇನ ಅಸೈಂ ತಗೀರಿ. ಉಣ್ಣು ಹೆಂಗಸ್ತು ಉಣ್ಣೆ. ಹುಡುಗೂರ ಸುದ್ದೇ ನೀವ್ ಬಂದಮ್ಮಾಲು ಉಣ್ಣತೀವಿ ಅಂತ ಹಟಾ ಹಿಡೀತಾವ. ನಾನೇ ರ್ಬುಬರಿಸಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕ್ತೇನಿ. ”

ರಾಮಂಣ ಅವೋಷಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ನಡೆದ. ಸೀತಕ್ಕ ಒಂದು ಪತ್ರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಒಂದು ತುಣುಕು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ತನ್ನ ಹಸಿದೊಡಲಿಗೆ ಎಡೆ ಬಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಬದಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು.

* * * *

ರಾಮಂಣ ಫಾಯನಲ್ ಆದನಂತರ ಹೇಗೋ ಯಾರದೋ ವಶೀಲಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರಿವಿನಯ್ಯ ಖಾತೆಯಲ್ಲಿ ೨೦-೫-೨-೫೫ರ ಗ್ರೇಡ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟ. ಹಾಯರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆದರೂ ಮಾಮಲತ್ತಿಯ ಮಂಚ ಕಾಸನಕ್ಕೆ ದೂರದಿಂದಲೇ ಶರಣು ಹೊಡೆದು, ಖಜಾನೆಯ ಕಾರಖಾನೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟ-ಮೊಟ್ಟ ನಾಣ್ಯ ಶಿಲ್ಕೀ ಬೀಳುವಂತೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ದೇವಭೋಳೆ ಸ್ವಭಾವ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಾಕರಿ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಇವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ “ ಕೈಮೈ ಸಾಚಾ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು ” ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರಿ ಬೇರೆ ನುಡಿದಿದ್ದ. ಅನ್ನದಾತನ ಅಮರವಾಣಿಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯು ವದೇ ? ಇಲ್ಲದ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಕೆಸರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗಿ ಜಾತಿಗೂ ಅವನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ದೂರೇ ! ಎರಡು ವರುಷ ಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ ತೆರೆದಂತೆ ಬರುವ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯ ಬಡತಿ ನಿಯಾ ಮಿತವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಸಾಕೆಂಬ ಮಹಾ ಅಲ್ಪಸಂತುಷ್ಟಿ ಜೀನ. ಹಾಯರ

ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದರೂ ಬರುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಆಸ್ತೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟವೇರಿದರೂ ಕೆಲವನ ಅವನಿಗೆ "ಶ್ಯಾಮಲೂ ಭಾಯೀ" ಎಂದು ಅಂದರು; "ಕೈಲಾಸದವ" ನೆಂದರು ಆದರೆ ರಾಮಾಂಣ ಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ವಿಚಲಿತನಾಗದೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷ ಹಾಗೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾಪತ್ರಯ, ಬೆಳೆಯುವ ಕುಟುಂಬ. ಅದರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸವೆಸುವ ದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ೪೫ ವರುಷದ ಇನ್ನೂ ನಡುವಯಸ್ಸಿನ ದಿನವಿದ್ದರೂ-ಅವನ ಕೂದಲು ನರೆತುಕೊಂಡಿದೆ. ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎರಗಿ ವಾರ್ಧಕ್ಯ ಅವನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ.

ತನಗೆ ಬರುವ ವರಮಾನ-ಸಂಸಾರ ಯಜ್ಞದ ಯಾವ ಆಜ್ಞಾಹುತಿಯೂ ಸಾಕಾಗದೆಂದು ರಾಮಾಂಣ ಖಾಸಗೀ ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲಿ-ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಭ-ಹಾನಿಯ ಲೆಕ್ಕಾ, Income tax ವಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಒಂದಿಷ್ಟು ದುಡ್ಡುಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಆಗೀಗ ೧೦೦-೨೦೦ ರೂ. ಸಿಗುತ್ತವೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಮುತ್ತಿನಂತಿರುವ ಮಗಳ ಲಗ್ನ ಇದೆಲ್ಲ ಆಗಬೇಕು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಂತೆ-ಎಣಿಸಿ ಬರುವ ಸಂಬಳ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಆಗಬೇಕು. ಕಚೇರಿ ಕೆಲಸದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಬರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಮಕ್ಕಳ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಬೇಕು. ಈ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಕೂಡ-ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಮುಗಿದಾಗಿನಿಂದ ಬರಲು ಮೊದಲಾದದ್ದು. ಇಂಥ ಬಿಡಿಗೆಲಸವನ್ನು ಅವನು ಡಾಣಾ ಡಂಗುರವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಇವನ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಪ್ರತಿಫಲಕೊಟ್ಟಿವೆಂದು ಲೆಕ್ಕದ ಕಾಕರಲಿಪಿಗೆ ಇಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ವಿಶ್ವಾಸದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಈ "ಅಸಾಜಾ" ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸರಕಾರ ಒಪ್ಪುವಂತಿಲ್ಲ.

ರಾಮಾಂಣನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈ, ಕೊನೆಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ೨೪ ರ ಬದಲು ೩೬ತಾಸು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಮಕ್ಕಳ ದಾರಿ ಸುಗಮವಾಗಲು ಬುತ್ತಿ ಈಡು ಮಾಡುವ ಹಂಬಲ ಅವನದು. ದುಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಬಾಳಲ್ಲ ಅದು; ಸೋತನೆಂದು ಕೈಯೂರುವ ಕಾಯ

ವಲ್ಲ. ಈಗ ಇಷ್ಟು ದೇಹ ತೆಯ್ಯರೂ ಹೊರಡುವ ಗಂಧವೆಷ್ಟು ? ಯಾವ ಧೂಪಕ್ಕೂ ಸಾಕಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ತನಗೆ-ಮನೆಯವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚೆಂದವಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಹೋಗಲಿ-ಮೈತುಂಬ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಅರಿವೆ ಅಂಚಡಿಯಿಲ್ಲ. ಸುಭಕ್ತಿಯಿದ್ದಾಗ ಕಾಸು ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬರುವ ಕಾಸು-ಮುಂಚಿನ ವರಮಾನದ ಮೂರುಪಟ್ಟಾದರೂ-ಎರಡ ಬೆಲೆಯ ಕೂಡ ಪೈಪೋಟಿ ಮಾಡುವ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಹೊರಗಿನದು. ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಮುಂಜಿವೆಯನ್ನು ಉರಿಸ ದತ್ತಮಂದಿರದಲ್ಲಾಗುವ-ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೃತಬಂಧ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ-ಸಮಾರೋಪಗೊಳಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ನೆರೆಮನೆಯ ವರು, ಕಚೇರಿಯವರು ನಕ್ಕರು. ನಕ್ಕವರ ಹಲ್ಲು ಮಾತ್ರ ಕಂಡವು. ಒಂದೆ ರಡು ದಿನ ಅಷ್ಟು ಕೆಡುಕೆನಿಸಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಕಾಲು ಹಾಸಿಗೆ ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆಂಬ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಮಾಧಾನ ತಳೆದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮ ನಿಡ್ದುಬಿಟ್ಟ. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಮುಂಜಿವೆ, ಒಂದು ಮಗಳ ಲಗ್ನ ಆದರೆ ಗೆದ್ದ. ಅದಕ್ಕೇನೂ ಈಗ ಅವಸರವಿಲ್ಲ. ಹತ್ತೆಂಟು ವರುಷ ಹೋದರೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ದಾರಿಯೇನು ? ತನ್ನ ಫಾಯನಲ್ಲಿಗೆ ಆಗ ಇನ್ನೂ ಬೆಲೆಯಿತ್ತು, ಈಗ ಬೀವಕ್ಕೇ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ದಾರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ? ಮಾಧೂ ೧-೨ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ಅವನ ಫೀಗೂ-ಅವನ ಸ್ಕಾಲರ್ ಶಿಪ್ಪಿಗೂ ಗಂಟಿದೆ. ಮುಂದೆ ? ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ free ship ಸಿಗುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ! ಅಷ್ಟು ವಶೀಲಿ ಒಂದು ಬೇಕಲ್ಲ ? ಮುಂಚಿನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲೆ ಕ್ಕರ ಸಾಹೇಬರು ಇಂಥ ಹುಷಾರು ಹುಡುಗರಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ತರುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೈವವಿದ್ದರೆ ಮಗ ಆಯ್. ಸಿ. ಎಸ್ಸೂ ಆಗ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಪೆರೀ ಸಾಹೇಬರಿದ್ದರೆ ಖಾತ್ರೀಯಾಗಿ ಮಗನ ನಶೀಬು ತೆಗೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ 'ರೇ' ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಣ ಈಗ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಒಂದಾಣೆಯ ನಿಕೆಲ್ ನಾಣ್ಯವನ್ನೂ ಇಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದ. ಆ ಮಕ್ಕಳ ಆಶೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆ-ಹಸಿವು-ನೀರಡಿಕೆಯ ಅರಿವು ಅವನಿಗಿತ್ತು. ಅವನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ-ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿನೋಡಿ ತೂರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ತಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನವಕರಿಗೆ ಸೇರುವ ಮುನ್ನ ಅಲಿಸಿದ "ಸಾಚಾ

ತನದ " ವಾಣಿ ಇನ್ನೂ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನದಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಅನ್ನ ತೋರಿಸಿದ ಕೈಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯುವ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದರದ್ರ ಜೀವನದ ಕತ್ತಲಲ್ಲೂ-ಆ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಮಾಧಾನದ ಕಿರುದೀಪ ಮಿಣುಕುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮಂಜನ ಜೀವನ, ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತ.

* * * *

ಈಗಂತೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದು ಹುಡುಗರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ ಓದು-ಬರೆಹದ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಸರವಿಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊರಬೀಳಲು ಇನ್ನೂ ೮-೧೦ ದಿನದ ಅವಧಿ. ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗವೇನು ಬಂತು ? ೧೧ಕ್ಕೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ ತಂದೆಯ ಕೂಡ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ, ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪ ತಗ್ಗುವವರೆಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಡಿ ದಣಿಯುತ್ತಾರೆ ಸಂಜೆಗೆ ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರೆಂದರೆ ಆಯಿತು, ಅವರ ಕೆಲಸ. ಇಂದು ಓಣಿಯಲ್ಲಿಯ ೩-೪ ಹುಡುಗರೂ ಬಂದು ಇಲ್ಲೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಾಲ್ಕು ಹುಡುಗರು ಸೇರಿದವೆಂದರೆ ಅವರ ಮಾತಿನ ಮಥನದಿಂದ ತೇಲಿಬರುವ ವಿಷಯವೆಂದರೆ-ಸಿನೀಮಾ. ಈಗಂತೂ ಊರಲ್ಲಿ " ಸಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ " ಚಿತ್ರಪಟ ಹತ್ತಿದೆ. ಜನ ಹಿಂಡಾಗಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ೫-೬ ಸಲ ನೋಡುವವರ ಗದ್ದಲ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ವಾರ-ಅಂದರೆ ಚಿತ್ರದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವಾಗ-ಖಾಸಾ ಸವಲತ್ತೆಂದು ಶಾಲೆಯಹುಡುಗರಿಗೆ ಅರ್ಧ ತಿಕ್ಕೇಟಿನ ಆಟವಿಡುವರೆಂದು ಸುದ್ದಿಯಿತ್ತು. ರಾಮಂಜನ ಸಂತಾನಶ್ರೀ ಈ ಸುಯೋಗ ಲಭಿಸಿ ಬರಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಿತ್ತು. ಓಣಿಯ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಈ ಮೊದಲೇ ಚಿತ್ರಪಟ ನೋಡಿ ಬಂದು ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ-ಮಾಥೂ ಶೀನ, ರಂಗ ಪಮ್ಮಿ (ರಾಮಂಜನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು) ಇವರ ಬಾಯಲ್ಲೂ ನೀರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವರು ತಡೆಯಲಾರದ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ ಹೋಗಿ ಚಿತ್ರಮಂದಿರದ ಹೊರಬದಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಚಿತ್ರಪಟದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿದ್ದರು. ಅರ್ಧ ತಿಕ್ಕೇಟಿನ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅವರ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಭೂಮಿಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಛೇಟರ ಮಾಲಕನಿಗೆ ಅವರು ಹತ್ತು ಸಲ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ್ದರು. ಮಾಥೂ ಹೇಳಿದ : "ನೋಡು ಗೋವಿಂದಾ, ರಿಡ್ಡುಲ್ಪ ಆತ ಅಂದ್ರೂ ಮೈಲಾ ನಂಬ್ರ ನನಗ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದೂ. ಹೆಡಾ ಮಾಸ್ತರು

ಇಟ್ಟುರಲಾಳ ಹತ್ತ ರೂಪಾಯಿ ಭಕ್ಷಿಸಾ ಅದು ಬಂತಂತಹ ತಿಳಿ. ಆಮ್ಕಾಲ ನೋಡು—ಒಮ್ಮೆ ಬಿಟ್ಟು ಎರಡು ಸಾರೆ ಅದೊಂದು ಸಿನೇಮಾ ನೋಡೊದ್ದ. ಮತ್ತ ನಮ್ಮ ಅವ್ಯವಸ್ಥಾ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗೂದದ. ದೇವರ ಸಿನೇಮಾ ಅದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ. ”

“ ಹೂಂ ತಡದ ನಿಂದರತಾನ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಾ, ನಿನಗ ಭೆಟ್ಟೀ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ. ನಿನಗ ರಿಝಲ್ಟ ಇದ್ರ ಅವಗೂ ಅದ ಏನ ಅದರ ಕಾಳಜೀ ? ನೀ ಒಬ್ಬ ಚದ ರನ ಚಾರ ಅಣೇಕ್ಕೆ ಅವೇನ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿಲ್ಲಾ. ಮಳ್ಳಸ ಇದಸ ಕಡೀ ವಾರ ಅಂತ. ಬೋರ್ಡ ಹಜ್ಜಾರ ಗೊತ್ತದ ಇಲ್ಲೋ ? ನಿನ್ನ ರಿಝಲ್ಟ ಅದಸ ಇನಾ ೮-೧೦ ದಿನಾ ಮುಂದ ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ ಗೋವಿಂದ. ಗೋವಿಂದ ನೆರೆಮನೆಯ ಹುಡುಗ “ ಬಿಡಲೇ, ಬೋರ್ಡ ಸುಮ್ಮನ ಹಜ್ಜ ತಾರಾ ಮಂದಿ ಬರೀ ಅಂತ. “ ಕನಕ ತಾರಾ ” ಕ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ತಿಂಗಳಾನಗಟ್ಟಿ ನಡದ್ರೂ ಕಡೀ ಆಟ ಅಂತಿದ್ದಾ. ಈ ಸಿನೇಮಾ ಅಂತೂ ಸುರೂ ಆಗಿ ಇನ್ನೂ ಹದಿನೈದ ದಿನಾ ಸುದ್ದಾ ಆಗಿಲ್ಲಾ. ಇಷ್ಟ ಲಗೂ ಹೋಗೂದೂ ಶಕ್ಯನ ಇಲ್ಲಾ. ”

“ ಅದೇನ ಇರವಲ್ಲದ್ಯಾಕೆ. ನಾವಾ ಇಂದ ಹೋಗೂದು ಅಂತ ಠರಾ ಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೀವಿ. ನೀ ಏನ ಬರಾವನೋ ಇಲ್ಲೋ ಹೇಳು. ”

“ ಶಕ್ಯ ಇಲ್ಲಪಾ. ನನ್ನ ಹತೀಲೇ ದುಡ್ಡು ದುಗಾಣೇ. ಮತ್ತ ನಾ ಒಬ್ಬನ ಹೋಗೂದಂತೂ ತೀರಾ ಅಶಕ್ಯ. ಶೀನಾ, ರಂಗಾ, ಪಮ್ಮಿ, ಅವ್ವಾ ಇಷ್ಟ ಮಂದಿ ನೋಡಾವರಿದ್ದಾರ. ”

ರಂಗ ನಡುವೆಯೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದ :

“ ಮಾದಣ್ಣಾ, ನೀ ಇಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ. ನಿನ್ನ ಇನಾಂ ಬಂದ ದಿನಾ ಮತ್ತ ನಾವೆಲ್ಲಾರೂ ಹೋಗೂಣಂತ. ಬೇಕಾರ ಪಮ್ಮಿನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಅಕ್ಕೀ ಕಾಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಂಗೂ ಗಿಡ್ಡ ಇದ್ದಾಳ. ತಿಕ್ಕೇಟಿಲ್ಲದ ಸಾಗತದಸ. ”

ಪಮ್ಮಿ ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕೈತಿರುವಿ ಮುಖ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು :

“ ಶ್ಯಾಂಟಾ. ನನಗ ತಿಕ್ಕೇಟ ಇಲ್ಲದನು ನಡೀತದಂತ. ಅವತ್ತ ನೋಟರದಾಗ ಬರೂಮುಂದ ಅಪ್ಪಾ ನನಗ ಅರ್ಥಾ ತಿಕ್ಕೇಟ ತಗೋಳಿ ಲ್ಲೇನು ? ನಾ ಏನ ತಿಕ್ಕೇಟ ಇಲ್ಲದ ಬರಾಕಿ ಅಲ್ಲಾ. ”

“ನೋಡ ಮಾಧೂ, ರಂಗ ಹೇಳಿಧಾಂಗ ನೀ ಒಬ್ಬ ಬರಾಂವಿದ್ದ ನಾ
ಚಾರ ಅಣೇ ಸಾಲಾ ಕೊಡತೇನಿ. ನಿನ್ನ ಇನಾಂ ಬಂದ ಮ್ಯಾಲ ಕೊಡೂ
ಅಂತೀ.”

“ಬ್ಯಾಡ ಮಾರಾಯಾ ನಿನ್ನ ಸಾಲಾ. ಕನಡ ಮಾಸ್ತರ ಏನ ಕಲಿಸಿದ್ದು
ಮರತೇನು ಮತ್ತೆ ? ಸಾಲವನು ಕೊಂಬಾಗ ಹಾಲು ಬೋನುಂಡಂತೆ !”

“ಮಗಾ ಮಾಸ್ತರಾ. ಅಂದ ಸಾಲಾಗ ಹೇಳಿದಾ, ಮತ್ತೆ ಸಂಜೀನ್ಯಾಗ
ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆ ಬಂದ ರೀಶನ್ ಕ ಹರಕತ್ ಆಗೇದ, ಗಂ ರೂ. ಕಡಾ
ಕೊಡ್ರೀ ಅಂತ ಗಂ ರೂ. ಕೈಗಡಾ ಒಯ್ದಾ. ಅವನ ಮಾತ ಅವಗೂ ಮುಟ್ಟಿಸು
ಬೇಕಂದ್ರ ಆಡಿದಂತೆ ಮಾಡದವನ-ಎನೋ ಯಾತಲ್ಲೇನೋ ಹೊಡೀ ಅಂತಾ
ರಲಾ, ಹಂಗೆಮಾಡಬೇಕು-ಹೌದಲ್ಲೇನಲೇ ಬಂದ್ಯಾ.”

“ಅದೇನೂ ಇರವಲ್ಲದ್ಯಾಕವಾ. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಸಿನೇಮಾನೂ
ಬ್ಯಾಡಾ-ಸಾಲಾನೂ ಬ್ಯಾಡಾ ” ಎಂದು ಮಾಧವ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
ಬಿಟ್ಟ. ಕಿನ್ನರಿಗೆ ಓಗೊಡದ ಈ ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಏನು ಬಾರಿಸಿದರೂ
ಅಷ್ಟೇ-ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ಸಿನೇಮಾ ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಆ ಹುಡು
ಗರು ಎದ್ದು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೂಬತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತ
ಕುಳಿತ ಸೀತಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ-ದೇವರ ಕಟ್ಟಿಯ
ಹತ್ತರ ಬಂದು-ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೈ ಮುಗಿದಳು. ಅವಳ
ತುಟಿಯಿಂದ ಏನೋ ಒಂದೆರಡು ಪಿಸುನುಡಿ ಹೊರಟಂತೆ ಆಯಿತು. ಅವಳ
ಮಾತಿಗೆ ಸೈ ಗುಟ್ಟಿತನ್ನಂತೆ-ಜಂತಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲಿ ಲೊಟ ಲೊಟ
ಗುಟ್ಟಿತು.

* * * *

ನಿನ್ನೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊರಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮಾಧೂನಿಗೆ
ಗಂ ರೂ. ಬಹುಮಾನ, ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕಾಣಿಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ
ರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಹಿಡಿಸಲಾರದ ಹಿಗ್ಗು. ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನಿರದಿದ್ದರೂ-
ಕೊನೆಗೆ ದೇವರು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ
ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನ, ರಾಮಂಣ ಸೀತಕ್ಕನಿಗೆ. ವರುಷೆರಡು ವರುಷದಲ್ಲಿ
ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಆದರೆ-ಮುಂದೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೇಗೆ ? ನವಕರಿಗೆ ಹಚ್ಚ

ಬೇಕೆಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸು. ನರ ದೊರಕದೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಮಗಳು- ಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನುವರದಿದ್ದ ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳು-ಎರಡೂ ಒಂದೇ ತಾಯಿಯ ಅವಳಿ-ಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳಂತೆ. ಈ ಚಿಂತೆ ಸೀತಕ್ಕ ರಾಮಂಣ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದರೂ- ಉಪಾಯವೇನೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೊನ್ನೆ ರಾಮಂಣ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ-ಅವನ ಚಪ್ಪಲಿಯ ಉಂಗುಪು ಕತ್ತಿ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ವೆಟ್ಟು ತಗಲಿತ್ತು. ಆ ಗಾಯದಲ್ಲಿ ಮಂಣು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಬೊಟ್ಟು ಇಂದು ಒಂದಿಷ್ಟು ಊದಿಕೊಂಡು-ಅವನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅಡ್ಡಾಡದಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಕಣಕದ ಪ್ರೋಟೀಸುಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ರವಿವಾರವಾದ ಕಾರಣ ಕಚೇರಿಯ ತೊಂದರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಡೇ ಕುಡಿದು ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ೨||-೩ ಗಂಟೆಯ ಸಮಯವಿರಬಹುದು. ಸೀತಕ್ಕ ಅಲ್ಲೇ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹರಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಾಮಂಣ ಆಕಳಿಸಿ ಒಂದು ಬದಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಗಾಗಿ-“ ಹುಡುಗೂರ ಏನ ಹೊರಗ ಹೋಗ್ತಾ ವೇನು ! ಸದ್ದು ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತಾನೆ ಬಿಸಲಾಗ. ಇಲ್ಲಿ ಪಡಸಾಲಾಗ ಅಡಕೋತ ಕೂತಾನೆ. ಮಾಧೂನ ಪರೀಕ್ಷಾವ ಮಾಡತ ಮಾಡ ಅವಕ.”

“ ಹೂಂ. ಇನ್ನೂ ೮-೧೦ ದಿನಾ ಹುರುಪ ಇಳಿಯೂತನಕಾ ಅವಕೂ ಅಭಿಮಾನ ಅನಸೂ ಸಂಗತೀನು. ಕಚೇರಾಗ ನಿನ್ನನ ಹಿಡದೂ ಗಂಟು ಬಿದ್ದಾರ. ಕಾಲೇಜದ ತಯಾರೀ ಮಾಡಿ ಇದ್ದಿ ರಾಮಂಣಾ ಅಂತ. ಇಂಥಾ ಹರಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗ ಏನ ತಯಾರೀ ಮಾಡದೂ ಅಂತ ಚಿಂತಿ ಹತ್ತೇದ ನನಗ.”

“ ಇನ್ನೂ ೨ ವರುಷ ಅದ. ಈಗಸಯಾಕ ಅದರ ಚಿಂತೀ ಹುಟ್ಟಿಸೂ ದೇವರೇನ ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಸೂ ಹಾಂಗ ಇಲ್ಲಾ. ”

“ ಇದ್ದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಾಳಿಗಿರತದಂತ ಯಾತರ ಮ್ಯಾಲಿಂದ? ಕೇಳಿದ್ಯೋ ಇಲ್ಲೋ. ಬಂಗಾಲದಾಗ ಜನಾ ಕೂಳ ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹುಲ್ಲಾ, ತೊಪ್ಪಲ

ಮ್ಯಾಲ ಬದಕಬೇಕಂತ ಧಡವಡಸತಾರಂತಸ. ಇಂದ ಬಂಗಾಲಾತು ನಾಳೆ ಇಲ್ಲಿನೂ ಅಂಥಾ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರಸ ನಿನ ಗತೀ ಅಂತ. "

" ದೇವರಸ ಗತಿ ! ಈಗಿನ ರೇಶನ ಕೂಳ ತಿಂದ ಬದಕೇವಲ್ಲಾ ಹಂಗಸ. ಅಂಥಾ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರ ತಲೀ ಕೊಟ್ಟಿರಾತು. "

" ಕೊಟ್ಟ ತಲೀ ಉಳಿದರ ಸಾಕು ಏನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮೋ, ಯಾರ ಪಾಪೋ. ಈ ಮಕ್ಕಳೂ ಮರೀ ಸುದ್ದಾ ಅದಕ ಬಲೀ ಆಗಬೇಕಾಗೇದ. "

" ಯಾರದೋ ಪಾಪಾ ಯಾರ ಸುತ್ತೋ ! ನಾವೇನ ಅಂಥಾ ಪಾವದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಲ್ಲಾ ಅದರ ಅರಿಷ್ಟ ಬಡಿಯೂ ಕಾಳಜೀನೂ ಬ್ಯಾಡಾ. "

ಮಾತು ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಗತ್ತು. ರಾಮಂಣನಿಗೆ ಕಾಲು ನೋವಿನ ವ್ಯಥೆ; ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತೆ. ಅರ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞೆ; ಅರ್ಧ ನಿದ್ರೆ. ಆಗೀಗ ಹೂಂ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. ನಿದ್ರೆ ತೂಕದಿಸಿ ಎಚ್ಚರಾದಾಗ ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾಗಬಾರದೆಂದು ಸೀತಕ್ಕ ಹೊಲಿಗೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡದೆ ಮಗ್ನಳಾಗಿ ಕುಳಿತಳು.

ಮಕ್ಕಳು ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಇಳಿದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಮಾತು ಒಳಗಿನವರಿಗೆ, ಒಳಗೆ ಸೀತಕ್ಕ ರಾಮಂಣ ಆಡುವ ಮಾತು ಇವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೀಗ ಒಂದು ಕಡೆಯ ಮಾತು ತೀರ ನಿಂತು ಹೋದ ಕಾರಣ ಹೊರಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ಇಳಿದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ-ಅದು ಒಳಗಿನವರಿಗೆ ಕೇಳಿ ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಏನೂ ಮಾತನಾಡುವದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ರಾಜರೋಷಾಗಿ-ಡಾಣಾ ಡಂಗುರವಾಗಿ ಸಾಗತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅವರು ಆಮಾತು ಈಮಾತು ಆಡಿ ಮುಗಿಸಿ, ಓಲಕ್ಕುಣಾಣ ಅನ್ನುತ್ತ ತಿರುಗಿ ಸಿನೇಮಾದ ಸುದ್ದಿಗೇನೇ ಬಂದು ನಿಂತಂತೆ ಕಂಡಿತು. ರಂಗ ಮಾಧೂನಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ : " ಮಾದಣ್ಣ, ನೀ ಅಂದ ಒಪ್ಪಿಗೊಂಡೀ. ೧೦ ರೂ. ಇನಾಂ ಬಂದಣದ. ಇಂದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾರನೂ ಸಿನೇಮಾಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಅವ್ವನ್ನ ನಾ ಒಪ್ಪಿಸ್ತೀನಿ. ರಾಮಂಣಗ ಹ್ಯಾಂಗೂ ಕಚೇರಿ ಸೂಟಿ ಅದಸ. ಅವನೂ ಏನ ಹೊರಗಹೋಗೊದಿಲ್ಲಾ. ಸಂಜೀ ಊಟದ ಅವಸರನೂ ಇಲ್ಲಾ. ಇಂದಸ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಬಿಡೊಣು. "

" ರಂಗಾ, ನನ್ನ ಕರಾರದ ಏನ ಇತ್ತು? ಅರ್ಥಾ ತಿಳಿವಿನ ಸವಲತ್ತು ಇದ್ರನೇ ಹೋಗೂದೂ ಅಂತ. ಈಗ ಅದೆಲ್ಲದ "

" ಆಗ ನಿನಗ ಬರೇ ೧೦ ರೂ. ಇನಾಂ ಬಂದ್ರು ಅಂತಿತ್ತು. ಈಗ ಮುಂದಿನ ಎತ್ತೇದ ಪುಸ್ತಕ ಸುದ್ದಾ ಇನಾಂ ಆಗಿ ಸಿಕ್ಕಾವ. ದುಪ್ಪಟ್ಟಿ ಲಾಭ ಆಗೇದ. ಅಂದಮ್ಯಾಲ ಯಾಕ ಈ ಹಿಂಗಾಲಪುಟಿಗಿ? "

" ರಂಗಾ, ನಿನಗ ಬೇಕಾರ ನಾ ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಡತೇನಿ. ನೀ ಒಬ್ಬನ ಹೋಗಿ ಬೇಕಾರ ಬಾ. ನಿನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗೂದೇನು, ನೀನು ನೋಡಿ ಬರೂದೇನು ಎಲ್ಲಾ ಒಂದನು. "

" ಮತ್ತ ಅವತ್ತು ನೀ ಹೋದೇನಪಾ ನಾ ಹೇಳಿದಾಗ. ನಿನ್ನ ಕಡಿಂದ ನಾ ಯಾಕ ಸಾಲಾ ತಗೋಲ್ಲಿ. ನಿನಗ ಮುಟ್ಟಿಸೂದರೇ ಎಲ್ಲಿಂದ. "

" ನಮ್ಮ ರಂಗಂಣ ಮರಿ. ಹ್ಯಾಂಗ್ ಶ್ಯಾಣ್ಯಾ ಇದ್ದಾನ. ನನಗ ಇನಾಂ ಕೊಡೂ ಮುಂದ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರ ಏನ ಹೇಳಿದ್ರೂ ಗೊತ್ತದ ಏನು? 'ಈ ಹತ್ತ ರೂಪಾಯಿ-ಹ್ಯಾಂಗ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದೀ ಅನೂದ್ರ ಮ್ಯಾಲ ಒಂದು ನಿಬಂಧ ಬರಕೊಂಡು ಬಾ. ಶಾಲೆ ಸುರೂ ಆಗೂ ಮುಂದ' ಅಂತ. ಸಿನೇ ಮಾಕ್ಕ ಉಪಯೋಗಿಸ್ತೆ ಅಂದ್ರ ಭಂದ ಕಾಣಸ್ತದ? "

" ಇಂಥಾ ಭಲೋ ಸಿನೇಮಾ ನೋಡೂದೇನ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸ. ಅದ ರಾಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಲಿಯೂದ ಅದಕ ಅಂತ. ಮತ್ತ ನಿನ್ನ ಮನಿಸಿನ್ಯಾಗ ಹ್ಯಾಂಗ ಅದ-ಅದನ್ನರೇ ಒಡದ ಹೇಳು. "

ಪಡಸಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ-ಹಳೆಯ ಕೃಷ್ಣಾಜನದಂತೆ ಹುಚ್ಚುಚ್ಚು ಮುಖಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉಂಗುಂಟಿ-ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿ-ಕಳಗಿಗ ಅಟ್ಟಿ ಹರಿದ-ತಂದೆಯ ಚಪ್ಪಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಮಾಧೂ ಹೇಳಿದ.

" ಇದ್ದೋಡು ರಂಗಾ, ನಾ ಹೇಳಬಾರದಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆದ್ರ ನಿನಗ ಹೇಳ್ವೇನು ಸಮಾಧಾನ ಆಗೂ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದ ನಿನಗೆ ಸಿನೇಮಾದ ಹುಚ್ಚು ಬಿಡಾಂಗ ಇಲ್ಲಾ. ಅದಕ ಹೇಳಿಬಿಡತೇನಿ. ಅಲ್ಲಿನೋಡು. ಅವನ ಚಪ್ಪಲಿ ಹರದ ಚೂರ ಆಗ್ತಾವ. ಮತ್ತ ಮನ್ನೇ ಕಾಲಾಗ ಸಿಕ್ಕಾ ಅವಗ ಎಂಥಾ ಪೆಟ್ಟಿ ಹತ್ತೇದ. ಇನಾ ಎಲ್ಲಿಕ್ಕೂ ಬರೂ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ. ಪಗಾರಾದ ಕೂಡ್ಲೇ ಹೊಲಿಸಿಕೋ ಅಂದ್ರ ಅವೇನ ಚಪ್ಪಲಿ ಹೊಲಿಸಿಕೊಂಡನ? ಅವ್ವ

ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಕೇಳಿದ್ದನು, ನನಗ, ನಿನಗ, ವಮ್ಮಿಗೆ ಅರಿವೇ ಹೊಲಿಸಿ ತಂದಾ. ನಾವೇನ ಅರಿವೇ ಹರದಾಂವ ಅಂತ ಅಂದಿದ್ದೇ? ಅವನ ಕಾಣಿಸ್ತಾ; ತರ ಬೇಕಂತ ಅನಿಸ್ತಾ. ಅವನ ಚವ್ವಲಿ ಹರದದ್ದು ನಮಗ ಕಾಣಸಬ್ಯಾಡು; ಧೋತ್ರಾ ಹರದದ್ದು ತಿಳಿಬಾರ್ಡು? ಅವನ ಅನಿಸಿದ್ದೂ ತಂದುಕೊಡಾವ್ತು ಯಾರಿದ್ದರಪಾ?"

"ಅಂದ್ರ ನಾವೇನ ಮಾಡಬೇಕಂತೀ ಅದಕ್ಕು?"

"ಅದನ್ನ ಹೇಳತೀನಿ. ಹೋದ ವರ್ಷ ನಿನಗ ಜಡ್ಡು ಆಗಿ ತಿಂಗಳಾನ ಗಟ್ಟಿ ಹಾಸಿಗಿ ಹಿಡದಿದ್ದಿ. ರಾತ್ರಿ ಧೋ ಧೋ ಅಂತ ಮಳೆ ಸುರಿತಿದ್ದು-ಕಡ್ಲಾಗು ಹೋಗಿ-ಡಾಕ್ಟರನ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ತೋರಿಸಿದಾ. ಅಪ್ಪಾ ಬೆಳ್ಳಬೆಳ್ಳತಕಾ-ನಿನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಹತ್ತಿಲೇ ಕೂಡತಿದ್ದಾ. ಉಟಾ ಉಡಿಗ ಇಲ್ಲದ್ದು ನಿನ್ನ ಜಪ್ಪಿಸಿದಾ. ಆಗೇನ ಯಾರರೇ ಅವುಗ ಹೇಳದ್ದು ನೀ ಹಾಂಗ ಮಾಡ ಅಂತ? ಅವಗು ಮಾಡಬೇಕಂತ ಅನಿಸಿ ಮಾಡಿದನೋ ಇಲ್ಲೋ. ಈಗ ನನಗ ಅನಸತದ-ಅಪ್ಪನ ಕಾಲ ಅಳತೀವು ಒಂಜೋಡ ಚವ್ವಲಿ ತರ ಬೇಕು. ಅವನ ಟೊಪ್ಪಿಗೇನೂ ಹರದ ಚೂರ ಆಗೇದ. ಒಂದು ಟೊಪ್ಪಿಗೇನೂ ತರಬೇಕು. ೮-೯ ರೂ. ಹೀಂಗ ಖರ್ಚ ಆಗ್ತಾವ. ಇನಾಂಕೊಟ್ಟಿದ್ದರ-ಉಪಯೋಗ ಭಲೋ ಕೆಲಸಕ್ಕ ಆಗ್ತದ. ಹೀಂಗ ಮಾಡಿದರ ನೋಡು-ನನಗಂತೂ ಸಮಾಧಾನ ಆಗ್ತದ."

೧೪-೧೫ ವರುಷದ ಹುಡುಗ ಮಾಧೂ. ವಯಸ್ಸಿನ ಮಾನದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬೆಳೆದದ್ದು ಅವನಲ್ಲಿ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಅವನು 'ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ-ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗುಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನ ಸ್ಪಿನಲ್ಲಿ. ಆ ಮಾತು-ವಿಚಾರ ಈಗ ಹೊರಬಿತ್ತು. ರಂಗ, ಶೀನ, ವಮ್ಮಿ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದಂತೆ ಮಾನ ಸಮ್ಮತಿ ಬಂತು. ಸಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ದರ್ಶನಕೊಡುವ ಲಿಖಿತವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ನಡುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹರಿದ ಸೀರೆಗೆ ಹೊಲಿಗೆಯ ಬಂಧ ನದ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಕ್ಕ ಮಗನ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ-ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ, ಹಾಗೇ ಕೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು-ಮಾತು ಮುಗಿದಾಗ-ಮುಖ

ವೆತ್ತಿ ಮಲಗಿದ ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. 'ಯಾವಾಗಲೋ ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದಿದ್ದು—ಮಗನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ ಅಡ್ಡಾದ ರಾಮಂಜನ ನೋಟವನ್ನು ಇವಳ ನೋಟ ಸಂಧಿಸಿದಾಗ—ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಕಂಡಿತೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ರಾಮಂಜನ ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರು ಮಾತ್ರ ದಳದಳವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸೀತಕ್ಕ ಕಂಡಳು. ರಾಮಂಜನ ಬಾಷ್ಪಪೂರಿತಲೋಚನಕ್ಕೆ ಸೀತಕ್ಕನ ಮುಖ ಗೋಚರಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. *

---

* ಗಂಡು ಸಂತಾನ 'ಬಯಲ ಬಂಗಾರ'ವಂತೆ! ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಾಧೀನತೆಯಾಗಲಿ, ತೆರೆ-ಮರೆಯಾಗಲಿ ಗಂಡಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಇರಬೇಕು.

— ಸಂ.

ಶೇಷಪ್ರಶ್ನೆ

‘ಶ್ರತಾಯುಷೀಭವ’ ಎನ್ನುವ ಆಶೀರ್ವಚನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶಕ್ಕಿಂತ ಸದಿಚ್ಛೆಯ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬೇಕು. ಜೀವದಾನದ ತಾರಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡರೂ—ಚಿರಂತನವಾಪ ಅಮರ ವಾಕ್ಯವದು ಅದರಷ್ಟೇ ಅಮರವಾದ—ಆದರೆ ಸತ್ಯಾಂಶರಹಿತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೆಂದರೆ ರೇಲ್ವೆ ಟಾಯಿಮಾ ಟೇಬಲ್ಲು. ಶತಾಯುಷ್ಯದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ನಂಬಿ ಬದುಕಲೆತ್ತಿಸುವದೂ—ರೇಲ್ವೆ ವೇಳಾಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಂಬಿ ಗಾಡಿಯ ದಾರಿ ಕಾಯುವದೂ ಒಂದೇ ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂಥ ಮಾತುಗಳು. ರಾಯಚೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮುಂಬೈ-ಮದ್ರಾಸ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್ ನಮ್ಮೂರ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ನಿಯತ ವೇಳೆ ರಾತ್ರಿಯ ಎಂಟು ಗಂಟೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ೧೦ ಹೊಡೆದರೂ ಅದರ ಪತ್ತೆ ಇಲ್ಲ. ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮಿನ ಮೇಲೆ ಶತಪಥ-ಸಹಸ್ರಪಥ ಮಾಡಿದೆ. ೪ ಸಲ ಬೆಲ್ಲ ಮಿಶ್ರಿತ ಕರೀ ನೀರು “ಜಾಯ್” ಕೂಡಿದೆ. ಮಧುಬಿಂದುವಿನ ೨ ಪಾಕೀಟು ಹಾರಿಹೋದವು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ತಪಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಫಲ ಸಿಗುವ ದಾರಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಬೇಸತ್ತು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ-ಸಾಮಾನು ಇಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ—ನನ್ನ ತಂಗಿ-ತಾಯಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರಳಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಾಪನ್ನನಾದೆ.

ಕೊನೆಗೆ ಹತ್ತೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ-ಹಿಂದಿನ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಗಾಡಿ ಟಿಕೆಟ್ ಆದ ಮೊದಲನೇ ಘಂಟಾನಾದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ದುಮುದುಮಿಸಿತು. ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಎದ್ದು ನಿಂತು ಸಿಗ್ಗಲಾ ಕಂಬದ ಕಡೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ನೋಟ ಬೀರಿ-ಕೈಮುಗಿದರೆ ಅವಲಕ್ಷಣವಾದೀತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಆಗಮಿಸಲಿರುವ ನನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವರಿಗೆ-ಗಾಡಿಗೆ-ದಂಡವತ್ ಪ್ರಣಾಮವೆಸಗಿದೆ.

ಸಂಣಸಂಣ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಧಾವಿಸುವ ಈ ಗಾಡಿಯ ಗೊಡವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ಯಾಸಿಂಜರ ಗಾಡಿಯ ಭಕ್ತಾವಳಿ, ಅಖಂಡ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮಿನ

ತುಂಬ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣವಕ್ರದ ತ್ರಯೋದಶಿ ಅಥವಾ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನವಿರಬಹುದು. ನಿಬಿಡ ಅಂಧಕಾರ. Solax Brand ಪೆಟ್ರೋವ್ಯಾಕ್ಸುಗಳು ಮುಖಮಾರ್ಜನವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಿನ ಕನ್ನಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂಧಕಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಯಾನ ಚಹದಂಗಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ ಪೋಲಿಸಿನವರು ಅಚ್ಚ ಕರೆಯ ಡಗ್ಲಾ ಧರಿಸಿ-ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೋಟಾ-ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಹದ ಲೋಟಾ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಚಹ ಕುಡಿಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಿಲ್ದಾಣದ ಸುತ್ತಲೂ ಹರವಿಕೊಂಡ ಅಡವಿಯಿಂದ ನರಿಗಳ ಅವಸ್ವರ ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸರಿಯಾಗಿ ೧೧-೩೦ ಕ್ಕೆ ದೇವದೂತನಂತೆ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಪೋರ್ಟರನು ನಿತ್ಯನಿಯಮದಂತೆ ನಿಧಾನವಾದ ದನಿಯೆಳೆದು “ಜಯ-ಮಾಕು” ಹೇಳುವಂತೆ-ಗಾಡಿಗೆ ನಿಲ್ದಾಣದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದ. ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ-ಭಿರಭಿರನೆ ನಡೆದು ಹೋದ ದುರ್ವಾಸನಂತೆ ಒಂದೊಂದೇ ಡಬ್ಬಗಳು ಪೋರ್ಟರನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಹೋದವು.

ನನ್ನದು ಇಂಟರ ತರಗತಿ. ಪುಣ್ಯವಶಾತ್ ನಾವು ಕುಳಿತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಟರಿನ ಒಂದು ಡಬ್ಬ ನಿಂತಿತು. ಒಳಗೆ ಯಾರ ಸುಳಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಣ ಡಬ್ಬ. ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವೇ ಮೂವರು ಪ್ರವಾಸಿಕರು. ಹಮಾಲ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಇರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದ. ಮಲಗಲಿಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸ್ಥಳ. ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳೆಲ್ಲ ಮೇಲಿನ ಹಂತಿನಲ್ಲಿದ್ದವು. ಒಂದು ಬದಿಗೆ ನನ್ನ ತಂಗಿ-ತಾಯಿ ಕುಳಿತರು. ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಗೆ ನಾನು ಕುಳಿತೆ. ಗಾಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಸಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ-ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಎದ್ದುತ್ ಬೀಸಣಿಕೆ ಸುರುವುಮಾಡಿದೆ. ಕೋಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಳಗೆ ತಗಲಿಹಾಕಿದೆ. ಒಂದು “ಮಧು ಬಿಂದು” ವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ-ಇನ್ನೇನು ಯಾರ-ಯಾವ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ನಿಶಂಕೆಯಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಕೆಲನಿಮಿಷದ ಮಾನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಕೇಳಿದರು: “ಸೀನಾ, ಸಾಮಾನ ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧಾಂಗಾತ್ಮಕ. ಕಂಣಾಗ ಬಟ್ಟೆ ಚುಟ್ಟಿದರೂ ಕಾಣಸದಂಥಾ ರಾತ್ರಿ. ಏನ ಅವರಾತ್ರಿಗೆ ಬಂತು ಗಾಡೀ

ತಿರಗಣೀ ತಂಬಿಗಿ—ಫರಾಳದ ಡಬ್ಬಿ- ನಿನ್ನ ಕೈಚೀಲಾ ಎಲ್ಲಾ ಬಂದೂವೋ ಇಲ್ಲೋ ! ಕತ್ಯಾಗ ಒಂದ ಹೋದರೂ ವತ್ತೆಹತ್ತಧಾಂಗಸ.”

“ ಎಷ್ಟು ಸಾಮಾನ ನಮ್ಮೂ. ಒಟ್ಟು ಆರ ಡಾಗಾಸ. ಎಲ್ಲಾ ಎಣಿಸಿ ಕೊಂಡ ಮ್ಯಾಲೂ ಹಮಾಲೀ ಕೊಟ್ಟಿ. ಕತ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಕಿರ್ರೂ ಅಂತೂದ. ಖಡ್ಗಾಂಗಿಂದ ಸುದ್ದಾ ಹಣೀಕಿ ಹಾಕೂ ಸೋಯ ಇಲ್ಲಾ. ಇಂದೇನ ತಿಥಿಯೋ ಏನೋ ”

“ ಅದ್ಯಾಕ— ನಿನ್ನೆ ಇಲ್ಲ ನೊನ್ನೆ ಏಕಾದಶೀ. ಇಂದ ತ್ರಯೋದಶಿ. ಅಮಾಸಿ ಏನ ಧೂರ ಅದೂನ? ಮಾಲಾ ನೀ ಮಲಕೋ ತಾಯೀ. ಹನ್ನೆರಡಾಕ ಕಾಣಸ್ತದ. ಸರಿಸಾತ್ರಿ. ಯಾಕ ಹೀಂಗೆ ಕೊಡತೀದಿ. ಅನಾಯಾಸ ಜಾಗಸ ಅದ. ಗಡದ್ದ ಮಲಕೊಂಡೀಳು. ”

ನನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಣಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಸೀಟಿನ ಒಂದು ಅಂಚಿಗೆ ಸರಿದು ಕುಳಿತರು.

“ಅವ್ಯಾಸ ನೀನೂ ಇಕಡೆ ಅಡ್ಡಾಗು. ಹತ್ತಿದಷ್ಟು ನಿದ್ರೆಹತ್ತು. ನಾ ಏನ ಮಲಗಾಂದ ಅಲ್ಲಾ ಏನಲ್ಲಾ. ಓದಕೋತ ಕೂಡ್ತೀನಿ. ನನ್ನ ನಿದ್ರೆನೂ ಹಾರಿ ಧಾಂಗ ಆತು. ”

ಆಯಾಸ-ಜಾಗರಣೆಯಮೂಲಕ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕಂಣು ಭಾರ ವಾದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದವು. ಅವರಿಗೂ ನಿದ್ರೆಯ ಗುಂಗು. ನಾನು ಕುಳಿತ ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ಅವರು ಒರಗಿದರು. ಅವರು ತೆರವು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕಾಲದಶಿಗೆ ನಾನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ.

ತಾಯಿ ಅರ್ಧಪ್ರಜ್ಞೆ-ಅರ್ಧ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನ್ನ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ದನ-ಕರಗಳ ಹೈನುಹಾಲಿನ ವಿಚಾರ-ಇವರಿಗೆ (ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೆ) ಇದೆಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನು ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪ್ರಾಸು-ಅಲ್ಲಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ ಅಳಿಯ-ಅವನಿಗಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ತಂಗಿ-ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಏಕ ಸೂತ್ರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವೈಚಾರಿಕ ಗೊಂದಲ. ನಿದ್ರೆಯ ಹಿಡಿತ ಸಡಲಿದಾಗ ಮಾತು; ಮತ್ತೆ ಮೌನ. ಪ್ರಹೃತ್ಯರದ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳು ಅವು. ೧೫-೨೦ ನಿಮಿಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ನನ್ನ

ತಂಗಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯ ಗುಂಗೋ-ಆಯಾಸವೋ-ಚಿಂತೆಯೋ ಏನೋ ಅವಳೂ ತೀರ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು.

ರಾತ್ರಿಯ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಹೊರಗೆ ಕಿರ್ರಿಂಬ ಕತ್ತಲು. ಆ ಕಾರ್ತಮವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಗಾಡಿಯ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ—ಈ ಡಬ್ಬಿಯ ಒಳಬದಿಗೆ ನಾವು ಮೂವರು ದಾರಿಕಾರರು. ನನ್ನ ಜೊತೆಯ ಇಬ್ಬರ ಸುಷುಪ್ತಿಗೆ ಯಾರ-ಯಾವ ಚಿಂತನೆಯು ಸದ್ಯಕ್ಕಂತೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ನಿಶ್ಚಲ ದೀಪ, ಭ್ರಮಿಸುವ ವಿದ್ಯುತ್ ಬೀಸಣಿಗೆ, ಅನಿಶ್ಚಿತನಾದ ನಾನು ಈ ಮೂವರೇ ಅಲ್ಲಿ ಜಾಗರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರು.

ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಬರುವ ಸಂಭವವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೈದು ಸಲ- ಕರೀ ನೀರು ಚಹಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು ಮೇಲಾಗಿ-ಇವರನ್ನು ಜೋಕೆಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಭಾರವೊಂದು. ಬೆಳ್ಳಂ ಬೆಳಗೂ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡದೆ ಗತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಮಲಗಿದೆ, ಗಾಡಿನಂತ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಯಾರಾದರೂ ನುಗ್ಗಿದರೆ ಏನುಗತಿ ? ಎಷ್ಟೇ ಸ್ಥಳ ಇಂಬು ಇದ್ದರೂ ಬೇರೆಯವರು ಅದರ ಉಪಭೋಗದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರರಾಗ ಕೂಡದೆಂಬ ಸ್ವಾರ್ಥ ಭಾವವೊಂದು ಇಣುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಭಯಾನಕ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜೊತೆಯ ಸಹ-ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಈಗ ಇದ್ದವರು ಮೂವರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ಜೊತೆಯಿದೆ. ಬೇರೆ ಸಹವಾಸಿಗರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅಷ್ಟೇನು ರುಚಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ-ಬೇಕೆನಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ—ಬರಲಿ-ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಾರು ಆಚೆಯ ಬದಿಯ ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ನನಗಾಗುವ ತೊಂದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ.

ನನ್ನ ಈ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆ ಇತ್ತೆಂದು ಮಾತ್ರ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ. ಹೃದಯಕುಹರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ-ಏನೋ ಅಳುಕಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಮಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗಿದ್ದವರೆನಿಸಿದ, ನಿದ್ರೆಯ ಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಪವಡಿಸಿದ-ನನ್ನ ತಾಯಿ-ತಂಗಿ ಜೊತೆಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ಜಗತ್ತೇ ಬೇರೆ. ನನ್ನದೇ ಬೇರೆ. ನನ್ನ ಈ ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಿತಿ-ಏಕಾಕಿ

ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೊದಮೊದಲು ಸುಖಾವಹವೆನಿಸಿದರೂ ಕ್ರಮಶಃ ಅಸಹನೀಯವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಅಸಹನೀಯತೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಭಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತ-ಕೆಲ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆವರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ವಡೆಯಬಯಸಿ-ಕೈಚೀಲದಲ್ಲಿ ತುದುಕಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಲು ತೆಗೆದೆ. ಕೈಗೆ ಬಂದ ಪುಸ್ತಕ ಎಂಜೋಸ ಬಿಆರ್ಸನ "In the Midst of Life", ತೆರೆದ ಪುಟ-"A Horseman in the Sky" ಕಥೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪುಟ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯ ಚಲನವಲನ. ಅದೂ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಘಟನೆ,- ಮರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಭಯವನ್ನು ತಿವಿದು ಕೆಂಛಿಸಿದಂತೆ, ಅದುವು ಹಿಡಿದ ವಿಕಲ್ಪನೆ ಚಿಲ್ಲನೆ ಸಿದ್ಧದಂತಾಯಿತು. ಕಂಠದುರು ಅಶ್ವಾರೋಹ-ತೀರ ಕಪ್ಪು ಕಲೆಯು ಒಂದು ಅಖಂಡಗೋಲ ಮಿಸುಗಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಹೃತ್ಪಟಲದಿಂದ ಅಳಿಸಲೆತ್ತಿಸಿ ವಿಫಲನಾದೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಪ್ಪುಕಲೆ-ಕಂಠ ಮುಂದೆ ಸಹಪ್ರಾಕೃತಿಯಾಗಿ ನರ್ತಿಸತೊಡಗಿತು. ಧೈರ್ಯ ಉಡುಗಿತು. ಕೈಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅಳಿದಂತಾಯಿತು. ನಿಸಹಾಯಕನಂತಾಗಿ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖತಿರುವು ಎದೆಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಕಪ್ಪುಗುರುತು-ನನ್ನ ನೋಟ ಸ್ಥಿರವಾಗುವ ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗಿತ್ತು. ತತ್ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ವಾಗಿದ್ದ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯ ಚಿತ್ರ-ಮರೆಯಾಗಿ-ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕರಾಳ ಹಸ್ತ ಈಗ ಆ ಕಿಟಕಿಯ ಮಂದ-ಮಸಕಿದ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸ ದಂತಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದು ಯಮಹಸ್ತದಂತೆ ಭಾಸವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ-ಕೈ ಮುಂದೆ-ಮುಂದೆ ಸಾಗ-ಅದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿ-ಅದರ ಮುಖ ತೀರ ಕಪ್ಪು-ಮೈದೋರಿತು. ಆಗ ನಾನು ನಾನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತೀರ ನಿಶ್ಶೇಷ್ಠಿತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಏನುಬರುವದೋ ಬರಲಿ ಎನ್ನುವ ಅಲ್ಪ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ನೋಟವನ್ನು ಕೀಳುವ ಅವಸಾನವೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸತ್ತುಕುಳಿತಿದ್ದೆನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಒಪ್ಪಿತು. ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ಸರಿಯಿತೋ ಅರಿಯೆ. ಕಿಟಕಿಯ ಕಾಜಿನ

ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ಮಾನವಾಕೃತಿ ಸರಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಿಟಕಿ ಪೂರ್ವವತ್ ಬಳಿಭಾಯೆಗೆ ತಿರುಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ-ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋಟದ ಕಾಳಿಮತೆ ಮಾತ್ರ ಕಡಮೆ ಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಬಿಗಿಹಿಡಿದ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಡಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನೋಟ ಇನ್ನೂ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಟ್ಟಿತ್ತು.

ಅದನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುವ ಬಲವೇ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ೪-೫ ನಿಮಿಷ ದಾಟಿರಬಹುದು. ಆ ಕಿಟಕಿ-ನನ್ನ ನೋಟದ ನಡುವೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಪರದೆ ಇಳಿಬಿದ್ದಂತಾಗಿ-ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅಖಂಡ ವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನೋಟ ತಟ್ಟನೆ ಕತ್ತರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಜಡ ವಾದ ನೋಟ ಯಾವ ಅಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿತೋ ಏನೋ-ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಂಚೆವೆಯೆತ್ತಿ ಆ ಕಪ್ಪು ಪಟವನ್ನು ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಅದು- ಆ ಕಪ್ಪು ಕಲೆ ಒಂದು ಪಡದೆಯಂತಿರದೆ ಶುದ್ಧ ಮಾನವಾಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ೬,೬೫ ಅಡಿಯಾಳು ಮಾನವ ಶರೀರ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಾರ್ತಮ ದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆದ್ದಂತೆ-ನನ್ನೆದುರು ನಿಂತಿತ್ತು. ನೋಡುನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಆಕೃತಿ-ನನ್ನೆದುರಿನ ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕಾಲುಬೆರಗಿನ-ಸ್ಥಾನಾ ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವವ ನಾನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನೆರಡು ಕಂಠು ಗೊಂಬೆ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಾನೆಂದೋ ಸತ್ತು ಶವ ವಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನೆದುರು ಕುಳಿತ-ಅಂಗಾಂಗ ಕರೇ ಅರಿವೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತ ವಾದ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿ-ಅಥವಾ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಭೂತಮಾತ್ರವೂ ಇರಬೇಕು-ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಕಂಠು ನೋಡದೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಯಾವ ಚಲನವಲನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖದ ತುಂಬ ಕಪ್ಪು ಮುಖವಾಡ (Mask) ವಿದ್ವಕಾರಣ ಅದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಭಯದ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ, ಹಿಮವತ್ ಪಿಂಡವಾಗಿ ಕುಳಿತ ನನ್ನ ನಾಲಗೆ ವಾಚಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದೋ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಭೀಕರಾಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಕಂಠಾ ಮುಚ್ಚುವದೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಫ್ರಾಂಕಿನ್‌ಸ್ಟನ್ನಿನಂತೆ-ಅಸಹ್ಯವಾದ ಮುಖವಿದೆ ಎನ್ನಲೇ ? ಅದೂ ಗುರುತಿಸಬರದು. ಅಪಾದಮಸ್ತಕ ಮೇಘ

ವರ್ಣದ ಅರಿವೆ, ಕೈಗೆ ಕರಿಯ ಕೈಚೀಲ, ತಲೆ-ಮುಖ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿವೆ. ಈ ಭೀಕರ ರೂಪಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ-ಕಳಸವಿಡುವಂತೆ-ನಿಶ್ಚಲತೆ-ನೀರವತೆ! ಆ ಆಕೃತಿಯ ಮುಚ್ಚಿದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಂಠಿನ ಭಾಗದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಎರಡು ತೂತುಗಳು. ಅದಕ್ಕೆ ನೋಡಲು ಬರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರಬೇಕು. ಅಳವಾದ ಹಾಳು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿಯ ಮುಕ್ಕು ನೀರು ಇಷ್ಟತ್ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಆ ಮುಖವಾಡದ ತೂತಿನಲ್ಲಿಯ ತೀರ ಹಿಂಬದಿಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಂಠಗೊಂಬೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಹುದು. ಅದು ಇದೀಗ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿತು. ಆ ಆಕೃತಿ ನನ್ನೆದುರು ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ಎಡಗಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಲಗಾಲ ಮಂಡೆ ಹಾಕಿ-ಆ ಮಂಡೆಗೆ ಎರಡೂ ಕೈ ಹತ್ತು ಬೊಟ್ಟುಗಳ ಹೆಣೆಕೆಯ ಚೀಲದ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ತೀರ ನಿಶ್ಚಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತತ್ತು. ಅದು ಚಲಿಸುತ್ತಲೂ ಇಲ್ಲ-ಮಿಸುಗುತ್ತಲೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ನಾಲಗೆ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತು ಆಗಿತ್ತು. ೫-೬ ವರುಷದ ಕೆಳಗೆ ನನಗೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಕ್ಲೋರೊಫಾರ್ಮ್ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ನಿಶೆ ಏರಿ ಏರಿದಂತೆ ನನ್ನ ಜೀವಸ್ತಂಧಃ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಸರ್ವವೂ ಶಾಂತವಾದ ಅನುಭವ ಬಂದಿತ್ತು. ಸತ್ತ ಮೇಲಾಗಬಹುದಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅಂದು ಪಡೆದಿದ್ದೆ. ಇದೀಗ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಅನುಭವದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ನಾನಲ್ಲ-ನನ್ನ ನೋಟ-ಆ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಮಿಲನದಲ್ಲಿ ಭಯ, ಭೀತಿ ಏನೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸತ್ತು ಶವವಾದವರಿಗೆ ಇವಾವೂ ತಟ್ಟುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೌನದ ಅಸಹ್ಯತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಸಂಗ ಎಷ್ಟು ಸಮಯದವರೆಗೆ ಇತ್ತೋ ಏನೋ-ನಾನಂತೂ ಅರಿಯೆ! ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸೈನ್ಯನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದ ನಮ್ಮ ಬೀಗರ ಆಳುಮಗನ ಗಡಿಬಡಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ನನ್ನ ತಾಯಿ “ ಸೀನಾಸ ಏ ಸೀನಾಸ ಏಳೋ-ಇದೆಂಥಾ ನಿಡ್ಕೋ. ತಾಸಾತು ಒದರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೀ ” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ನನಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದದ್ದು. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯತನಕ ಬಂದದ್ದು ಹೇಗೋ ಏನೋ. ಮುಂದೆ ಗಂ-೮ ದಿನ ಜ್ವರ ಬಂದು ನಾನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಅದೇ ಬಡಬಡಿಕೆ; ಅವ

ನನ್ನ ಕಂಡ ಧ್ಯಾನ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಗುಣಮುಖವಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬೀಗರು ಕೇಳಿದರು, ಇದರ ಇತಿಹಾಸ. ಅವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ—ನನ್ನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬುವ ಧನಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು: “ ಛೇ, ಅಂಜಬೇಡ್ರೀ. ಅದೆಲ್ಲಾ ಈ ಕಡೆ ರಜಾಕಾರ್ಯ-ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟರು ಮಾಡೂ ಚಾಳಿ. ಅವರೇನ- ಓಡೂ ಗಾಡೀ ಯಾಕ-ವಿಮಾನದಾಗೂ ಹತ್ತತಾರ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರೂ ಹಿಡೀ ಬೇಕಂತ ಪೋಲೀಸರೂ ಹೀಂಗ ಅಡ್ಡಾಡತೀರತಾರೆ. ”

ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೇನೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗದ ನೆನಪಾಗದಿದ್ದರೂ—ತಿಂಗಳು-ಒಂದೂವರೇ ತಿಂಗಳಿ ಗೊಮ್ಮೆ ಅದು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನನ್ನನ್ನ ಕಾಡದೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಭೂತಬಾಧೆಯೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭೀತಿ ಸಂಚಾರವಾದ ದಿನ ಮನೆಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಜಾಗರ. ನನ್ನ ಒಡಬಡಿಕೆಗೆ ಮಿತಿಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವಂತೆ.

ರಜಾಕಾರ-ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ-ಸಿ. ಆರ್. ಡಿ. ಅಲ್ಲದ ಆ ಕರೀ ಆಕೃತಿ ! ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ತೇಷಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ !

ಹೆಬ್ಬೆರಳು-ಕಿರಿಬೆರಳು

ಪ್ರಾಣ-ಬೆಂಗಳೂರ ಮೇಲು ಪುಣೆಯಿಂದ ಹೊರಡಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತಾಸಿನ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲ— ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದಿಷ್ಟು ಅನುವಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂದು ನಾನು ೧-೧|| ತಾಸು ಮೊದಲೇ ಬಂದಿದ್ದೆ ನಿಲ್ಲಾಣಕ್ಕೆ. ಗಾಡಿ ಬಿಡುವದೇ ಅಲ್ಲಿಂದ, ಜನದಟ್ಟಣೆ ಅಷ್ಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಬೈಗಾಡಿ ಬಂದನಂತರ ಈ ಗಾಡಿಗೆ ಗದ್ದಲ ತುಂಬುವದು. ಇಂಟರಿನ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ 'ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ-ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತರ ನನ್ನ ಸಾಮಾನು ಸಡಿ ಇರಿಸಿ-ಮೇಲಿನ ಹಂತಿನಲ್ಲಿ ಹೋಲ್ಡಾಲ್' ಬಿಡಿಸಿ ಇಟ್ಟೆ. ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರಾಯಿತು. ತಗಣೆಯ ಕಾಟ-ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ತನ್ನ ಬಿರುಗಂಜು ತೆರೆದು ಬೆಳಕು ಕಾರುವ ಆ ದೀವದ ಪ್ರಕಾಶ ಇದರಿಂದ ನಿಜ ಬರುವ ಮಾತಂತೂ ದೂರೇ! ತೂಕದ ಕೆಯ ಜಪಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಅಡ್ಡಾಗುವದು ಉತ್ತಮ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ-ಈಗಲೇ ಸ್ಥಳ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಗಿಂತ ಸ್ವಾರ್ಥ ಭಾವ ನೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ೧೦ ಗಂಟೆಯಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ 'ಮುಂಬೈ ಗಾಡಿ ಬಂದು ಕುರಿಹಿಂಡು ನುಗ್ಗಿದಂತೆ ಜನ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ನೂಕತೊಡಗಿತು. ೧೦ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಡಬ್ಬಿ ತುಂಬಿ ಕಾಲಿಡಲೂ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಗಾಡಿಬಿಡಲು ೫-೧೦ ನಿಮಿಷದ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸು ಗೃಹ ಸ್ಥರು, ಚಿಕ್ಕ ಹೋಲ್ಡಾಲ್, ಹಣ್ಣಿನ ಬುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸ್ಥಳ ಶೋಧನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಿ—ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಹೋಗುವ ಗುತ್ತಿಗೆ ಹೊತ್ತ ರೇಲ್ವೆ ಹಮಾಲನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು ಹಮಾಲನ ರೇಲ್ವೆ ಥಾಟಿನ ಗರ್ಜ ನೆಗೆ, ಬಂದ ಯಜಮಾನರ ದೈನ್ಯಪೂರಿತ ನೋಟಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗದೆ ಜನ "ಜಾಗಾ ನಹೀ-ಅಗ್ಗೇ ದೇಖೋ-ಇಂಟರಕಾ ಡಬಾ ಹೈ" ಎಂದು ಕೂಗತೊಡಗಿದರು.

ಬಂದ ಗೃಹಸ್ಥರು ೫೫-೬೦ ವರುಷದ ಮುದುಕರು. ೫||, ೬ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ-ಬಾಗದ ದೇಹ; ಉದ್ದನ್ನು ರೇಶಿಮೆಯ ನಿಲುವಂಗಿ—

ತೆಳ್ಳನೆಯ ದೋತರ. ಆ ಬಂಣ—ನಿಲುವು—ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಶುಭ್ರವಾದ ರುಮ್ಮಾಲು, ವಿಶಾಲಫಾಲದಲ್ಲಿ—ಗೀರು ಗಂಧ. ಯಾರಿಗೂ ಆದರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆ ಸೌಮ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ, ಆ ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಗೆ—ಆ ಜಾಗದ ಅಡಚಣೆಯಿಂದ ಒದ್ದಾಡುವ ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ—ಯಾವುದಕ್ಕೋ ಏನೋ ಕರಗಿ—ನಾನವರಿಗೆ—ನಾನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸರಿದು ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆ. ಹಮಾಲ ಅವರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಡುವ ಭಾರವನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಭರಭರನೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟ.

ಆ ಹಿರಿಯರ ಸಾಮಾನನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿರಿಸಿ—ಅವರಿಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಎಡೆಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು—ಕೊಂಚ ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಯ ನನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ಯಜಮಾನರು ತೀರ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಕುಳಿತಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ: “ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಸಂಕೋಚ ಬೇಡ ! ಗಾಡಿ ಏನು ಯಾರ ಮನೆಯದು ? ” ಎಂದು.

“ಅದೇನೋ ಸರಿ. ಗಾಡಿ ಎಲ್ಲರದೇನೋ ನಿಜ. ತಿಕೀಟಿ ಕೊಂಡ ನಂತರ—ಅಷ್ಟು ಸ್ಥಳ ನಮ್ಮ ಮಾಲ್ಕೀದಾದಂತ ! ಅದು ನನ್ನ-ನಿಮ್ಮ-ಎಲ್ಲರ ಭಾವನೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ನೀವು ದಯಮಾಡಿ ಸ್ಥಳ ಕೊಟ್ಟಿರಿ—ಅದು ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೇ ಇರುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಇರಲಿ. ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.”

“ಹೌದು ಒಂದಿಷ್ಟು ದೂರವೇ ! ಹರಿಹರದ ವರೆಗೆ. ಮೈಸೂರ ಕಿರ್ಲೋಸ್ಕರ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಇಂಜಿನಿಯರ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿತ್ತು. ಬಂದಿದ್ದೆ. ತಾವು ? ”

“ನಾನು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಈ ವಯಸ್ಸಿಗೆ—ಧಾರವಾಡದ ಅಂತರವೂ ದೊಡ್ಡದೇ. ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಪ್ರಯಾಣ. ಮಾಡುವದೇನು ? ಧಾರವಾಡದ ಸರಾಫರಿಗೆ ಮುಂಬೈ ಮುಖ್ಯವೇಟೆ. ಪ್ರತಿತಿಂಗಳೂ ಖರೀದಿ ವಿಕ್ರಿ ಖಟ್ಟ ಬಾಕೀ ವಸೂಲಿ—ಯೇನಕೇನ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದು ಹೋಗದೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹುಡುಗರು ಇನ್ನೂ ಅನನುಭವಿಕರು. ಕೈವಳಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಈ ಧಾವತಿ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ.”

ರಾಯರು ಬಾಗಿ ಹಂಣಿನ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಸಂತ್ರಿ-ಅಂಜೂರ ೧೦-೨ ತೆಗೆದು ತಾವು ತಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನನ್ನೆದುರು ಹಿಡಿದರು. ನಾನು “ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿಸಬೇಕು ತಾವು ಹಸಿದಿರಬೇಕು. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದೆ.

“ನಾನಂತೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಊಟವಾದರೇನಂತೆ. ಹಂಣು, ಹಾಲು ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನ. ಭಿಡೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

“ಇರಲಿಬಿಡಿ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇರಲಿ. ಊರಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ಮುಗಿಬೀಳುವದು ಅವುಗಳ ಸ್ವಭಾವ. ನಾನೇ ಎಲ್ಲ ತೀರಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ?”

“ನೀವು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಿಬೇಡಿ.” ನನ್ನ ಹುಡುಗ-ಹುವುಡಿ ನೀವು ಎಲ್ಲ ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇ! ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಕಿರುಕುಳ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ—ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾಮಾನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನೆಂದು.”

“ಅವರಿಂದ ಬೈಸಿ ಬಿಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ.”

ಜಾಗ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಲಿಗೆ-ಸಖ್ಖ ಬೆಳೆದು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವರು ನನಗಿಂತ ೨೫-೩೦ ವರುಷಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರು. ನನ್ನ ಹಿರಿಯರ ಕೂಡ ಆಡುವಷ್ಟು ಗೌರವದಿಂದ ಅವರ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವರ ಉಲ್ಲಾಸವೃತ್ತಿ, ಹಸನ್ಮುಖ ಕಂಡು ನನಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ವಾಚಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಾತನಾಡುವ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾವಾರಿಗಳಾದ ಅವರಿಗೆ ಮಾತೇ ಅನ್ನ ನೀರು. ಬದುಕಿಗೆ ಮಾತೇ ತಾಯಿಬೇರು. ಇಬ್ಬರೂ ವೃತ್ತಿ-ಸ್ಥಾನ ಮಾನದ ಪರಿಚಯ ಪರಸ್ಪರ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ—ಹೆಸರು ದೆಶೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ-ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅನಾಹೂತವಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ಮಾತಾದರೂ-ಅಂಧ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣ-ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆಗೆ ನೆರೆದು ನಿಂತ ಹೆಂಣುಮಕ್ಕಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳುವದಾದರೆ—ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಾಪತ್ಯ ವಿಶಾರದ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಾನು ಆಗಂತುಕವಾಗಿ, ಹೆಸರು ದೆಶೆ ಕೇಳುವದು ಅನಾಗರಿಕವೆಂದು ಬಿಟ್ಟು. ಆಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತುಕತೆಗಾಗಲೀ ಹರಟೆಗಾಗಲೀ ವ್ಯತ್ಯಯ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿ ಕದಲಿ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ೧೫-೨೦ ನಿಮಿಷ

ವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: “ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಅಡ್ಡಾಗಿರಿ. ಕೆಳಗೆ ಅಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಮಲಗಲು ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ. ”

“ ಛೇ, ಅವೇನೂ ಬೇಡ ! ಏನು ಮಾಡು ನಿನ್ನೆ. ನಾನು ಮುದುಕ. ನಿನ್ನೆ ಹಾರುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ನೋಡೋಣ, ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೆ ಜಂಪು ಹತ್ತಿದರೆ ಹಾಗೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಡ್ಡಾದರಾಯಿತು. ಬೇಕಾದರೆ ನೀವು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾಳೆ ಮತ್ತೆ ನಿಮಗೆ ಕಾರ್ಯಾಸೆ ಕೆಲಸ ಬಿಡುವು ಸಿಗಲಾರದು. ”

“ ನನಗೂ ಅಷ್ಟೇ. ಈ ಗಾಡಿಯ ಸೂಕಾಟಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೆ ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ-ಮಾರ್ಜಾರ ನಿನ್ನೆ. ”

ಆ ಹಿರಿಯರು ತಂದ ಹಿಂದಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಸಿಕ ಮರಾಟಿಯ ಒಂದೆ ರಡು ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವ ರೆಂದರು:

“ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ವೇಳೆ ಕಳೆಯಲೆಂದು ಇವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ ! ಉರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಇವೆಲ್ಲ ರದ್ದೇ ! ಕಲ್ಯಾಣ ಕೂಡ ಮುಂಚಿನಂತೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲ. ”

“ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ರೀಶನ್- ಕಲ್ಯಾಣದ ವಾಚಕರಿಗೆ ಬೇ. ಎಮ್. ದ ಥ್ಯಾಸ. ಶೇಠ ಸಾವಕಾರರು ಅದರ ಉಪಾಸಕರು. ಗಾತ್ರ-ವಿಷಯ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದಿದೆ ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹಣೆಯಬರಹವೂ ಇದೇ ! ಈಗಂತೂ ಜಾದೂ- ಖೂನಿ-ಪತ್ತೇದಾರಿಯ ಕತೆಗೆ ಭರತಿ ಬಂದಿದೆ. ಭೂತ-ಬೇತಾಳ ಆಗೀಗ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ”

“ ಎಲ್ಲಾ ಬರಬೇಕು. ಬರಲಿ; ಆದರೆ ಬರವಣಿಗೆ ಜೀವಂತವಿಲ್ಲ ನೋಡಿರಿ. ಅದೇ ನನಗಿರುವ ಸಂಕಟ. ನನ್ನ ಮಗನೂ ಆಗೀಗ ಬರೆಯು ತ್ತಾನೆ. ಆದರೇನು ? ಅದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ- ಜೀವವಿಲ್ಲ. ಧಾರವಾಡದ ಪಾಯರೀ ಹಂಚೆನ ರುಚಿ ಬೇರಿ ! ಮಲಗೋವಾದ ನಿಸ್ಸತ್ವ ಬೇರಿ. ”

“ ಈ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಚನ, ಅಭ್ಯಾಸ ದೊಡ್ಡದಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹರಿತ ! ”

“ ಅದು ಸರಾಫರ ದಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ೪೦ ವರುಷದ ಅನುಭವ. ಬಂಗಾರದ—ಮುತ್ತುರತ್ನದ ಪಾರಖೀ ನಾವು. ನಮಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲು ? ಅದಕ್ಕೇ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬಂಗಾರದ ಒರೆ ಹಚ್ಚುವದನ್ನು ಕಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ತಾನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ—ಎಂದು. ಮೊನ್ನೆ ಯಾವುದೋ ಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿ—ಚೇಟಿಮಾಡಿ ಗುಪ್ತ ಧನದೊರಕಿಸುವದರ ಬಗ್ಗೆ ಕತೆ ಬರೆದಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯಕತೆ. ಅವನು ತಾನು ಅಂಥ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡೂ-ಇಲ್ಲ. ಕೇಳಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಆ ಕತೆ ಯನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಸಿಬಿಸಿ ಬೆಯ್ನದ ಗುಗ್ಗರಿಯಂತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.”

“ ದೆವ್ವಿನ—ಭೂತದ ಅನುಭವ ಏನು ಸತ್ಯವೇ ? ಅದು ಬರಿಯ ಆಭಾಸ. ಅಂಜಿಕೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಟಿದ ಕತ್ತಲೆ. ಆ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನೇ ನಾವು ಭೂತ ಬಾಧೆ ಎನ್ನುವದು. ನನಗೇನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆಯಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಬರವಣಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಈ ಗುಪ್ತ ಧನಶೋಧನೆಯ ಕತೆಯೂ ಅಷ್ಟೆ.”

“ ನನಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಹರಹರ ಬ್ರಹ್ಮ ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಂಬಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು. ಖಚಿತವಾಗಿ ನಂಬಿದೆ. ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆಯೆನಿಸದಿದ್ದರೆ ಬೇಕಾದರೆ ನಂಬಿರಿ ಸಾಕಾದರೆ ಬಿಡಿರಿ—ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹೇಗೂ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಲಂತೂ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅದು ನನ್ನ-ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಆದ ಮಾತು ಅಷ್ಟೇ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ವಿಶ್ವಾಸವೆನಿಸಿತು. ನನ್ನ ಅನುಭವ ಹೇಳಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವದರಿಂಟ ನನಗೆ ಆಗುವ ಲಾಭವೂ ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಯಾಕೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಚ್ಚಿಡುವ ಮನಸ್ಸಾಗದ್ದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕಾಲು-ಕೈ-ತಲೆ ಒಡೆದು ನಾನಾರೋತಿಯಾಗಿ ಜನ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅದರ ಮೂಲ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸ್ವಂತ ಅದನ್ನು ಕಂಡು-ಕೇಳಿ-ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ-ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗಂತೂ ಸತ್ಯದ ಆಧಾರವಿದೆಯೆಂದು ನಂಬಿಗೆ.”

"ನೀವು ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುವಿರಿಂದಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿರಬೇಕು. ನನಗೇನೂ ತೊಂದರೆ ಯಿಲ್ಲ. ಕೇಳುವ ಔತ್ಸುಕ್ಯವಿದೆ. ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆಯೆನಿಸದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ."

"ತೊಂದರೆ ಯಾತರದು. ನಿಮ್ಮಂಥ ಶ್ರೋತಾ ದೊರೆಯುವದೇ ಅಲಭ್ಯ. ಜನಮೇಜಯನ ಸಹನೆ ಮಾತ್ರ ಬೇಕು-ಕೇಳಬೇಕಾದರೆ. ನೋಡಿ, ನಾವು ಕುಂದಗೋಳದವರು. ಅಜ್ಜ ಅರುತಲೆ-ಮುತ್ತಜ್ಜ ಮೂರುತಲೆ. ಬಂಗಾರ, ರತ್ನಪಡಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ, ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ. ಮೂಲ ಘರಾಣೆ-ಒಂದರದು ಹತ್ತಾ ದರೂ-ಎಲ್ಲರದೂ ಅದೇ ವ್ಯವಸಾಯ. ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಅರಮನೆಯ ವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿ. ಅವರು ರಾಜ್ಯವಿಹೀನರಾದ ನಂತರ-ನಮಗೆ ಗತಿ-ಸಂಸ್ಥಾ ನದ ಅಧಿಪತಿಗಳು. ಜಮಖಂಡಿ-ಮುಧೋಳ-ರಾಮದುರ್ಗ-ಸಾಂಗ್ಲಿ-ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಮುತ್ತ ರತ್ನದ ಹಸಿಬಿಯನ್ನು ಬಗಲಿಗೆರಿಸಿ ನಾವು ಆಲೆದದ್ದೇ ಆಲೆದದ್ದು. ನನ್ನ ಕಾಲಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ರತ್ನ ಪಡಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿ. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಕಲ್ಪರ್ಡ್ ಮುತ್ತಿನ ಪೇಟೆ ಬೆಳೆದು-ಖರೀ ಮುತ್ತಿಗೆ ಗಿರಾಕಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಲೆ ದಾಟಿದ ತೊಂದರೆಯೂ ವಿಪರೀತ. ಆದರೆ ನಾನು ಈ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ದಾಯಾದಿ ಶೀನಪ್ಪನಾಯಕ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ತಂದೆ-ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಕ್ಕ-ಅವನ ೨-೩ ತಮ್ಮಂದಿರು ದುಡಿಯಲಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ಊರಿ ನಲ್ಲಿಯ-ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿಯ ಅಂಗಡಿಯ ದೇಖರಖಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೀನಪ್ಪ ನಿಗೆ ಗೋವಾದ ಮಾಲನ್ನು ತರಿಸುವ ಕೈಚಳಕ ಅವಗತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಅಲ್ಪ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಂಡ ಮಾಲನ್ನು ಬಂಟದ ಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ವ್ಯಾಪಾರ ಏರುಮುಖವಾಗಿ ನಡೆ ದಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ಹಿಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಸ್ತ್ರ ಒಡವೆಯ ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದಿದ್ದ. ಅವನ ಭವ್ಯ ವಾಡೆ ಎಂದರೆ ರಾಜಗ್ರಹದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ತಲೆಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಕ್ಕಲು-ತೆರೆಯಲು ನಾಲ್ಕುಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಕ್ಕಿದನಂತರ ಅಗಣೆ ಎಳೆಯಲು ಇಬ್ಬರು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೧೦೦-೧೫೦ ಜನ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತು

ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಹ ಪಡಸಾಲೆ-ಪಡಸಾಲೆಯ: ಮುಂಬದಿಗೆ ಆರು ಅಂಕ
 ಣದ ಎರಡು-ಎದುರುಬದುರು ಬಂಕಣ. ಅವನ ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗಳು
 ೧-೧|| ಮಾರು ಅಗಲು. ತೋಪು ಹಚ್ಚಿ ಹೊಡೆದರೂ ಒಂದು ಕಲ್ಲೂ ಸರಿಯ
 ದಂತಹ ಗೋಡೆ. ಆಮನೆಯ ವೈಭವ ಇಷ್ಟು ರಭಸದಿಂದ ಎರಲು ಕಾರಣ
 ವೆಂದರೆ ಶೀನಪ್ಪನ ಅಜ್ಜ, ಅಂದರೆ ನನ್ನ ಅಜ್ಜನ ಅಂಣ ಬಾಳ-ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ-ಒಂದು ದಿನ ಮೂರೂಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ-ಒಬ್ಬ ತುಂಬಿದ
 ಮುತ್ತೈದೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದಳಂತೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು.
 ಅಂದಿನಿಂದ ಆಮನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದು ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ನೋಡಿರಿ.
 ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೀಗೆ 'ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬರುವದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೋಗುವದೂ ಸರ
 ಯಲ್ಲ. ಅವಳ ಆಗಮನ ನಿರ್ಗಮನದ ಚಾಂಚಲ್ಯ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ. ಶೀನ
 ಪ್ಪನ ಅಜ್ಜ-ತಂದೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭರಾಭರಾಟಿಗೆ ಎನ್ನೂ ವ್ಯತ್ಯಯ ಬರ
 ಲಿಲ್ಲ. ಶೀನಪ್ಪನ ಅರ್ಧ ಜೀವಮಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅದು ನಡೆದು ಬಂದಿತು.
 ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿ-ಆಳು-ಕಾಳು-ಆಶ್ರಿತರಿಂದ ಆ ಮನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತುಂಬಿ
 ಗಜಿಬಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಿನಾಲು ಊಟಕ್ಕೆ ೧೦೦ ಎಲೆ. ಸಮಾರಾಧನೆಯಂತೆ
 ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಂಡೆ ತುಂಬ ಅನ್ನ. ಎದೆಯ ಎತ್ತರ ಥೀಗಾಗಿ-ಚಪಾತಿ-
 ಭಕ್ಕರಿಯ ರಾಶಿ. ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಾಕಾಗಬೇಕಾದರೆ ರಾಮಾಯಣ.
 ಹಣಮಾಯಣ.

“ಶೀನಪ್ಪನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇನ್ನೂ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿಿದ್ದರು.
 ಮನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ಹೊಲಮನೆಯ-ಊರಿನಲ್ಲಿಯ ಅಂಗಡಿಯ ಎಲ್ಲ
 ವ್ಯವಹಾರ-ಶೀನಪ್ಪನ ತಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲ್ಲಿನೀಶಿಯ ಮುದುಕ—
 ಬಗಲು ಬಂಡಿಯ ಅಂಗಿ-ಅಂಚಿನ ಧೋತರ-ತಲೆಗೊಂದು ಹೆಡಿಗೆ ರುಮ್ನಾಲು
 ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು-ಬಾಗಿಲ ಮುಂದಿನ ಬಂಕಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇ-ಸರ್ವ ಕಾರುಭಾರ
 ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಎಳು ಗೇಣಿನ ಕುದುರೆ ಎರಿ-ತೋಟಪಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೂ
 ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ-ಗುಡುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಪತ್ನಿ-ಭೀಮಕ್ಕ ಅಷ್ಟೇ
 ಖುಂಬೀರ ಹೆಂಗಸು. ೧೦೦ ಜನರ ಅಡಿಗೆ ಅಂಬಲಿ ಮನೆಯ ಇಬ್ಬರು ಸೊಸೆ
 ಯಂದರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಾನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಹತ್ತು ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲು
 ಕರೆಯಬೇಕು. ದೊಡ್ಡ ನಾಲ್ಕಾರು ಗಡಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಕಡೆಯಬೇಕು.

ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಜಾತಿಯಲ್ಲ. ಬೇನೆ ಬೇಸರಿಕೆ ಮರೆತು ಬಂದ ವಳಂತೆ ಇದ್ದಳು. ಮಾವನ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ರವಷ್ಟಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಾರದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟು ಚಿಂತೆ; ದಕ್ಷತೆ. ಅದರೆ ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದನಲ್ಲ-ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಹಳ ಚಂಚಲೆಯೆಂದು

“ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಸರವೆನಿಸಿರಬೇಕು. ಕಾಲು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಪಾಲಾಯನ ಬೆಳೆಸುವ ಬೇತಿನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಕಾರಣಸಿಗುವ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಚಪಾತಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಟ್ಟಿದ್ದರು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಉಟಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಬಡಿಸುವ ತಯಾರಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹುಡುಗರು ಚಿಕ್ಕ ಮಿಕ್ಕ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಶೀನಪ್ಪನ ಕಡೆ ಹುಟ್ಟುಮಗು, ೨ ವರುಷದ್ದು, ಅದೇನೋ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲರ ಕಂಣು ತಪ್ಪಿಸಿ-ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶೌಚಮಾಡಿತು. ಭೀಮಕ್ಕಾ ಆ ಸುಮಾರಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬಂದವರು ಇದನ್ನು ಕಂಡು-ಸೊಸೆಗೆ ಬೆದರಿಸಿದರು. ಬೇಗನೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಸೊಸೆ ಅತ್ತಿಗಿಂತ ಸುಧಾರಿಸಿದ ವಳು. ಆಲಸ್ಯ ತಾನಾಗಿ ಮೈಗೂಡಿ ಬಂದದ್ದು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಶಗಣೆ ತರುವ ತೊಂದರೆ ಬೇಡವೆಂದು ಅಲ್ಲೇ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಚಪಾತಿಯ ಥೀಗಿ ನಿಂದ ಒಂದು ಚಪಾತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು-ಶೌಚವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದಳು. ಈ ದುರ್ದೈವಿ ಘಟನೆ ಕಂಡ ಭೀಮಕ್ಕ ನಿತ್ರಾಣಳಾಗಿ ನೆಲ ಹಿಡಿದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಚಂಚಲಚಿತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನಾವ ಕಾರಣಬೇಕು-ಕಾಲು ಕಿತ್ತಲು? ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಆದ ಅವಮಾನ ತಾಳಲಾರದೆ-ಅವಳು ಈ ಮನೆಯ ನಿರೋಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಮೊದಲನೇ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದವಾರ್ತೆ ಬಂದು-ಬಂಗಾ ರದ ಧಾರಣೆ ೧೮-೨೦ ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಅದರ ಕೂಡ ಶೀನಪ್ಪನದಿವಾಳಿಯೂ ಎದ್ದಿತು. ಇದು ೨-೩ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದುರ್ದೈವಿ ಘಟನೆ. ಶೀನಪ್ಪನ ಅವನತಿ ನಾನು ಕಂಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಶೀನಪ್ಪನ ತಂದೆ-ಆರಡಿ ಆಳು-ಭೀಮಕಾಯದ ಮನುಷ್ಯ ಗುಬ್ಬಿಯಂತಾಗಿ ನೆಲಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಯಂತೆ ಕವಳಕ್ಕೆ ನೆರೆದ ಆಶ್ರಿತಪರಿವಾರ ಓಡಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಭವ್ಯ ವಾಡೇ ಬೆಕೋ ಎನ್ನತೊಡಗಿತು. ಇದ್ದುಬಿದ್ದ ಆಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿ ಮಾರ

ಶೀನವು ಪತ್ತು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು. ಅವನ ತಂಮಂದಿರು ಶಾಪಕೊಡುತ್ತ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಶೀನವು ಹೆಂಡತಿ-ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹುಚ್ಚೇಹಿಡಿಯಿತು. ನಿರ್ಜೀವರಾದ ತಂದೆ ತಾಯಿ-ಹುಚ್ಚು ಹೆಂಡತಿ ೫-೬ ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು-ಶೀನವು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೂಗೆಯಂತೆ ಯಾವುದೋ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

“ಭೂತ ಬೆಂತರ ಚಮತ್ಕಾರದ ಕಥೆ ಹೇಳಹೊರಟವರು ಇದೇನು ಅವನತಿಯ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ-ಎನ್ನಬೇಡಿ ! ಇದು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಸೀರಿಕೆ. ಪ್ರಸ್ತಾನ.

“ಶೀನವುನ ಮನೆಯೂ-ನಮ್ಮ ಮನೆಯೂ ತೀರ ಬದಿಗೆ ಬದಿಗೆ. ಒಂದೇ ಗೋಡೆಯೆಂದರೂ ಸರಿಯೇ ! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದಾಯಾದ ವಾದ-ಆಗೋಡೆಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿದಾಗಿತ್ತು. ‘ಅವರೂ-ನೀವೂ ಸಂಬಂಧಿಕರೇ’ ಎಂದಾಗ ಅಂಣತಮ್ಮಂದಿರು-ಎನ್ನುವದರ ಬದಲಿಗೆ ‘ಗಂ ದಿನದ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಭಾಗಾದಿಗಳು’ ಎಂದು ಕೀಳಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವು.

“ಭೀಮಕ್ಕಾ-ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದಳು. ಬಡಬಡಿಕೆ-ಕನವರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ-ಉನ್ನಾದ ಭ್ರಮೆ ಎಂದು ಹೆಸರಿಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಆ ಉನ್ನಾದದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಏನೇನೋ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ.

“ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹೋಗಿಲ್ಲಾ. ಅಕ್ಕಾಳ ಹೋಗತಾಳ. ಈ ಮನ್ಯಾಗ ಸೆರೀ ಆಗ್ಕಾಳ. ಆಕಾ ಆ ಗೋಡ್ಯಾಗ ಇದ್ದಾಳ. ಬೇಕಾರ ನೋಡಿರಿ.” ಇವೇ ಅವಳು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಶೀನವುನ ಮನೆಯ ನಡುವಿನ ಒಂದು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ-ರಬಕವುನ ಮೂರ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ಮೂಲ ರಾಮದೇವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ-ಅಲ್ಲಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ-ಅಂತಾ ಬಡಿದಾಡುವ ಉತ್ತ ರಾದಿಮಠ-ರಾಯರ ಮಠದವರಂತೆ-ರಬಕವುನ ಮುಖ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಬೆನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ಇಂದಿಗೂ ನಾವು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಅವಾಸ್ಯೆಗೊಮ್ಮೆ-ಆ ಮುಖ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಈಗ ಆ ಮನೆ ನನ್ನ ತಾಬೇದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ಬಡಿದಾಟದ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪಿದೆ.

“ಭೀಮಕೃ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ-ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಹೀಗಾಗಿದೆ. ಆ ಬಡಬಡಿಕೆ ಶುದ್ಧ ಉನ್ನಾದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಥ್ಯಾಂಶವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಜನ ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇತೆನದೆ. ಅಷ್ಟು ಏರಿಕೆಯದು ಇಳಿತರದ್ದು ಇರದೆ ಇತ್ತು, ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಾನೇನೂ ಧಾಡಸೀತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಠರಾ ವಿನ ಗಿರಾಕಿ, ನಿಶ್ಚಿತ ವ್ಯಾಪಾರ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ತೀರ ಮಧ್ಯಮ ತರಗತಿಯ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೇ ಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇತ್ತು ಎನ್ನಿರಿ ಬೇಕಾದರೆ. ಶೀನಪ್ಪನ ಮನೆಯ ಅತಿ ವೈಭವ-ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅವನ ನತಿ ಕಂಡ ನನಗೆ ದುಡ್ಡೆಂದರೆ ಭಯ ಭೀತಿ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚೆಟ್ಟಿ ಭಕ್ಕರಿಗೆ ದದಾತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಚಕ್ರ ಬರದಿರಲಿ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ.

“ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆಯ ೮-೮|| ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿತು: ಸೀನಪ್ಪನ ತಾಯಿಗೆ ಅತಿ ಜೇರು ಎಂದು. ದಾಯಾದವಿದ್ದರೇನಾಯಿತು ಅದನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಾಧಿಸುವದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಣಿಮಿಣಿಯೆಂದು ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಕಿನ ಬದಲು-ಕತ್ತಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ರಾಹು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆ ದೀಪದ ಅಂಧಕ ಬೆಳಕಿನಿಂದ.

ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಒಂದುಗೂಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಶೀನಪ್ಪ, ಅವನ ಮುಪ್ಪಿನ ತಂದೆ, ದುರ್ದೈವೀ ಭೀಮಕೃ, ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಗುಂಪಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿರಬೇಕು. ಶೀನಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ಅದರದಿಂದಲೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಭೀಮಕೃ ಒಂದು ಸಲ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಠು ತುಂಬ ನೋಡಿ-ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಶೀನಪ್ಪನ ತಂದೆ-ಎಷ್ಟಾದರೂ ನನಗೆ ಹಿರಿಯರು. ಅವರಿಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಘರಾಣೆಗೆ ಅವರೇ ಈಗ ಉಳಿದ ಹಿರ

యరు. కృయన్నే తలదించినంతే మాడికొండు మలగిద్ద అవరు ఎద్దు కుళితరు. తిర సోతు హంజాగిద్దరు. “బా రామంజ, బాళ దినక హాది. ఇద నోడిడిమా ఈ మని వృభవా. అహ, నినగ శ్రీమంతక— బరలిల్ల, బరలిల్ల యాక అంత నీ కళకళిసలిల్ల-హోగ లిల్ల-హోకంత దుఃఖవడలిల్ల. ఆ నరకద అనుభవ ఈగ జీవంతన ఆనుభోగిసలిక్కే కత్తిరి. ముందేనవా గతి అంతిని ” నిట్టసిరు బిట్టు హేళిదరు. సాంత్వనద యావ మాతు హేళలి అవరిగి. అవర ఆ నరక జీవన నోడుత్తిద్దేన. కృయత్తి నన్నదల్లవేందు ఏనా దరూ సహాయ మాడిదేనే— బిద్దాగ నగువ యత్త మాడుత్తానే ఎంబ మాతు బరబకుదు. బిట్టినే— తన్న సోక్కినల్లి నమ్మన్ను మరేతు కడె గణీసినేంబ కరలియూ తప్పిద్దల్ల. ఊభయ సంకట ననగి. ఆ మాతు బిట్టే కేళిది. “కక్కగి హ్యాంగ అదె? ఏన ఆగేద అంతార డాక్ట రరు ? ”

తీనవ్వు హేళిద: “ అదేను డాక్టరిగి కణీయూ జడ్డ అల్లా. కంగ అకిగి జడ్డ ఇల్ల— అన్న; బరి భ్రమా. ”

భీమకృ నడువే బాయి కాక తానే హేళిదళు. “తీనూ అదూ భ్రమా అల్లపా అల్లా. భ్రమా హ్యాంగ ఆదిత? కంజారీ కాణతిని. కంణిగి కంణ కచ్చిగొడవల్లదు నన్న కాడూ ఇది. ”

“ రామంజా, అదేను ఇదియదనో దేవరీ బల్ల. అకిగి ఈ మన్యాగ దుడ్డ అద. అదు అకి కంణిగి బిళతదంత. తుంబిద కొదా, అదన్న కాయూ మనస్సా రాత్త్రాగ బంద కేళతానంత “హం లగు హేళు. నా బేకొ బూడొ” అంత. నోడు, కుబేరన వృభవా ఊండు అనుభోగిసిన జీవా ఒల్లే అంత హ్యాంగ అందాళు. నిన్నే అమావాసి అదర కాట ఒందిష్ట హేట్టు ఆతు. కాయీ కర్పరా ఎల్ల ఆతు రబకవ్వగ. అందూ రాత్రి ఏన కంణిగి కంణ కచ్చిలిల్లా ప్రాణి. ఒందేసవన కొగూదు. “బేకేను హేళు, బేకేను హేళు, బా అంత

ಒಪಕೋ." ಇದೇ ಬಡಬಡಿಕೆ. ಹುಡುಗರು ಹುಪ್ಪಡಿ ಅಂಜಿ ಮುದ್ದಿ ಆಗ್ಗಾವ ಈ ಮನೀ ಬಿಟ್ಟೇನು ಬ್ಯಾರೀ ಕಡೆ ಇರೂ ತ್ರಾಣಿಯಿಲ್ಲ. ಮಾರೀನು-ಅನಿಷ್ಟ ಮನೀ ಯಾರ ತಗೋಬೇಕು? ನನಗ ದಿಕ್ಕ ತಪ್ಪಿಧಾಂಗ ಆಗೇದ. "

ಬರಲಿರುವ ಈ ಭಾಗ್ಯ, ಕೇಳುವ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು. " ನಮ್ಮ ಚರಂತೀ ಮಠದ ಅಯ್ಯಗೋಳಿಗೆ-ಇಂಥಾವೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿತದಂತ. ಅವರ ಇಷ್ಟ ಕೇಳಿ ನೋಡೂಣು. ನಾಳೆ ಬೇಕಾರ ಮುಂಜಾನೇನು ಹೋಗೂಣು. " ಎಂದೆ ನಾನು. ಶೀನಪ್ಪ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ. ನಾನು-ಅವನು ಇಬ್ಬರೂ ಎದ್ದು ತಲೆಬಾಗಿಲಿನವರೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಶೀನಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೇಳಿದ: "ರಾಮಂಣಾ ಅಯ್ಯನಿಗೇನು ಕೇಳುವದು. ಭೀಮಕೃಷ್ಣ ಮೈಮೇಲೆ ಸಂಚಾರವಾದಾಗ ಅದೇ ಮನುಷ್ಯ, ಕಳಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವವ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಲೀ ಕೊಡು, ಜೀವದ ಬಲೀ ಕೊಡು ಅಂತ ಅವಾ ಕೇಳತಾನ. ಹೆಬ್ಬಟ್ಟರೆ ಕೊಡು, ಕಿರಿಬಟ್ಟರೆ ಕೊಡು ಅಂತ. ಅದರ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರ ಆಗವಲ್ಲದು. "

" ಅಯ್ಯ ಶಾಣ್ಯಾ ಇದ್ದದ್ದೇನ ಸುಳ್ಳಲ್ಲಾ. ಅಲ್ಲದೂ ಅವನು ಇರೂ ಆಶಾನೂ ಅಷ್ಟರಾಗಲಿ ಅದು. ಟಿಂಗಿನಕಾಯಿ, ಐದ ದುಡ್ಡು ಆದ್ರೂ ಆತ ಅವನ ದಕ್ಷಿಣೆ. ನಮಗ ಮಾತು ಪಟಾಸಿದರ ಸಾಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರ ಇಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ನಾಕ ಅಣೇದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ನಾಳೆ ಮುಂಜಾನೆ ಲಗೂನು ಹೋಗೂಣು. ಒಮ್ಮೆ ನಿಕಾಲೆ ಆಗಲಿ ಇದರ ಕಂತ್ರಾಟ. "

ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮರುದಿನ ಅಯ್ಯನವರ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಶೀನಪ್ಪನ ಅವನತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಯ್ಯನಿಗೂ ಬಹಳ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿ, ಅವನು ನಾವು ಬಂದ ಕೆಲಸದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಒಡೆನುಡಿದ. ೫-೧೦ ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತು ನಂತರ ಹೇಳಿದ: " ಶೀನಪ್ಪಾ, ದುಡ್ಡು ದುಡ್ಡು ಅದ್ದು. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತುಂಬಿದ ಕೊಡಾ. ಬರೇ ಭಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯ! ನಿನ್ನ ಮನೀ-ರಾಮಂಣನ ಮನೀ ನಡುವಿನ ಗ್ವಾಡ್ಯಾಗ-ಅಡ್ಡಗ್ವಾಡೀ ಮ್ಯಾಲಿನ ದೀಪಧಾಂಗ-ಕೂತದ. ಅದರ ಕೇಳೂ ಬಲೀ-ನೀ ಅಂಧಾಂಗ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು ಕಿರಿಬಟ್ಟು-ಭಾಳ ದೊಡ್ಡದು. ನಿಮ್ಮ ಅವ್ಯಾ ತಾನಾಗಿ ಕೊಡೂ ಬಲೀ ಅಲ್ಲಾ ಅದು. ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಂದರ ನಿನ್ನ ಮುಪ್ಪಿನ ತಂದಿ; ಕಿರಿಬಟ್ಟಂದರ ಮುದ್ದ ನೀನು. ಯಾ ಹೆಂಗಸು ಇಂಥಾ ಕೃತಿ ಮಾಡ್ತಾಳು. "

ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗಂಡನ್ನ-ಹೊಟ್ಟೀಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನ್ನ ಬಲೀ ಕೊಡೊದು. ಮನೀ ಹಿತದ ದಶಿಂದ ನೀ ಕಬೂಲಾದ್ರೂ- ಆ ಮಾತು ಅಕೀ ಬಾಯಲೀ ಬರಲೀ ಅಂತದ ವಿಧ. ಅದನ್ನ ಹ್ಯಾಂಗ ಅಕೀ ಆಡ್ಯಾಳು? ಈ ಮಾತೂ ಅಕೀಗೆ ಗೊತ್ತದ. ಆದ್ರ ಆಡದ ಸುಮ್ಮನ ಇದ್ದಾಳ. ಆ ಮನೀ ನೀ ಬಿಟ್ಟ ಬಿಡು. ಅಂದ್ರೂ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಸುಧಾರಸತಾಳ. " ಅಯ್ಯನಿಗೆ ಇಂಥದನ್ನು ಕಾಣುವ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ-ಭೂತದೃಷ್ಟಿ ಇತ್ತೆಂದು ಜನವೇನೋ ಆಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಇದೀಗ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ನಾವು ಅಯ್ಯನ ನಿರೋಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಬಂದೆವು. ಶೀನಪ್ಪ ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ-ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ನನ್ನಿರಡೂ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ: " ರಾಮಂಣಾ, ಈ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಹಾದಿ. ನೀ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಆ ಮನೀ ಖರೀದಿಗೆ ತಗೊ. ಅದರ ಪುಣ್ಯ ಎಂದೋ ತೀರೇದ. ಇಂಥಾ ಮುಪ್ಪಿನ ಕಾಲದಾಗ ಹಡದ ತಂದಿ ತಾಯ್ನೆ ದುಃಖ ಕೊಡಲಾರೆ. ಎಲ್ಲೆರೆ ಹೊಗದೇಶಿ ಹೋಗತೇನಿ, ಆ ದುಡ್ಡಿನ ಪೀಡಾ ಬಿಟ್ಟರ ಸಾಕಂತ. ಆ ಕೊಡಾ ಅದರ ವೈಭವಾ ನನಗೇನೂ ಬ್ಯಾಡಾ. ಸಾಯೂ ಮುಂದ ರವರವ ನರಕ ತಂದಾ ಮಗಾ ಅನೂ ಶಾಪ ಬ್ಯಾಡ. ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹುಡುಗರೂ ಹುಪ್ಪಡಿ ನಾ ಇರೂತನಕಾ ಬಾಳ್ಕಾವು. ನಶೀಬನಕ ಖಟ್ಟಿಸಿದ ಮ್ಯಾಲ ಯಾತರಾಗ ಏನ ಉಳಿದೀತು. ನಾ ಏನ ಮಾಡೊಹಾಂಗ ಇದ್ದೀನಿ. ವಿಧಿ ವಿರುದ್ಧ ಆ ಮನೀ ನನಗ ಬರಷಣ ಆದ್ರೂ-ನಿನಗೆ ಆಗೂ ವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂದೂ ನನಗ ಅದರ ಕಿಮ್ಮತೂ ಬ್ಯಾಡಾ. ತಿಂಗಳಾ ನೂರಿನ್ನೂರ ಕೊಟ್ಟಿರೂ ನನ್ನ ಗಾಡೀ ಸಾಗೂ ಹಾಂಗ ಅಡಕ. ಯಾವದರೇ ಒಂದು ಹಳ್ಳಾಗ ಹೋಗಿ ಇದ್ದ ಬಿಡತೀನಿ. ಇಂಥಾ ಕೆಟ್ಟ ಕಾಲದಾಗ ಇಬ್ಬರ ತಮ್ಮಂದಿರು ಕೈಬಿಟ್ಟೂ ನೀ ಅಂಣನಾಂಗೆ ಇದ್ದೀ-ನೀನರ ನಮ್ಮನ್ನ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ಆ ಪುಣ್ಯಾ ನಿನಗ ಬರಲಿ. "

ಶೀನಪ್ಪನ ಆರ್ತ, ದುಃಖದ ಅರಿವು ನನಗಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ದೊಂದೇ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ. ಮನೆಯನ್ನು ಖರೀದಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಜನ ಏನೆಂದಾರು-ಭೀಮಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಂಡಾಳು ? ಆಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಶಾಪ ಎಷ್ಟು ಹತ್ತೀತು. ನಾನು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಶೀನಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ:

“ಮಾರಾಟದ ವಿಚಾರ ಬೇಡ. ಆಮನೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ. ಕುಂದ ಗೋಳದಿಂದ ಸಾಲ್ಕು ಮೈಲಿನ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತೋಟ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಯೂ ಇದೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಮಾಲಕನಾಗಿ ಇದ್ದು ಬಿಡು. ಮನೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನೀನು ಮಾಡುವದು ಬೇಡ-ತೋಟದ್ದು ನಾನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಪರಸ್ಪರ-ವಿಶ್ವಾಸ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಬಂದರೂ ನಿನ್ನ ಮನೆ ನಿಗಿದ್ದದ್ದೇ. ಹಾಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಬರಿದೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.” ಗಂಡನ, ಮಗನ ಬಲಿಯಾಗದೆ-ಈ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾದೆನೆಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಭೀಮಕ್ಕ ನಿಗೆ, ಮಗನ ಕೈಯ ಕಾಕಪಿಂಡ ಪಡೆಯುವ ಭಾಗ್ಯ ದೊರಕಿತೆಂದು ಶೀನ ಪ್ರಸ ತಂದೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ಅಲ್ಲಿಯ ವೈಭವಕ್ಕಲ್ಲದಿದ್ದರೂ-ಆ ಮನೆಯ ಋಣ ತೀರಿತಲ್ಲ-ತಾನು ಜೀವಂತನಿರುವಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವವರಿಗೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಯಿತಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಸೀನಪ್ಪ ನೊಂದುಕೊಂಡ. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗು ಹರಿಯುವದರೊಳಗಾಗಿ ಈ ನಿರ್ಗತಿಕ ಸಂಸಾರ-ನನ್ನ ತೋಟ ದಲ್ಲಿಯ ಮನೆಗೆ ವಸತಿ ಹೋಯಿತು. ಅದರ ಕಾರಣ ಶೀನಪ್ಪ, ಅವನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಯ್ಯ, ನನ್ನ ವಿನಾ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಮನೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ತಾಬೇದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ”

“ಶೀನಪ್ಪ, ಅವರ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಎಲ್ಲಿ? ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

“ಛೇ. ಅವರೆಲ್ಲ ಎಂದೋ ಅಳಿದರು. ಅವರು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದದ್ದೇ ಸರಿ. ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಅದು ಸ್ಮಶಾನ ಸಮಾಧಾನ. ತೋಟದ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ದಿನವೂ ಸೂತಕವರಂತೆ ದಿನ ಕಳೆದರು. ಶೀನಪ್ಪನ ಬೀಗ-ಹೆಂಡತಿಯ ಅಂಣ-ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದ-ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಹಾದಿಗೆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಲೆಂದು. ೧೦-೧೫ ವರುಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ-ಶೀನಪ್ಪ-ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರು. ಇದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಬಿಟ್ಟರು. ಶೀನಪ್ಪ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಬರೆಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಜಸ್ವಾರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ. ತೋಟದ ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೃತ್ಯುವತ್ರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅಂಥ ದೊಡ್ಡ ಜೀವನ ಸಿಗುವದು ದುರ್ಲಭ. ಅವನು ದೇವತಾ ಮನುಷ್ಯ.”

“ಅದಾಯಿತಲ್ಲ. ಆ ಕೊಡದ ವಿಚಾರವೇನು ? ಅದು ಅಲ್ಲೇ ಇದೆಯೇ ? ”

“ ಅದು ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನ ಅಲ್ಲಿತ್ತು. ಭೀಮಕೃಷ್ಣನಂತೆ ನನಗೂ ಕನಸು. ಆದರೆ ಬಲಿ ಬೇಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ-ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೇಳೇ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀನಪ್ಪನಿಗೆ ದೊರೆಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಾನೇಕೆ ಅನುಭೋಗಿಸಲೆಂದು ಕತವಾಯಿಸಿ ಒಂದು ದಿನ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ: ನೀನು ಬರ ಬೇಡ ! ಬಂದರೂ ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಕೊಡ ಸರಿಯುತ್ತ ಸರಿಯುತ್ತ-ನಮ್ಮ ಗೋಡೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಮಗ್ಗಲು ಮನೆಯ ಸೆಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ನನಗೆ ಅದರ ಸಹವಾಸ-ಸಂಪರ್ಕ ಬೇಡ ವಾಗಿತ್ತು. ಶೀನಪ್ಪ ಅವನ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಜೀವಂತವಿರುವಾಗಲೇ ಇದು ನಡೆ ದಿತ್ತು. ಅವರು ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ನೊಂದುಕೊಂಡರು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಸುಖ ನನಗಾದರೂ ದೂರಕಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಳವಳಪಟ್ಟರು. ಕೊನೆಗೂ ನನ್ನ ಯುಣ ಬೇಡವೆಂದು ಆ ಮನೆ, ತೋಟ, ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಪಾಪ! ನಿರ್ಗತಿಗಳಾದ ಸೀನಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಣನ ಮನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಳು. ನೋಡಿರಿ, ಅನಂತರ ಅವರ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಗಾಳಿ-ಗರಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಏನೋ ? ಅವರ ಪತ್ನಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆದರೇನೂ ಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ೨೫-೩೦ ವರುಷದವರರಬೇಕು. ಹಿರಿಯ ಹುಡುಗ-ಊರು ಬಿಟ್ಟಾಗ ೭-೮ ವರುಷ ದವನಿದ್ದ. ನನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನದೂ ಅವನದೂ ಸುಮ-ಸುಮಾರು ಅದೇ ವಯಸ್ಸು. ಓರಿಗೆಯವರು. ”

ಈ ಕಥನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆ ಅಳಿದು ಹೋದ ಕಾಲ-ಚಿತ್ರ ಕಂಠು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆ ಅಗತಿಕ ಕುಟುಂಬ ಪಟ್ಟಿ ಪಾಡಿನ ದಾರುಣ ಕತೆ ಮರುಕಳಿಸಿರಬೇಕು. ಎಷ್ಟೋಹೊತ್ತು ವಿಚಾರತಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರಂತೆ ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ತೀರ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ವಿಶಾಲ-ಪ್ರಶಾಂತ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವುದೋ ದೈವಿಕತೇಜ ಶುಕ್ರ ತಾರಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಕೈ ಗಡಿಯಾರ

ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಬೆಳಗಿನ ೩-೩೦ ಕ್ಕೆ ಗಾಡಿ ಕಿರ್ಲೋಸ್ಕರ ವಾಡಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂಡಲಾರದೆ ಕೂತಿದ್ದೆ. ಹರಿಹರದ ಅತೆಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬಿಡಬೇಕು. ಈ ತೇಜೋವಲಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾರ ಮನೆಯ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು ? ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥ ದಿವ್ಯತ್ಯಾಗಮಾಡಿದರು ? ಅವರನ್ನು ಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ಸಂಧಿಸುವದು ? ಚೆಟ್ಟಿನದ್ದು ಹಾಸಿಗೆ ಸುತ್ತಿದೆ. ಕೋಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರಿಗೂ ಎಚ್ಚರ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ನನ್ನ ಚಲನ-ವಲನ ಕಂಡು ಇದೇನು ಹರಿಹರವೇ—ಯಾಕೆ ಗಡಿಬಿಡಿ ? ಗಂಟೆ ಎಷ್ಟು ? ಎಂದರು.

“ ಇದು ನಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು—ಸಂಜೆಯ Expressಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೆಲಸವೂ ಇದೆ. ನಿಮಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ನಿದ್ರೆ ಕಡಿಸಿದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.”

“ ಅದೇನು ಕ್ಷಮಿಸುವದು ? ಯಾರು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇಂಥ ಆತ್ಮೀಯ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡೆ; ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಅದು ಯಾಕೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ನೋಡಿರಿ. ನೋಡಿದೊಡನೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ನೀವೂ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ಅನುಭವಪಟ್ಟ ಕತೆ. ಅದನ್ನು ಮರೆಯುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಹೇಳಿದೆ.”

ಕಿರ್ಲೋಸ್ಕರವಾಡಿ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತು. ಸಾಮಾನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡೆ—ಕಿಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ ಆ ಹಿರಿಯರು ನನ್ನ ನಿರೋಪವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವವರು. ನನ್ನೆರಡೂ ಕೈಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅದುಮುತ್ತ ಕೇಳಿದರು: “ಎನು? ತಾವು ಹೆಸರು—ದೇಸೆ—ವಿಳಾಸ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮುಗಿಯಬಾರದಲ್ಲ.”

ನನಗೆ ಏನೋ ಹೇಳುವ ಆತುರ. ಗಾರ್ಡನ ಸೀಟಿಯಾಯಿತು. ಗಾಡಿಯೂ ಕೂಗಿತು. ಇನ್ನೇನು ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು. ಅವರೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಸಾಗುವ ಗಾಡಿಯ ಜೊತೆಗೆ ನಾನೂ ಓಡುತ್ತ ಹೇಳಿದೆ: “ ನಾನು—

ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಕಥೆಯ ದುರ್ವೈವೀ ಶ್ರೋತಾ—ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ—ಶೀನ ಪ್ರಸ ಹಿರಿಯಮಗ ರಂಗ—ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.” ಎಂದು. ಅವರ ಕೈ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಗಾಡಿ ಧಾವಿಸಿ-ಅವರನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಅಗಲಿಸಿ ಕೊಸರಿ ಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಅರ್ಧ ದೇಹ ಹೊಡ್ಗುತ್ತೆಗೆದು ಅವರು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು:

“ ರಂಗಾ—ರಂಗಂಜಾ..... ”

ಬೀಸಿಬಂದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕೂಗು ಮಾಯವಾದರೂ—ಅವರ ಆ ನೋಟ-ಕೂಗಿನ ಅರ್ತವಾಣಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದೆ.

ಒಂದೇ ದೇಟಿನ ಕಾಯಿಗಳು

ಒಂದೇ ದೇಟಿನ ಕಾಯಿಗಳು

ಎಲ್ಲಾ | ಒಂದೇ ದೇಟಿನ ಮಾವುಗಳು

ಸಂಪ್ರೀತಿಯ ಸುಖರು | ರೊಚ್ಚಿನ ರಕ್ತಸರು |

ಎಲ್ಲಾ | ಎಲ್ಲಾ | ಎಲ್ಲಾ | ಒಂದೇ ದೇಟಿನ ಕಾಯಿಗಳು "

—ಮಧುರಚಿಂತನ

೧

ನಾಡಗಾಡ ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪ ಎಂಬತ್ತು ವರುಷದ ಪೂರ್ಣ ಜೀವನ ವನ್ನು ಬಾಳಿ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಕಾಲವಶರಾದರು. ಮೊನ್ನೆಯೆಂದರೂ ೫-೬ ವರುಷವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರು 'ಜೀವೇಮ ಶರದಃ ಶತಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗುಣಿಸುತ್ತಲೇ ಅಖಂಡ ಶತಮಾನದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಬದುಕಿ ಬಾಳುವ ಪಣತೊಟ್ಟು ಅವತರಿಸಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮೂರಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಬದುಕಿ ಜೀವನ ಮಾಡಿದವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹಾಜೀವಿಯ ಅವಸಾನ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದುದಕ್ಕೆ ಜನ ಹಳಹಳಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನೆರೆದು ಅಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಪುಣ್ಯಪಡೆಯಿತು. ಅವರು ಗತಿಸಿ ೫-೬ ವರುಷ ವಾದರೂ ತೀರ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಹಿರಿಯಾಕೆ ಭಾಗವ್ವ, ಅವಳ ಬೆನ್ನು ಮೇಲೆ ರಾಘಂಣ, ಅವನ ತರುವಾಯ ಕಿರಿಯವಳು—ರಿಂದಕ್ಕ. ರಿಂದಕ್ಕ ೫-೬ ತಿಂಗಳ ಕೂಸಿರುವಾಗಲೇ ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪನವರ ಕುಟುಂಬ ಗಂಡನ ಮುಂದೆಯೇ ಕಂಣು ಮುಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆಯಿತು. ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿ ಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪ ಸವತಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಡಬಯಸದೆ—ಹೇಗೋ ದೊಡ್ಡವ ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಮದುವೆ—ಮುಂಜನೆ ಬಗೆ ಹರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ರತ್ನ ದ್ವಯ ಹೆಣ್ಣುಸಂತಾನ ತಾಳಿಯ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯಾದ ವರುಷರಡು

ವರುಷದಲ್ಲಿಯೇ ಎರವಾಗಿ-ನಿಸ್ಸಂತಾನವಾಗಿ—“ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ” ಎಂದು ಹಡೆದ ಮನೆಯ ನೆರಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಪಡೆದಿತು. ಅತ್ತ ಪಡೆದ ಗಂಡನ ಸೌಭಾಗ್ಯ ವಿಲ್ಲ-ಇತ್ತ ಹಡೆದ ತಾಯಿಯ ಆಸರವಿಲ್ಲ. ವಿಧುರನಾದ ಅವೃಣ್ಣಪ್ಪ ಮಕ್ಕಳ ವಿಧಿಗೆ, ತನ್ನ ದುರ್ದೈವಕ್ಕೆ ನೊಂದು ನಿರ್ಗತಿಕರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಸಾಕಿ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಆಸರೆಯ ಆಶೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಜೀವ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಡಗೌಡರ ಕುಬೇರ ಸಂಪತ್ತಿನ ತುಂಬಿದ ಬಂಡಿಗೆ ಈ ಎರಡು ಬರಡು ಜೀವನಗಳೇನು ಹೊರದ ಭಾರವೇ ?

ಮನೆಯ ಒಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಎನ್ನುವ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಾಗಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಪುಕ್ಕಟೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟದ ಋಣದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗ ರಾಘಂಣನ ಹೆಂಡತಿ ಜಾನಕಿಗಾದರೂ ಇವುಗಳಿಂದ ಬೇಸರ ವೇಕೆನಿಸಬೇಕು ? ಬಸಿರು-ಬಾಣಂತಿತನ, ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದನದಂತೆ ದೇಹ ತೇಯುವ ಈ ದಿಂಡೆಯರಿರುವಾಗ ಜಾನಕಿಗೆ ನಾಡಗೌಡತಿಯೆಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ-ದರ್ಪದಿಂದ ಮೂಗು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಊರತುಂಬ ಆಲೆಯಲು ಅವಕಾಶದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವೃಣ್ಣಪ್ಪನ ಜೀವಮಾನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಜೋಳದ ಪಾಳಿಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯದೆ ಈ ಜೀವದ್ವಯಗಳು ಹಗಲಿರುಳೆನ್ನದೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಕ್ಕೇನು ಅರಿವೆ-ಅಂಚಿಡಿ, ವಸ್ತು-ಒಡವೆಯ ಆಡಂಬರ ಬೇಕೇ? ಊಟದಲ್ಲಿ ಸವಿ-ಸವುಗನ ರುಚಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಬೇಕೇ? ವಿಧಿ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಧಾರಣಮಾಡಿ, ಬಾಳಿನ ಮುಳ್ಳು ದಾರಿಯನ್ನು ಅವು ತುಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಭಾಗವನ್ನಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪೋಟಿಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವಳಾಗಿ, ಜಾನಕಿಯ ಕಿರಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಲಾಭಪಡೆದು, ಅಧಿಕಾರ ಸ್ನಾತ್ರ ಆಗೀಗ ಚಲಾಯಿಸಿ ಕಳ್ಳಗಂಟನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಅವೃಣ್ಣಪ್ಪ ಜೀವಂತನಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೂ ರಾಘಂಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ನಾತ್ರ ಬರದೆ, ಅವನು ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಂಣೆಯ ಗುಂಡಿ ಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ಅರವತ್ತರ ಅಂಗಳ ದಾಟಿದ್ದರೂ ಕಾಕದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ, ಸರ್ವ “ದೇಖ-ರಖಿ”ಯನ್ನು

ಆಲಾಬೇಲಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಗನಿಗೆ ಮನೆ ನಡೆಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬರಬೇಕೆಂದು ಮುದುಕ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಅವನಿಗೆ ಎದೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನ ದುರಾಶೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ತಾನೇ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವೂ ಅಲ್ಲ. ಮಗನ ಮುಂಗೋಪಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಪರಿಚಯ ಅವನಿಗೆ ಅವಗತವಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಸತ್ತ ಮಗನೆಂದು ಅಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದು, ಓಡು-ಬರೆಹಕ್ಕೆ ಪೂಜಿ ಎಳೆದು, ಊರಲ್ಲಿ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ಅಂಡಲೆಯುವ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾಡಗಾಡಿಕೆಯ ಹಿರಿಯ ವೈಭವ ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ? ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ತಾಕತ್ತೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಸಲ ರಾಘಂಣನಿಗೆ ಮುದುಕ ಹೇಳಿದ್ದ — ಮಾವಿನ ತೋಸಿನ ಹೊಲ ಹರಗುವದಾಗಿದ್ದರೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ, ಎಂದು. ಸಿಕ್ಕವಾಕ್ಕಪರಿ ವಾಲನಾಶೀಲನಾದ ಮಗ ಕೂಡಲೇ ಎಳು ಗೇಡೆನ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರನಾಗಿ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಎಪ್ಪಿಲ್ ಮೇ, ತಿಂಗಳ ರಣರಣ ಬಿಸಿಲು ಬಡಿಯುವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಎನು ಮಂಣು ಬೆಳೆಯರಬೇಕು ? ರಾಶಿ ಎಂದೋ ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಮಿಡಚಿ-ರವದೆ-ನಟ್ಟಿನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಘಾಲಿ ಅದರ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಎನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾವಿನ ತೋಸಿನ ಹೊಲವಾದರೂ ನಲವತ್ತು ಎಕರೆಯ ಆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು — ಕಡು ಬೇವಿನ ಗಿಡದ ವಿನಾ ಬೇರೊಂದು ಕಂಟಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಕುರುಬ, ನಿಂಗ ತನ್ನ ಕುರಿಮಂದೆಯನ್ನು ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬಿದ್ದ ರವದೆ ಸೇವನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಗಿಡದ ತಂಪಿಗೆ ಗೊಂಗಡಿ ಒಗೆದು ಮಲಗಿದ್ದ. ಕುರುಬನ ಈ ಅನಧಿಕೃತ ಅವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಾಘಂಣನ ಸಿಟ್ಟು ಕುದಿಯಿತು. ಯಾರ ಹೊಲ ? ಯಾರಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಇವನಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ? ಇಡಿಯ ಕುರಿಮಂದೆಯನ್ನು ಊರ ಕೊಂಡವಾಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ನೂರಿನ್ನೂರು ಕುರಿ. ಕುರುಬ ನಿಂಗನಿಗೆ ಅದೇ ಜೀವನಾಧಾರ. ಊರಿನ ನಾಡಗಾಡರೇ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ಬದುಕಿಸಬೇಕು ? ನಿಂಗ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾನನರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಕರಣಿಕ-ಪೋಲಿಸ ಗೌಡ ಒಂದು ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಈ ಮಾತು ತಿಳಿಸಿದರು — ಕುರುಬನಿಗೆ ದಂಡಕಟ್ಟಿ

ದರೆ ಕುರುಬರ ಓಣೆಯೇ ಎದ್ದು ಎರಗಿತು, ಊರಿನ ಶಾಂತಿ ಕದಡೀತು, ಬೆಳೆಯಿಲ್ಲದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು. ಅವುಣ್ಣವು ತಿಳಿದವರು. ಮಗನ ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ಕುರಿ ಬಿಡಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಘಂಣನಿಗೆ ಅವರು ಕೆಲಸ ಹೇಳುವದು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ತಂದೆಯ 'ಅಲಗರ್ಜಿ' ತನ ರಾಘಂಣನನ್ನು ಕೊರೆಯಿತು. ಅವನು ಮನೆಯ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಬರದೆ—ಊರಿನ ಅಂಜನೇಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುವ "ಇಸ್ಪೇಟಿ-ಕೂಟ"ದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊತ್ತುಕಳೆಯ ತೊಡಗಿದ.

೨

ತಂದೆಯ ನಿರ್ಗಮನದ ದಾರಿಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಘಂಣ ಅವರ ನಿರ್ವಾಣದ ನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ನಾಡಗೌಡಿಕೆಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಧಿಕಾರ ಪದದ ಭತ್ಯ-ಜಾಮರ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡ. ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಂತ ಮಳೆಗಾಲದ ಹೊಳೆಗೆ ಹುಚ್ಚು ರಭಸ ಬಂದು, ಕಾಡು-ನಾಡನ್ನು ದೋಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯವರೆಗೂ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದ ಅವನ ಆಶೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಸುಖ-ಸಂಭ್ರಮ ಮೇರಿದವು ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಹುಚ್ಚುಹವ್ಯಾಸ, ಹಿಂದೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದ-ಕಟ್ಟಿದ ಮನೋರಥವನ್ನು ಸಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ಯುಕ್ತವಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ದದಾತಿಯಿಲ್ಲ. ತುಂಬಿದ ನೈಭವವಿತ್ತು. ದನ-ಕರ, ಆಳು-ಕಾಳು ಕೈ ಕಾಲಿಗೊಂದರಂತಿತ್ತು. ಮುದುಕ ಮಾಡಿದ ಧಡೆ ಬಂಗಾರದ ಆಸ್ತಿಯಿತ್ತು. ರಾಘಂಣ ಮನೆಯ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಿಚ್ಚು ಹಚ್ಚಿ ಶ್ರೀಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಕಿಡಿಗೇಡಿ, ಧೂರ್ತ, ಲಂಪಟ-ವನೂ ಅಲ್ಲ. ಶುದ್ಧ ಮೊದ್ದು. ಅವನಿಗಿದೆ-ನನಗೇಕೆ ಬೇಡ ! ಅವನು ಹೆಚ್ಚು, ನಾನೇತರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ-ಎನ್ನುವ ಹುಚ್ಚು ಹವ್ಯಾಸ ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ಅತೀತವಾಗಿತ್ತು. ಊರ ಗೌಡರ ಮಗ ಮನೆತನದ ರೂಢಿಯಂತೆ ಪಾತರ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತ. ಆಕೆ ಅವನ ಜೀವನ ಸಖಿ. ಅವಳ ತಾಯಿ-ಹಿರಿಯ ಗೌಡನ ಗೆಣತಿ! ಜಾಗೀರಿ ಇರುವಂತೆ-ಈ ತಂದೆ-ಮಗನ-ಮೊಮ್ಮಗನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ—ಪಾತರದವರ ವಂಶಪರಂಪರೆಯೂ ಸಮಾಂತರವಾಗಿ ಜೀವನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಾಘಂಣನ ಪ್ರೀತಿ

ಎಕೋ ಅಂಕುರಿಸಿ, ಅವಳ ಸಹವಾಸ ಬಯಸಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಕೂಡ ೧೦-೧೫ ವರುಷದ ಬಾಳುವೆ ಸಾಗಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾದ ಜಾನಕಿ ಜೀವಂತವಿದ್ದರೂ ರಾಘಂಣನಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಈ ರುಚಿಯನ್ನೂ ನೋಡುವ ತಲಬು ತಲೆದೋರಿತು. ಕಾಶಿ, ತಾನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಕಿರಿಯ ಗೌಡನನ್ನು ಬಿಡುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಘಂಣನಿಗೆ ಇದು ಊರಿನ ಮಾಲು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೊತ್ತು, ಗೌಡನಿಗೇ ಎಕೆ ಮೀಸಲು ? ತಾನು ಗೌಡನಿಗಿಂತ ಯಾತರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ? ಅವನನ್ನು ಲಿಲಾವು ಮಾಡಿಸುವ ತ್ರಾಣ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕಾಶಿ ಅವನನ್ನೇ ಯಾಕೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ? ಅವಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ತರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿದ. ' ಉಂಡಮನೆಯ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಗೆಯಲಾರೆ. ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಳಿಯ ಬಾರದು. ಧರ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ' ಎಂದು ಕಾಶಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದಳು. ಅವಳೂ ಹುಲಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಮೆದ್ದವಳು. ಗೌಡ ಊರ ಹಿರಿಯ-ಮಹಾರಥಿಯಂತೆ ತನಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವಾಗ ಅಕ್ಕಿ ಟ್ಪಿನ ಹಾರುವನಿಗೆ ಬೆದರುವಳೇ ಆಕೆ ? ರಾಘಂಣನ ಅಭಿಮಾನ ಮುಕ್ಕಾ ಗುವ ವೇಳೆ ಬಂದಿತು. ಅವನೂ ಲೋಸಿಹೋಗಿ, ವಟ್ಟಣದಿಂದ ಒಂದು ಕಾಯಂ ಗಿರಾಕಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ತಂದ. ಕಾಶಿಯ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆ ಯುವಂತೆ—ಅವಳ ಮನೆ ಎದುರಿನ " ದುಮ್ಮಜಲೀ ಇಮಲಾ " ಒಂದನ್ನು ಖರೀದಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅರಗಿಳಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಮೀಸೆ ಯನ್ನು ಹುರಿಮಾಡಿದ. ಎದುರು-ಬದುರು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶಿ, ರಾಘಂಣನ ಗಿರಾಕಿ ತಾರಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಂತಂತೆ ನಿಂತರು. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಈ ಹುಂಜು ಕಾಳೆಗದ ನೋಡು ನೋಡುತ್ತಿತು.

ರಾಘಂಣನ ಸರ್ವ ವೇಳೆ ತಾರಾ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತ್ರಿಶುಕರ್ಣದ ಆಟ, ಜಾ-ಪುರಿಯ ಫಳಾರ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಂಚೆಮೆಯ ದಿನ ಬಿಸಿಲು ಮಚ್ಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತ್ರೀಖಂಡ-ಪುರಿಯ ಮೇಜವಾನಿ, ತಾರಾಮತಿಯ ಕೋಕಿಲ ಕಂಠದ ಗಾಯನ! ಇಸ್ರೇಟಿನ ಅಡ್ಡಿ ಬಿದ್ದರೆ ಹಗಲಿರುಳಿನ ಅಂತರ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾರಾ ಮತಿ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ ತಾಂಬೂಲ-ಪೇಯಗಳ ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡಿ, ಆಟಕ್ಕೆ ರಂಗು ತರುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾರಾಮತಿಯ ತಾಯಿ

೫೦-೫೫ ವರುಷದ ಗಂಗಾ ಇಂಥ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ಹೆಣ್ಣು. ಮಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ದೀಪವಾಗಿ, ರಾಘಂಜನ ಕುಬೇರ ಸಂಪತ್ತು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದು ತನ್ನ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗುವಂತೆ ಮಗಳಿಗೆ ಕಾವಲಿ ತೋಡುವ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಾಶಿಗಿಂತ ತಾರಾಮತಿ ಬೆಡಗಿನಲ್ಲಿ, ಚೆಲುವಿನಲ್ಲಿ, ಗಂಡು ಮೀನವನ್ನು ಬೆಲೆಗೆಳೆಯುವ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಧೀವರಿ. ತಾಯಿಯ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಸತ್‌ಪುತ್ರಿ. ರಾಘಂಜನ ಸವಿ-ರೂಪಿ, ಬೇಕು-ಬೇಡುಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣೆಯಾಗಿ ಅವನ ಈಸಿತ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸನ್ಮಾನಿತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಏನಾದರೂ 'ಶಾರಿ' ನ ಗಾಳಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬೆಳೆದು ಬಾಳಿದ ಹೆಣ್ಣು ಆಕೆ. ಕಾಶಿ ಇವಳ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲು ?

ತ್ರಿಶುಪರ್ಣದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಘಂಜನಿಗೆ ಮನೆ ಮಾರಿನ ಮರಿವಾಯಿತು. ಆಟ ಮುಗಿಸಿ, ಇವನನ್ನು ಸುಲಿದು ಸೂರೆಗೊಂಡು, ಆಟಗಾರರ ಮೇಲೆ ಹೊರಬಿದ್ದು ಮನೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿತೆಂದರೆ-ತಾರಾ ಒಯ್ಯಾರ ದಿಂದ ಬಾಗಿ-ಬಳುಕಿ ರಾಘಂಜನ ಕೊರಳ ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ಕರಮಾಲೆ ಹೆಣೆದು ನೇತ್ರ ಪಲ್ಲವಿ-ಕರಪಲ್ಲವಿಯ ಸೂತ್ರವಾಡಿಸಿ, ಹುಸಿ ಮುನಿಸಿನ-ನಸುನಗೆಯ ಪುಂಗಿಯೂದಿ, ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬಲಿಗೆ ಬೀಳಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗೃಧ್ರಗಂಗೆಯ ಅವತರಣವಾಗಿ ತಾರೆಯ ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಬಯಕೆ-ಬೇಡಿಕೆಯ ವಿಸ್ತೃತ ಪುರಾಣಪಠಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. " ಸೊಟ್ಟು ಗೌಡನ ಕಾಶಿಗೆ ವಂಕಿ ಸುಗೆಯ ಸಿಂಗಾರವಿರುವಾಗ, ಬಂಗಾರ ಡಾಬಿನ ಭಾಗ್ಯವಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಕೂಸು -ರಾಘಂಜನಂಥ ಕುಬೇರನ ಆಶ್ರಿತೆಯಾದರೂ ಭಿಕ್ಷಾರಿಯಂತೆ ಇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರದೆ ಶಾರದೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಗಡಿ ಹೂಡಿದ್ದರೆ-ದುಮ್ಮಜಲೀ ಇಮಲಾ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಮೋಟಾರ ಕೂಡ ಮಗಳು ಇಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಏನು ಸೌಭಾಗ್ಯ ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು." ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ! ಇದು ನಿತ್ಯದ ಹಾಡು. ನಾಳೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ದೊಳಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆಶೆ ಪೂರೈಸುತ್ತೇನೆಂದು ರಾಘಂಜನ ಕರ್ಣ-ಧೀಷ್ಣರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಯ ನೀಡಿದನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ; ಈ ಸಿಂಹ-ಶಾರ್ದೂಲದ ಗವ್ವರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ೧೧ ಗಂಟೆ.

ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಉಂಡು ಅಡ್ಡಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಹ ರಾತ್ರಿ ಮೀರ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದೆರಡು ವರುಷ ಅವನ ಈ ಹೊರಚಟಿ ಯಾರಿಗೂ ಚಿಟುಕು ಮುಳ್ಳಿನಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೇ ಬಾಣಂತಿನದ ಬವಣೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಜಾನಕಿಗೆ ಆ ಘೋರ ದಿವ್ಯ ಮತ್ತೆ ಬೇಡವೆನಿಸಿತ್ತು ಗಂಡ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇ ಸುಖವೆಂದು ತಪ್ಪಗಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆ ಮಾಯವಾಗುವಾಗ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಎದುರು ನುಡಿದು ಪ್ರಸಾದ ಗ್ರಹಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಗಂಡನ ಅಂದಾದುದಿದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕುರುಡುಗಂಣು ಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಮನೆಮಾರಿನ ಚಿಂತೆ ತೊರೆದ ಗಂಡ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಕಂಜಿತ್ತಿ ನೋಡದಾಗ ಹೊಲಮನೆಯ ಭಾರ ತನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದು-ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಅಧಿಕಾರಸೂತ್ರ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಅಕಲ್ಪಿತ ಸುಖ ಕಂಣು ತೆರೆದ ಮದವೂ ಅವಳಿಗೆರೆಯಿತು. ಹರವಿಯ ಪಲ್ಯ, ಹಳಿಜೋಳದ ನುಚ್ಚುಂಡು, ಅಪ್ರಣ್ಣ ಪ್ರಸಾದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ದಿನಗಳೆದ ಅವಳಿಗೆ ಈಗ " ಶಿರಾ-ಪುರ " ಯ ನ್ಯಾಧಿ ಬಾಧಿಸಿತ್ತು. ಭಾಗವನ್ನ ಸಹಕಾರ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ನಾಡಗಾಡಿಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುವ ಸಾಹಸ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಣಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ, ಕೇಸರಿಯ ಹಾಲು, ಹಿಡಿದರೆ ತುಪ್ಪ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುವ ಶಿರಾ-ಇಲ್ಲದ ದಿನವಿಲ್ಲದಾಗತ್ತು, ರಾಘಂಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಹೀಗೆ ಈ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹಗಲು ದರೋಡೆ ನಡೆದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ಥಾವರ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಟುಕುಟುಕು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸೆರೆಯಾಗಿದ್ದಳು.

ನಾಡಗಾಡರಿಗೆ ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಬಂದ ಇನಾಮೀ ಜಮೀನು. ಮಾರಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಒತ್ತೆ ಹಾಕುವದೊಂದೇ ಗತಿ ! ಅಡುವಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಳೆಯಬೇಕು. ಅಡವಿಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತನೆಂದರೆ, ಅಡವಿನ ಮೇಲಿನ ತಾರಣ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟ ಧನಕೋ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೊಲದ ಫಲ ಉಂಡೆನೋ ಅಷ್ಟೇ " ಶಿವಾ " ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಗಿ-ದೇಸಾಯಿ-ದೇಶಪಾಂಡೆ-ಜಾಗೀರ ವತನದಾರರ ಮನೆಯ ವಾಸ್ತವ್ಯವೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆಜನ್ಮ " ಕಾಳಾಪಾಣೀ " ಇದ್ದಂತೆ !

೩

ತಾರಾಮತಿಯ ಸಾಜತ್ಯಂಗಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗುಂಜತೊಕದ ಬಂಗಾರ ವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ರಾಘಂಣ ಮನೆಯನ್ನು ಬರಿದು ಮಾಡಿದ. ಶ್ರಾವಣದ ಗೌರಿಯಂತೆ ಅಲಂಕೃತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಾನಕಿ ಈಗ ತಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಬಂಗಾರದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾವ ಉಡಿಸಿದ ತೆನೆ ತಿರುವಿದ ಸೀತಾಂಬರವೂ-ತಾರೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿತ್ತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಡು ಕಾಜಿನ ಬಳೆ-ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಳಿ-ಹರಿದ ಸೀರಿಗೆ ಹೊಲಿಗೆಯ ಬಂಧನ ಹಾಕಿ-ಮೈ ಮುಚ್ಚಲೆರಡು ಸೀರೆ-ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ನಿಂತಿತು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿ! ಅವಳೂ ಇದ್ದಾಗ-ಸುಖಸಲಿಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಈಗ ಆಡಿದರೆ ತನಗೇ ಮಾತು ತಿರುಗೇತೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಭಾಗವ್ವ, ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಪರಲು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ತಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ವಸ್ತು ಒಡನೆಯನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾಜನದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ದೇವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ-ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ್ದಳು. ವೈಷ್ಣವರ ಮನೆಯ ದೇವರ ಕೋಣೆಯೆಂದರೆ Safe deposit Vault ಇದ್ದಂತೆ! ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾರಿ ಕೈಹಚ್ಚುವ ಧೈರ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಪತಿಗೂ ಆಸಾಧ್ಯ. ರಾಘಂಣನ ಆಶೆಗಂಣಿಗೆ ಈ ಗುಪ್ತ ಧನ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಗವ್ವ ಕೃಷ್ಣಸರ್ವದಂತೆ ಅದನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಗಂಟಿನ ಗುರುತು, ಅರಿವಿದ್ದರೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಚಕಾರ ತಬ್ಬವೆತ್ತಿ ಭಾಗವ್ವನ ಫಣಾ ಪ್ರಹಾರ ತಾಳುವ ಎದೆ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗತಿಕ ದುರ್ದೈವಿ ಜೀವನವೆಂದರೆ ರಿಂದಕ್ಕನ ದೊಂದೇ! ಆಕೆ ಮಂಗಳಸೂತ್ರವೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ವಾಲಿನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಂಗಾ ಪರ್ಣ ಮಾಡಿ ಬಂದಾಕೆ. ತೊರೆಗೆ ತಲೆಭಾರವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವನ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅದೊಂದೇ! ತನ್ನ ದುರ್ದೈವ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅವಳು ಯಾರ ಕಾಲಕಸವಾದರೂ ಸರಿ, ಅನ್ನಯ್ಯನದ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ದುಡಿದು ದೇಹ ಸವೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ವ್ಯಾಘ್ರಜೀವಿಗಳಾದ ಅಕ್ಕ-ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಮಾತು-ನಂದೆಯ ಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಕೊಟ್ಟು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಮನೆಯ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಭಾಗಿಯಾಗದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ ಅವಳೊಬ್ಬಳೇ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಸ-ಮುಸುರೆ, ಹಿಟ್ಟು-ನುಚ್ಚು, ದನಕರದ ಆರೈಕೆ, ಹಾಲು-ಹೈನ ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ರಿಂದಕ್ಕನ ಪಾಲಿಗೆ! ಅವಳು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ-ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಉಂಡು ಏಳಬೇಕಾದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಉಂಡ ಊಟ-ಕುಡಿದ ನೀರು-ಮರು ದಿನ ಮತ್ತೆ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಜೀವನಾಧಾರ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಉಳಿದವರ ಅಂದಾದುದಿಲ್ಲ ಭಾಗಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ಆರೋಪ, ಬೇಡಿ ಬರದ ಅಭಾಗಿಯೆಂಬ ಅವಹೇಳನೆ ಅವಳಿಗೆ ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ ಬಿಟ್ಟು ಸೀರೆ, ಅಂಣ ಬಿಟ್ಟು ಧೋತರ. ಅಷ್ಟೇ ಅವಳ ಮೈನುಚ್ಚಲು ಆಧಾರ. ಗಂಡನ ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ತೊನ್ನಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ನಂತರ ಅಂಣನ ನೆರಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಗತಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದರೂ-ಅಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಇದ್ದ ರೀತಿ, ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೇ ಇದೆ. ದೇವರಿಗೇ ತನ್ನ ಸುಖ ಬೇಡ ವೆನ್ನಿಸಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಾಗ ತಾನತ್ತು ಸಂಕಟಪಟ್ಟರೆ ಏನು ಬಂತು ? ತನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖವನ್ನೂ ಅವನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ತಾನೇನು ಅದನ್ನು ಗೀಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ? ಇಲ್ಲಿಯ ತುತ್ತು ಕವಳದಿಂದ ಪಿಂಡ ಪೋಷಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಋಣ ತೀರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಮುಕ್ತಿಯಾದಂತೆ-ಎಂಬ ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ನಿರ್ಗತಿಕ-ಅನಾಥ ಬಾಳಿಗೆ ನೊಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪ ಸಾಯುವಾಗ ಮಗನಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂಬಾಳಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ವಚನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸತ್ತಿದ್ದ. ರಿಂದಕ್ಕನನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಭಾರ ತನ್ನ ಮೇಲೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಲಾರನೆಂದು ರಾಘಂಣ ಹೇಳಿ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಡನೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಕಾಕಪಿಂಡವಾಯಿತು. ಆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಋಣ ರಿಂದಕ್ಕನನ್ನು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತಕ್ಕಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಟುಕುಟುಕು ಜೀವ ಹಿಡಿಯುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವಳದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಉಳಿದವರಂತೆ ರಿಂದವನ್ನಾದರೂ ಹಾಲು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೈಲದ್ದಿ ಸುರಿದಿದ್ದರಿ-ರಾಘಂಣನೇನೂ ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಜೀವನದಿಂದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಲ ಅವನು ಕಿಡಿಕಡಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒದ್ದೆಯ ಅರಿವೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸೀನೀರಿನ ಬಾವಿಯಿಂದ ಅವಳು ಕೊಡ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ ನಾಡಗಾಡರ "ಘರಾಣೆಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟಾ" ತಂದೆ ಎಂದು

ಕೂಗಿಕೊಂಡ ! ಊರಿನ ನಾಕು ಜನದ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದೆಯೆಂದು ರೋಷಿಕೊಂಡ ! ಅವಳ ಹರಕು ವಸನದ ವೈಭವ ನೋಡದೆ ಒಮ್ಮೆ ಕೆಂಪು ಅಲವಾನ ತಂದಾಗ ' ಯಾವ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ತಂದೆ, ರಾಘಂಣಾ-ಅವರ ಕೂಡೇ ನನ್ನ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನ ಅಳಿದು ಹೋಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ಈ ವಸ್ತ್ರ ಉಟ್ಟು ಮೆರೆಯಲಿ ? ' ಎಂದು ಅವಳು ನುಡಿದಾಗ, ಕರಳು ಕಿವುಚಿದರೂ ಬಾಯಿಂದ ಆಡದೆ-“ ಮುಕಾಟ್ಟಿ ಉಟ್ಟುಕೋ. ಮನೀ ಮಾನಾ ಮರ್ಯಾದಿ ಅನ್ನೊದೊಂದಿಷ್ಟು ಉಳಿಸು ” ಎಂದು ರೇಗಿ ಹೇಳಿದ್ದ. ಅಂಣಸ ಮಾತಿಗೆ ತಂಗಿ ಎರಡು ನುಡಿಯದೆ, ಅನ್ನದ ಋಣ ತೀರಿಸುವ ನಿರ್ವ್ಯಾಜ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮಾತನ್ನೂ ಶಿರಸಾಮಾನ್ಯಮಾಡಿ, ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತ ದಿನ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು.

೪

ರಾಘಂಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸು ಕುಣಿಯುವವರೆಗೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಊರಲ್ಲಿ ನೂರು ಬಾಯಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾಲಗೆಯ ಚಾಪಲ್ಯ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನೆದುರು ' ಬ್ರ ' ಎನ್ನುವ ಎದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಘಂಣನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾವರ ಮಿಳಕತ್ತು ಈಗಾಗಲೇ ಬೆಳಗಾಂವಿ ಸಾವುಕಾರರಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಬಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ತರುವುದಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೊಲ ಉಂಟಲು ಅವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಇದ್ದ ಮನೆಯೂ ಅವರಿಗೇ ಅಡುವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲದ ವಾಯದೆ ಮುಗಿದು ಮನೆ ಇನ್ನೇನು ಅವರ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಇಳಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ರಾಘಂಣನಿಗೆ ನಂತರ ಗಿಡದವಿಗೆ ಅಸುವನ್ನು ನೀಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಎಲ್ಲವೆಂದು ಜನ ನುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಹೆಣ್ಣು ವಾಳ್ಯದ ತಿನಿಸು, ಸುಖಲೋಲುಪತೆಯ ಮದ ಇದೀಗ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ-ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಲ್ಪಪರಿಚಯವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಜಾನಕಿ ಸಂತಾನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಕಿದ್ದ ಬೇತು ಮೂಲೆಗುಂವಾಗಿ ಕೈ, ಕಂಣು ತಪ್ಪಿ ಅವಳಿಗೆ ಐದನೆಯ ಬಾಣಂತಿಷ ಇದೀಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಹಡೆದ ಕೂಸು ಒಳ್ಳೇ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ! ಶಾಂತಿ

ಯಾಗಬೇಕು. ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು? ಏತರಿಂದ ಮಾಡುವದು? ಕುಬೇರನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ಈ ಮನೆಗೆ ಹೊನ್ನು ಕಲಶವಿಟ್ಟು ಅಪ್ಪಣ್ಣವನ ಶ್ರಾದ್ಧವೇ ಕೈಗಡದ ಸೀದಾದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಗ ಇದೀಗ ಕಂಣು ತೆರೆದ ಕುನ್ನಿಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅರಿಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಜಾನಕಿ ಇವತ್ತು ದಿನದ ಹಸಿ ಬಾಣಂತಿ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮರತ್ನ! ಕಟ್ಟಿನೆ ಕಡಿದೇನೆಂದರೆ ಒಂದು ಕಾಳು ಜೋಳವಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ೫-೬ ಚೀಲ ಹೋದ ತಿಂಗಳವೇ ಇಸ್ರೇಟಿನ ಆಟಕ್ಕೆ ಹಣದ ಬದಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕಳೆದು ಕೊಂಡದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಮೊನ್ನೆಯಂತೂ-ರಾಘಂ-ಹೈನದ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನೇ ಆಟಕ್ಕೆ ಮೀಸಲು ಮಾಡಿದ್ದ. ದವಸ-ಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲದೆ-ಕಲಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮುಸುರೆ ಮಿಶ್ರಿತ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿ ಕಣಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬದುಕುವ ಒಂದು "ಸುರಭೀ ವೈಷ್ಣವೀ ಮಾತಾ" ದಿನಾಲು ಥಾಲಿ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತ, ಒಣ ದಂಟು ತಿಂದು ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಅಷ್ಟೇ ಹಾಲನ್ನು ಪೋಲಿಮೆಮಾಡಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಂಣು ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ರಿಂದಕ್ಕ ಗಿಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಾಣಂತಿಯ ಕರಳುಶಾಂತಿಗೆ ಹನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತುಪು, ವಾಸನೆಯ ಬೆಜವಾಡದ ಸಂಣಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹ ಪಿಂಡ ಬೆಳೆಸಿದ ಜಾನಕಿ, ಈಗ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿ ಅನ್ನ ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಯಿತು. ನೆತ್ತಿಗೆ ಎಂಣೆಯಿಲ್ಲ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬ ಸವಿ-ಸಪ್ಪಗಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ ನೆರವುಗೈ ಜಾಚುವ, ನಾಲ್ಕು ಸಂತಸದ ನುಡಿಯ ನ್ನಾಡುವ ಬಂಧುಬಳಗವೂ ಅವಳಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ದರ್ಪ, ಅಧಿಕಾರ ಮರೆತು-ಇಂದು ಬಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು, ರಿಂದಕ್ಕನ ಮುಂದೆ ಅವಳು ಆಗೀಗ ಮುಳುಮುಳು ಆತ್ಮಾಗ ರಿಂದಕ್ಕನ ಕರುಳು ಕಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೇನು? ತಾನೇ ನಿರ್ಗತಿಕಳಾಗಿ-ಈ ಮನೆಯ ನೆರಳಿನನಾತ್ರೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದವಳು. ಸಮಾಧಾನಪರವಾದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಿನ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲಳು? ಆ ಒಂದು ಜೀವ ಕೊಡುವ ಸಂತಸ-ಸಮಾಧಾನದ ನೆರವಿನ ಮೇಲೆ ಜಾನಕಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ರಿಂದವನಿಗೆ ಧೇನಿಸಿ-ಧೇನಿಸಿ-ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಭಾಗವನ್ನ ನೆರವಿನ ಕಿರಣ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಭಾಗವ್ವ ಒಂದಿಷ್ಟು ದುಡ್ಡಿದ್ದಾಕೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗದೆ ಬೇರೆ ಯಾವಾಗ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ತನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ

బేడికొండరే అవళ ఆ గుప్త-గంటినింద ఒందిష్టు బిడికాసాదరూ బిజ్జితేందు బగేదళు. ఇదొందు బాణంతన హేగాదరూ ముగిదరే సాకు-ముందే దేవరిద్దానే. అక్క ఇల్లవేన్నలిక్కెల్ల. కేళియాదరూ నోడోడోణవేందు గుణసికొండళు.

మరుదిన ఆషాఢ ఏకాదశి. తన్న ఊటద జింతేయిల్లు. బాణంతి గిష్టు అన్నమాడి బడిసిదరే ఆయితు. అక్కనిగే హసివు తాళదు. అవళు హంణు-హాలు తేగేదుకొండాళు. బిసిలేరువదరొళగ్గాగి ఎరడుకొడ సినిరు తందు, బాణంతిగే ఎరేదు, అవళ ఊట, ముగిసిబిడోణ వేందు భరభరనే హోగి నిరు తందు ఇట్టళు. అడిగేయ ఆడంబర విల్లు. ఇద్దలి ఒలే హోత్రిసి-జిక్క గిళలినల్లి సేరే అక్క హాకి అన్నక్కె ట్టళు. హసిద బేక్కెనంతే అధోగన్మిలిత నయనళాగి అక్క అడుగేయా మనేయిల్లి అడ్డాగిద్దళు. బాణంతి కొసన్ను మగ్గులల్లి మలగిసి కొండు తన్న కత్తలు కొణేయిల్లి పవడిసిరబేకు. ఇదే సమయ వేందు రిందక్క మేల్లగి—

“ భాగూ-నిద్దిహత్తేదేనెన ? ఏకాదశి ఇష్టులగూన బాధిసితేను ? ఒంద మాత కేళబేకంతిని. ఎట్టెర్ద్దె ఎను ? ”

“ ఎన నిన్న పురాణా ? అశనయిల్లద హోట్టి-నిద్ది యాక సుడు గాడ త్తెతు. ఎనదు మాతు ? ”

“ మని భవణే నోడోడిది. కొసు-భాణంతి-కొళిల్లద విలివిలి అంతావన. రాఘంంతూ తరూ బరూ ఆశ్వా ముగితు. ఇదొందు బాణంతేనా హ్యంగార వారగేడవు. మోన్నే నిన్న పోటిగి రూపాయి ఒందూ అలా. ఒంద హత్తిప్పత్తు రుపాయ్సరా కొడు. కంణలే వాపా నోడబ్యాడా.”

“ హూం. తగొండె అవ్వా రుపాయీ. నిన్న అంణగేన రండ్కార్క మాడలిక్క నా హేళిద్దే ? ఇంవా హోరగ జ్యేనిమాడి మక్కళ మరె క్యయాగ పరటి కొడడదు ఖరే అంత ఎందో గ్యాడిమ్మాల సుంణద బట్ట ఇట్టిద్దే. ‘ ఇదు పూరసూ ధందే అల్లా రాఘా ’ అంత

ಹೇಳಿದ್ರೆ-‘ನಮ್ಮ ಸುಖಾ ಇವರಿಗೆ ಸಹನಾಗೊಲ್ಲದು’ ಅಂತ ಹೇಳಿದಳು, ಒಳಗ ಮಲಗಿದ ಆ ಚದರೇ ಈಗ ಉಣತಾಳ ಸುಖಾ ಎರಡೂ ಕೈಲೇ ಬಳಕೊಂಡು. ಘಳಸೂ ಘಸ್ತರಸೂ ಚಿಂತಿ ಇದ್ರ ತಿಳೀತಿತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಅಂಣಗ. ಮರಾಮರಾ ಮರಗಿ, ದುಡದು ಸಾಯೂ ತನಕಾ ಮುದುಕ ಘಳಿಸಿದ ಪುಡ್ಡಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಣ ಹತ್ತಿಧಾಂಗ ಹತ್ತಿ ಮನೀ ಕೆದರಿ ಒಗದಾ. ಈಗ ಭೋಗಸನ್ನು. ನಾಳೆ ಮನೀನೂ ಲೀಲಾವಿಗೆ ಬಂದ್ರ ಹಾದೀ ಹೆಣಾ ಆಗಬಾರದು ಅಂತ ನಾಕ ದುಡ್ಡ ಇಟ್ಟಿಗೊಂಡೀನಿ. ಅದನ್ನೂ ಈಡ ಮಾಡ್ಲೇನು ನಿಮಗ ?”

“ಭಾಗೂ. ಮೆಲ್ಲಗ ಮಾತಾಡು. ಕರಳಿಗೆ ಒಂದು ತುತ್ತ ಕೂಳಿಲ್ಲದ ಸಾಣಂತಿ ಒಳಗ ಮಲಗ್ಯಾಳ. ಮೊದಲೇ ಸಂಕಟ ಇಟ್ಟಿದ. ಮ್ಯಾಲ ಬರೀ ಕೊಡಬ್ಯಾಡಾ.”

“ಹೌದ, ನನ್ನ ಮಾತು ಈಗ ಬರೀ ಆದೂ ಏನ ನಿಮಗ. ಆ ಬೋಕಾಣೀನ ಅಲ್ಲ ಸಾಫೂನ್ನ ಅಡ್ಡ ಹಾದೀ ಹಿಡಿಸಿದಾಕಿ. ತಾನೆ ಸಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈಗ ಭೋಗಸ್ತಾಳ. ತಾಳಿ ಒಂದ ಉಳಿದದ. ಅದರಾಗಿನ ಚೂರ ಭಂಗಾರನ್ನೂ ಈಡ ಮಾಡನ್ನು ಅವಗ. ಮುದುಕ ಸತ್ತು ನಾಕ ವರ್ಷದಾಗ ಮನೀ ಆನ್ನೊದು ಜಲದೊಳದ ಹೋತು.”

“ವೈಂಸ, ನನ್ನ ತಾಳೀ ಮಾತು ತಗೀ ಬ್ಯಾದ್ರಿ, ನಾ ಏನ ನಿಮಗ ದುಡ್ಡು ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಭೋಗದಾಗ ಇದ್ದದ್ದನ್ನ ಅನಭೋಗಸ್ತೀನಿ. ಇರೂ ತನಕಾ ನೀವೂ ಏನ ಈ ಮನ್ಯಾಗ ಸುಖಪಟ್ಟಿದ್ದು ಸುಳ್ಳು ಅಲ್ಲಾ. ಆತ್ತೀ ಮನೀ ಆಧಾರದ್ರ ಇಲ್ಯಾಕ ಬಂದ ಸೇರತಿದ್ರಿ ? ನಿಮ್ಮ ಖುದ್ದರಗೇಡಿ ಸ್ವಭಾವ ಎಲ್ಲಾರಿ ನಿಮ್ಮನ್ನ ನಿಂದರಿಸಿ ಕುಡತ್ತಿತ್ತ. ಈ ಮನೀ ಅಂತ ಇಷ್ಟದಿನಾ ಅರೀ ನಿಂತಿರಿ. ಕಣ್ಣೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರ ಝಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು—ಯಾರ ಅಡ್ಡನಂತ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತರಬಿದ್ರೂ ?”

ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಜಾನಕಿ ಗರ್ಜಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಮನೆ, ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ, ನಿಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೆರಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದದಾತಿಯಾದಾಗ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ನೆರೆ ಬರುತ್ತದೆ. ರಿಂದಕ್ಕೆ ಚೆಟ್ಟಿನೆದ್ದು ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಬಾಣಂತಿ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಳು ಅವಳನ್ನು ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಬಾಗಿಲು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬಿಟ್ಟಳು. ಅದರೇನು ? ಭಾಗವ್ವನ ಅಭಿಮಾನ

ವನ್ನು ಜಾನಕಿ ತಿವಿದಿದ್ದಳು. ಆ ಗಾಯದ ನೆತ್ತರ ಇನ್ನೂ ಪುಟಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಭಾವಣಿ ಹಾರುವಂತೆ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೂಗಿದಳು—

“ ಇದನ್ನೋಡ ಜಾನಕೀ, ಹಂಗ ಹರದವಂಗೆ ನಿಂಗನ ಪರವಿ ಏನೂ ಅಂತ. ನಾ ಏನ ಈ ಮನೀ ಕೂಳಿಗೆ ಬಂದ ಬೀಳಲಿಲ್ಲಾ. ನಿನ್ನ ಗಂಡಾ ಇರೂ ಅಂತ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಲ್ಲೇ ನಿಂತೆ ! ನಾಕ ವರಷರೇ ಈ ಮನೀ ನೋಡಕೊಂಡೆ. ಅದೂ ಇರದಿದ್ದ್ರೆ—ಎಂದೋ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತಿತ್ತು. ಅಕಡೆ ರಾಘ್ನಾ ತಾರೀ ಮನೀ, ಇಕಡೆ ನೀ ತಾರಮನೀ ತುಂಬಿದ್ದಂತೇ ಹಿಂಥಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂತೂ. ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಾ ಅಂಣಾ ತಿಂದ ಕೂತ್ರಲಾ ಈಗ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ನಿನ್ನ ಬದಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ?”

ಜಾನಕಿಯ ತಾಳ್ಮೆಯೂ ಮೀರತು. ತನ್ನ ತೊರು ಮನೆಯ ವಿನಾಕಾರಣ ನಿಂದೆ ಅವಳಿಗೆ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಣಂತಿ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಧಡಾರನೇ ತೆಗೆದು ಎದ್ದವಳೇ

ನನ್ನ ತಾರಮನೀ ನಿಂದಾ ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾ. ನೀ ಕೂಳಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಕಿ. ನಿನಗ ಯಾಕ ನನ್ನ ಮನೀ ಉಸಾಬರೀ. ನೀ ಹತ್ತಿ ಹೆಗ್ಗಣಧಾಂಗ ತಾರ ಮನೀಗೆ. ನನ್ನ ಮನೀ ನಾನು, ನನ್ನ ಗಂಡ ಲೂಟಿಮಾಡತೇವು. ನೀ ಯಾರಣ ಚದರಿ ಕೇಳಾಕಿ ?”

ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಮಾಲೆ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಭಾಗವ್ಯ ಕಾಲವ್ರಳಿಸುತ್ತ—

“ ಇಗಾ ಹೊಂಟ ನಡದೆ, ಮಟಮಟಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾಗ, ಹನೀ ನೀರಿಗೆ ಎರವಮಾಡೀ ನನ್ನಕಿ. ಅದರ ಪಾಪ ಹತ್ತದ್ಲ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಶಾಪ ಅದ ಅದು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮರೀನ್ನ ಎಲಿವಿಲಿ ಅನಸದ ಬಿಡೂ ದಿಲ್ಲಾ. ಇರೂ ಇನ್ನ ಈ ಸ್ಮಶಾನದಾಗ ನೀನಣ.”

ಎಂದು ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ—ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು—ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ “ ಉಘ್ ” ಎಂದು ದೇವರ ಮುಂದಿನ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಕೋಲಿಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಮಂಣು ತೂರು ವಂತೆ ಕೈಮಾಡಿ ಬಿರಬಿರನೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟಳು. ಪಾಪ ! ಅರಿದ ದೀಪ ಅಳು ಮುಖದಿಂದ ಧೂಪ ಧೂಮವನ್ನು ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿ ತಂಣ

ಗಾಯಿತು. ನಂದಿದ ದೀಪವನ್ನು ಕಂಡು ರಿಂದಕ್ಕ ಕಳವಳಗೊಂಡು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು, ಕಡ್ಡಿಗೀಚಿ, ದೀಪಹಚ್ಚಿದಳು. ರಿಂದಕ್ಕನಿಗೆ ಭಾಗವನ್ನ ಶಾಪವಾಣಿ ಭಯಂಕರವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೆಯ ಮಾಂಗಲ್ಯದ ಕುರುಹಾದ ನಂದಾ ದೀಪವಾರಿಸಿದ ಅವಳ ಕೃತಿ-ಅಶುಭ ಕೃತಿ-ಕರಾಳವೆನ್ನಿಸಿತು. ತಾನು ಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ಅವಳ ನೆರವು ಕೇಳಿ ಈ ಕಾಂಡ ರಚಿಸಿದ ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ ನೆಂಬ ನೋವು ತಿವಿಯತೊಡಗಿತು. ಸೋತ ದ್ವೇಹವನ್ನು-ನೊಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು-ಎತ್ತಲಾರದೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಮತ್ತೆ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾನಾ ಪನ್ನಳಾದಳು. ಆ ವಿಷಣ್ಣ ಜೀವಕ್ಕೆ ಏನೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಆರಿದ ಒಲೆ-ಅತ್ತಿಗೆಯ ನೆನಪು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತೆ ಒಲೆಹೊತ್ತಿಸಿ-ಝುಣಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಳಿಸಿದಳು. ಅವರ ಕದನ-ಕೋಲಾಹಲ ನಡೆದಾಗಲೇ ಅನ್ನ ಬಂದಿತ್ತು. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಮೈಗೆ ನೀರು ಹಣಿಸಿ-ಊಟದ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಾಣಂತಿಯ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ರಿಂದಕ್ಕ ಒಳಗೆ ಬಂದಾಗ ಜಾನಕಿ ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಭಾಗವನ್ನ ತುಂಬಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ದೀಪವಾರಿಸಿ ಹೋದದ್ದನ್ನು ಅವಳೂ ಕಂಞಾರಿ ಕಂಡಿದ್ದಳು. 'ಯಾವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಈ ಅರಿಷ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ-ಇಂಥ ಪ್ರಕಾಂಡ ಮಾಡಿಹೋಯಿತೆಂದು ಅವಳಿಗೂ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ಎದ್ದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಸನ್ನು ಅಕ್ಕನಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು,

"ನಿನ ಸುದ್ದೀ ಯಾಕ ಬಂದಿ ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರ ಆಗಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಸುಖಾ ಭೋಗಸೂದಿತ್ತು ನಿನಗೆ? ಹನೀ ಹಾಲಿಲ್ಲದ ತೊಗಲನರೇ ಹೀರಿ ಬದಕೇ ನಂತೀಯಲಾ. ನನ್ನ ಜೀವಾನರೇ ಹೀರಿಬಿಡು" ಎಂದು ತಿವಿದಾಡಿದಳು.

ಈ ಅಭದ್ರ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ರಿಂದವ್ವ,

"ಜಾನಕೀ, ಯಾರ ಸಿಟ್ಟು ಯಾರ ಮ್ಯಾಲ ಹಾಕತೀ? ಪಾಪದ ಕೂಸೇನ ಮಾಡಿತು? ಎಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಲಬ್ಧ. ಬಿಸಿಲಿನ ವ್ಯಾಳ್ಯಾದಾಗ ತಲೀ ಕಡಿಸಿಕೋಬ್ಯಾಡಾ. ನನಗೇನ ದೇವರ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟಿ ನೋಡು, ಭಾಗೂನ್ನ ರೊಕ್ಕಾ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ. ನಾನೇ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಈ ರಣಕತ್ತಾ ಎಲ್ಲಿ ಆಗ್ತಿತ್ತು? ಏಳು, ಕೂಸು ಮಲಗಿತ ಕಾಣಸ್ತದೆ. ಮೈಗೆ ಹಾಕತೀನಿ. ಒಂದಿಷ್ಟು

ಉಂಡ ಮಲಗಿದರ ಥಂಣಗ ಅನಿಸೀತು ರಾಘಂಣನ ಹಾದಿ ಯಾತರದು ?
ಅವಾ ಬರೂದು ಒಂದನೋ ಎರಡೋ. "

" ಅವರ ಯಾವಾಗ ಬಂದ ಸುಖಾ ನನಗ ಅಷ್ಟರಾಗ ಅದ್ಭ. ಅವರ
ಜೋಡಿ ಕೂಡಿ ೧೫ ವರುಷಾ ಸುಖಾ ಭೋಗಿಸಿದ್ದು ಸಾಕಲಾ. ಇನ್ನ ಮುಂದೆ
ಏನ ಬಳಕೊಂಬೂದು ಉಳಿದದ್ದು. ಇನ್ನ ಹಸಿವಿನೀರಡಿಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಟ್ಟಿ
ಸೇದ ವೈಂಸ. ಏನಾರೆ ಆಗಿ ಸಾವ ಬಂದ್ರ ಸಾಕೂ ಅಂತೇನಿ. ಮುತ್ತೈದಿ
ಸಾವ ಸತ್ತ ಪುಣ್ಯಾ ಬಂದೀತು. "

" ಒಳತ್ತನ್ನು. ಯಾಕ ಅರಿಷ್ಟ ನುಡೀತೀದಿ. ತುಂಬಿದ ಮನ್ಯಾಗ ನೀನು
ಅವಶಕುನ ನುಡದರ ಮಕ್ಕಳೂ-ಮರೇ ಯಾರ ಮೋತೀ ನೋಡಿ ಬದಕ
ಬೇಕು ? ಈಗ ಕೂಳ ಪೊಬ್ಬರಾಗಿ ತಿರಗತಾವು. ಏಳು, ಎರಕೋ ಅಂತೀ.
ಕೂಸ ಮಲಗಿತ ಕಾಣಸ್ತದೆ. "

ಜಾನಕಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೂಸನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆತ್ತಿ ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿಸಿ, ಅದರ ಮೈಮೇಲೆ ದುಪ್ಪಟ ಹೊಚ್ಚ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು.
ಬಾಣಂತಿಗೆ ಮೈತುಂಬ-ತಲೆತುಂಬ ಎಂಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಹೂಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ
ಎರವಾದ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಲು ತುಂಬ ಎಂಣೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ?
ಇದ್ದುದಷ್ಟನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಸನ್ನು ಎರೆದಾಗಿತ್ತು. ಉಗುರು
ಬೆಚ್ಚಗಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಈಗ ಎರೆದು
ಕೊಳ್ಳುವ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ನಿಂತಿತ್ತು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಜಾನಕಿ ಮೂಕಳಾಗಿ-
ನೀರು ಹಣೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಹಿರಿಯ ಅತ್ತಿಗೆ ದೀಪವಾರಿಸಿ ಹೋದ
ಶಲ್ಯ ಅವಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಿವಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ನೆನಪು ಉಮ್ಮಳಿಸಿ
ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಮೂಕ ಶೋಕ ಸುರುವಾಯಿತು. ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿಲಾ
ವತ್ತಾಗಿ ಕುಳಿತವಳು-ನಡುವೆಯೇ ಜಾಗೃತಳಾಗಿ-

" ವೈಂಸ. ನನ್ನ ಹಣ್ಣಾಗ ಇನ್ನೂ ಏನೇನ ಬರದದೋ ಏನೋ !
ಮುಂಜಾನೆದ್ದು ಯಾರ ಮಾರಿ ನೋಡಿದೆನೋ ಇಂದ. ಅವರು ನಂದಾ
ದೀಪಾ ಆರಿಸಿ ಹೋದರಲಾ. ನನಗ ನಾಕ ಬೈಕೊಂಡಿದ್ದರ ತಾಳಕೋತಿದ್ದೆ.
ಅವರು, ಮನೀ-ಮಕ್ಕಳು ಏನ ಪಾಪಾ ಮಾಡಿದ್ದರು ? ತಮ್ಮ ತಮ್ಮನ ಮನೀ

ಹಾಳಾದರ ಇವರಿಗೆ ಸಂಕಟ ಅನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೇನು ? ಅವರ ಬಾಯ್ಲಿ ಹತ್ತೂ ಬುದ್ಧೀ ದೇವರು ಯಾಕ ಕೊಟ್ಟು ಅಂತೀನಿ. "

"ಜಾನಕೀ, ಅವರವರ ಪಾಪ ಅವರವರ ಸುತ್ತ. ಅಕೀ ದೀಪಾ ಆರಿಸಿದ ಛಂತ ನಿನಗೇನು ಕೆಡಕ ಆಗೂದು ಅಷ್ಟರಾಗ ಅದ್ವ. ಈಗೇನ ಅಕೀಗೆ ದೇವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾ ? " ನಿನಗ ಮರಾಮಾ ಅನಿಸಿ ಅಕೀ ಪಡೂ ಸುಖಾನೂ ಅಷ್ಟರಾಗ ಅದ್ವ. ರಾಘಂಜ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಳತಾಗ ಇದ್ರ ಇದೆಲ್ಲಾ ಎಣ್ಣೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಟ್ಟ ಕಡದೇನಂದ್ರ ಒಂದ ಕಾಳ ಜ್ವಾಳ ಇಲ್ಲ ಮನ್ಯಾಗ. ನಾಳೇ ಏನೂ ಅಂತ ನನಗ ಚಿಂತಿ. ಭಾಗೂ ಏನಾರಿ ನೆರವಾದಾಳಂತ ಮಾಡಿ ದ್ದರ ಹೀಂಗೆ ಮಾಡಿ ಹೋದ್ಲು. ಇದಕ ಗತಿ ಏನೂ ಅಂತ. "

" ಸಾವಕ ಗತೀ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪಾ-ಅನುಭೋಗಸ್ತೇವು. ಅಪ್ಪರೆ ಜೀವಂತ ಇದ್ರ ಝಲ್ಲ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಕೂ ಕಡಿಂದೂ ನಾ ನಿರಾಧಾರ. ವೈಂಸ; ಮನೀ ಬರಕೊಟ್ಟ ಮೂರ ವರಸ ಆತ ಕಾಣಪ್ಪದ. ನಾಳೆ ಅದೂ ಕೈಬಿಟ್ಟರ ಯಾ ಗಿಡದ ಬುಡಕ ಬಿದ್ದ ಸಾಯಬೇಕಾಗತದೋ ಏನೋ ? "

" ಕಾರಹುಂಟೆವಿಗೆ ಮೂರ ವರಸಾತು. ಭಾಗೂಗೇನೋ ಇದರ ದರಿಂದ ಗೊತ್ತಿತ್ತು ಕಾಣ್ತದ. ಜಪ್ತಿ ಬರತದ, ಜಪ್ತಿ ಬರತದ- ಅಂತ ಹಾಡೇಹಾಡ ತಿದ್ದು. ಅಕೀ ಮಾತೇನು ಧಾಕಯಿಲ್ಲದ್ದು. ಒಂದ ಖರೇ ಇದ್ರ ಹತ್ತು ಸುಳ್ಳಾ. ನಾ ಲಕ್ಷ್ಯನಕ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. "

" ಊರ ಕಾರಭಾರ ಅಕೀದು. ಇದ್ರೂ ಇದ್ದೀತು. ಏನ ನೇಮಾ ! ಕಾಡೂಕಾಲಾ, ನಮಗ. ಇಂಥಾ ಮಾತು ಸುಳ್ಳ ಆಗ್ತಾಂಗೆಲ್ಲಾ. "

ಮೈ ಒರಸಿಕೊಂಡು ಜಾನಕಿ ತನ್ನ ಕೊಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ-ಕುಂಕುಮದ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟುಕೊಂಡು-ಉಟಕ್ಕೊಂದು ಅಲ್ಲೆ ಹಾಕಿದ ಮಣೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿ ತಳು. ಬಿಸಿಯಿರಲೆಂದು ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ತಂಬಿಗೆಯಿಂದ ನೀರು ಬಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡಳು. ರಿಂದವ್ವ ಚಿಕ್ಕ ಗಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ-ಝುಣಕ-ತಂದಿಟ್ಟು, ಅಂಗೈಯಗಲದ ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಉಪ್ಪು-ಮೆಂತದ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬಡಿಸಿ ತಂದಳು. ಗಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಅಕ್ಕಳ ಹಾಲಿಗೆ ಕಾಗದ ದಪ್ಪು ತಳುನಾದ ಹಳದಿಯ ಕನೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ತೆಗೆದು ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿದಳು. ಕಾಸಿದ ತುಪ್ಪದ ವಿನಾ ತುತ್ತಿಡದ ಜಾನಕಿ ಅಕ್ಕಳ ಹಾಲಿನ ಕನೆ

యోడనే ఐదు తుత్తు అన్న ఊణువ దిన బందిత్తు. అదర నేనపాగి అవళ దుఃఖ తిమ్మిబందితు. అన్నకలసువదన్న బిట్టు అవళు ముళు ముళు అళువదన్న కండు రించన్న—

“జానకి, అన్న మోదలే ఆరి గుగ్గరి ఆగేద. ఏను అత్తు ఏన ఫలా. హిందినదెల్లా బరీ నేనపా. అళబ్యాడా. ఊణ తాయీ. బిసి హాల అవ. అదన కలిసికొండు ముద్దీమాడకొరి. సారమాడ బేకంద్ర—బ్యాళిసుద్దీ ఇరలిల్లి. నేరిమన్నాగింక ఒందిష్ష తందీ నంద్ర హొరిగి బేడ్లిక్కే మారి ఇల్లిథాంగ ఆగేద. అవర హిందిన కడాన్ల కొడొదద.”

“మందీ కడా నావా ముందిన జల్మదాగ్ల ముట్టసొదు. ఏన తింద్ర అష్ట అలా. కల్లకిందొ బదకేన అంతద జీవా. అన్న కాలకసా మాడిద్దక్క ఈగ అన్నాన్నగతికరాదేవు. వేంశు-అన్న అందర విషా ఆగేద. గంటలదాగ్ల ఇళివల్లిదు. సాక ననగ్ల ఈగ ఊండద్దొ. ఒందిష్ష ఊళదిద్ర అవరిగిట్ట బిద్రి. హుడుగూర ఊట అతేను ?

“అవేను ముంజానే దశమీ తిందావ. శామా-శారి ఏకాదశీ మాడతీవంత హటి హిడిద శూతార్య. ఏన శేంగా-సాబూ దాణి అదన్ల మన్నాగ. ఫళార మాడ్లిక్కే.”

“ఏకాదశీ ఏన జన్మక్కొ హత్తేదలా. ఇవరీన హొషదాగి మాడబేకాగేద.”

గటిగటిని ఒందేరడు థాలి నీరు శుడిదు జానకి ఊణదీ హాగే శుళితళు.

బి

నూరువరుష ఆయుష్ష పడెదవరంతే-నేనెసుత్తిరువాగలే అవళ మళ్ళళు ఒళగి ఓడుత్తబందరు. ఇన్నొ ఏదుత్తిద్ద శామ హేళిద:

“అవ్వా, అవ్వా, హొరగ యారొరి కడేరి అవరొ అంత, అప్పన్న కేళకొరిత బందార. ఆరీళు మంది ఇద్దార.”

“ ರಿಂದವ್ವ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೊರಗೆದ್ದು ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ-ಉರಿನ ಗೌಡರು-ವಾಲೀಕಾರರು-ಇಬ್ಬರು ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತರು-ಪಟ್ಟಾವಾಲಾ-ಸಿಪಾಯಿಯಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇಷ್ಟು ಜನ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ರಿಂದವ್ವ ಹೊರಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಗೌಡರು,

“ ರಿಂದವ್ವಕ್ಕಾ, ರಾಘಂಣ ಇಲ್ಲ ಏನ ಮನ್ಯಾಗ? ಇವರು ಬೆಳಗಾಂವೀ ಸಾವಕಾರ್ರು. ಬೇಲೀಫನ್ನ ಕರಕೊಂಡ ಬಂದಾರ. ಮನೀ ವತ್ತೀ ಮುದ್ದತ ಮುಗದು ಕಚೇರಿ ಹುಕುಂ ಆಗೈತೆ-ಇವರು ಮನೀ ಕಬಜಾ ತಗೋಬೇಕಂತ. ರಾಘಂಣನ್ನ ಕರೀಲಿಕ್ಕೆ ವಾಲೀಕಾರನ್ನ ಕಳಿಸೀನಿ. ”

“ ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಶಿವಪ್ಪಾ. ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂತ್ಯೆ ಸ್ಥಿತಿ! ರಾಘಂಣನ ಹ್ಯಾಂಣ್ತಿ ಹಸೀ ಬಾಣಂತಿ! ನೀವೆ ಉರಾವ್ರು ಕೂಡಿ ನಮ್ಮನ್ನ ಅಡವೀ ಪಾಲ ಮಾಡತೀರೀನು? ರಾಘಂಣ ಬಂದೇನ ಮಾಡಾಂವಾ? ನೀ ಹಿರೀ ಮನಸ್ಸಾ ಇದ್ದೀ. ನೀನು ಬಗೀಹರಸಬೇಕಾದ ಮಾತು ಇದು. ”

“ ನಾ ಏನ ಮಾಡ್ಲೆವಾ? ಸರಕಾರೀ ಹುಕುಂ ಹಾಂಗ ಅದ್ತ. ಇಂದ್ತ ಮನೀ ಖಾಲೀ ಆಗಬೇಕು. ದನಾ-ಕರಾ ಎಲ್ಲಾ ಬಂದೂ ಜಪ್ತ್ಯಾಗ. ಖುದ್ದ ಸಾವಕಾರ್ತ ಬಂದಾರ ಬೇಲೀಫನ್ನ ಕರಕೊಂಡು. ”

“ ಶಿವಪ್ಪಾ, ಅವ್ರು ಇದ್ದಾಗಿಂದೂ ನಿನಗ ಈ ಮನೀ ವಹಿವಾಟಿ. ಇಲ್ಲೆ, ನಿನಗ ಅರೀದ್ದ ಏನದ್ತ. ರಾಘಂಣನ ಮೋತೀ ನೋಡಬ್ಯಾಡ. ಅವನ ಕೂಸು-ಕುನ್ನಿ-ಹಸೀಬಾಣಂತಿ ಹೇಣ್ತ. ಅವರ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಸಂಬಾಳಸು. ಅಜ್ಜ ಆರತಲೀ-ಮುತ್ತಾ ಮೂರತಲೀ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ನಡಕೊಂಡ ಬಂದ ಮನೀ ಇದು. ಇದನ್ನ ಹ್ಯಾಂಗ ಬಿಡೊಣು. ಬೇಕಾರ ಆ ತಾರಿ ಇದ್ದ ಮನೀನೂ ನಮ್ಮದ್ತ. ಅದನ್ನ ಜಪ್ತೀಮಾಡಿ ಬೇಕಾರ. ”

“ ರಿಂದವ್ವಕ್ಕಾ ಏನ ಹುಚ್ಚಿ ಅದೀ ನೀ ! ತಾರಿ ಇದ್ದ ಮನೀ ಎಂದೋ ಅಕೀ ಹೆಸರ್ಲಿ ಮಾಡ್ಯಾನ ರಾಘಂಣ. ಹೆಣ್ಣುಗಳು ನೀ-ನಿನಗ ಅವನ ಕಂತ್ರಾಟ ಏನ ತೀಬೇಕು ? ”

“ ನನಗ ತಿಳಿಲೀ ಬಿಡ್ಲಿ. ನಾ ಏನ ಈ ಮನ್ಯಾಗಿಂದ ಜಪ್ತಂದರೂ ಕಾಲ ಕಿತ್ತಾಕ್ಕಲ್ಲ. ಜೀವ ಇರೂ ತನಕಾ ಇಕದೀ ಕಡ್ಲಿ ಅಕಡೆ ಆಗಿಗೊಡ್ಲಿ ಕೈಲ್ಲ. ”

“ನೋಡ್ರೆವಾ, ನಾವಾ ಮನೀ ತಾಬೇಕ್ಕ ತಗೊಂಡು ಕೀಲೀ ಹಾಕೊಂಡು ಹೋಗಾವು. ಭಡಾಭಡಾ ಹೊರಬೀಳ್ತೆ. ಹಾಕ್ಕಾಡಕೋತ ನಿಂತ್ರ ಏನ ಆಗ ಬೇಕಾಗೇದ—”

ಸಾವುಕಾರರು ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದರು.

“ನಾ ಏನ ಹೋಗಾಕ್ಕಲ್ಲ. ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ಹೇಳತೀನಿ—ಹಸೀ ಬಾಣಂತಿ ಇದ್ದಮನೀ ಅಂತ. ನಿಮಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಮರೀ ಇದ್ದಾವಾದೀತು. ತಿಳಿದಾವು ದ್ದೀರಿ. ನಿಮಗ ಇನಾ ಏನ ಹೇಳೊಡೂ ?”

“ಏ ಬುಡ್ಡೀ ಕ್ಯಾ ವಟಿವಟಿ ಲಗೇಜಿ ಸಾವಕಾರ. ಅಂದರ್ ಘುಸನೇಕಾ ಕ್ಯಾ ಡರ್ ಹೈ-ಚಲೋತೋ ” ಎಂದ ಬೇಲೀಫ.

“ ಏ ಸಾಬಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ನನಗೂ ತಿಳಿತಾವ. ನೀ ಒಳಗೆ ಬರೂ ದಾದ್ರ-ನನ್ನ ಹೆಣದ ಮ್ಯಾಲಿಂದ ಹಾದ ಬರಬೇಕಾದೀತು ನೋಡು ”

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ರಿಂದವ್ವ ತಲೆಬಾಗಿಲಿನ ಹೊಸ್ತಿಲದ ಮೇಲೆ ದ್ವಾರ ದೇವತೆಯಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಳು. ಗೌಡರು, ಸಾವುಕಾರರು, ಇದ ರಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬೆದರಿದರು. ಒಳನುಗ್ಗಿ ಬರುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರು ಇದ್ದೂರವರು. ರಿಂದವ್ವನನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ಈ ಮನೆಯ ಮಂಗಳಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ದೇಹ ತೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಅರಿತವರು. ಆ ಮನೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅವಳು ತಮ್ಮ ದಾರಿಗಡ್ಡಾಗುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಸರಕಾರೀ ಹುಕುಂ ಬಜಾಯಿಸುವ ಭಾರ, ಸಾವುಕಾರರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಡಮಾಡಿದ್ದ ಕಾಂಚಾಣ ಇವೆರಡರ ಸೆಳೆತ ಅವರನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹೆಂಗಸಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎತ್ತಲು ವಾಲೀಕಾರರಿಗೆ ಹುಕುಂ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿಗಾಣದೆ, ಸಾವುಕಾರರ ಮುಖವನ್ನು ಗೌಡರು-ಗೌಡರ ಮುಖವನ್ನು ಸಾವುಕಾರರು ನೋಡುತ್ತ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಕೋರ್ಟಿನ ಹುಕುಂ ಬಜಾಯಿಸ ಬಂದಾಗಲೇ ಬೇಲಿಫನ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗಾಗಿತ್ತು. ಆ ಋಣ ತೀರಿಸುವ ಪಣದಿಂದ ಅವನೇ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು, ವಜ್ರ ಕಠಿಣಳಾಗಿ ನಿಂತ ರಿಂದವ್ವ ನನ್ನು ರಟ್ಟಿಹಡಿದು ಬದಿಗೆ ಜಗ್ಗಿ ನುಗಿಸಿದ. ಆ ನೂಕಾಟಕ್ಕೆ ಜೋಲಿ ಹೋಗಿ,

ತಲೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಅಣಸಿಗೆ ರಿಂದವ್ವನ ಹಣೆ ಬಡೆದು ಬಳಬಳನೆ ನೆತ್ತರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಕಂಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬಂದು ರಿಂದಕ್ಕು ಅಲ್ಲೇ ಧೊವ್ವನೆ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು. ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಈ ಪ್ರಕಾಂಡ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಾನಕಿ “ವೈಂಸ್ಯ” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಓಡಿಬಂದು ಬಿದ್ದ ಅತ್ತಿಗೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಗಾಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ, ರಕ್ತಸ್ರಾವವನ್ನು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿಯಲು ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಒದ್ದೆಯ ಅರಿವೆಯನ್ನು ತಂದು ಗೌಡ ಜಾನಕಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಗಾಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಹಿಡಿಯ ಹೇಳಿದ. ಉಳಿದವರು ಸುತ್ತು ನೆರೆದು ಈ ನೋಟ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಯಾಸದಿಂದ ಕಂಠು ಬಿಟ್ಟು ರಿಂದವ್ವ—

“ಜಾನಕೀ; ಋಣಾ ಮುಗಿತವಾ ಈ ಮನೀದು. ಆಪ್ತಾಡ ಏಕಾದಶೀ ವೈಕುಂಠದ ಕರೀ ಬಂತು. ರಾಘಂಣ ಬರಲಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಜಾನಕಿಯ ಎರಡು ಬಿಸಿ ಕಂಬನಿ ಉದುರಿ ಕೊನೆಯ ತರ್ಪಣ ಕೊಟ್ಟವು. ರಿಂದವ್ವನ ಗೋಣು ಹೊರಳಿ ಬದಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾಘಂಣ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಮುಂಡಾಸವನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಲೀಕಾರನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಥೋ ವದನನಾಗಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಒರುತ್ತಿದ್ದ.

ರಿಂದವ್ವ ಅವನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡು ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದಳು.

ಆರಿದ ದೀಪ

ಕೊರೆಯ ಕಂಬಳಿ, ಅದರ ಮೇಲೊಂದು ಬಿಳಿಯ ವಲ್ಲಿ. ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ಸುಣ ಹತ್ಯಾರಿಬಿಗಳು ಧಾಳಿ ವಾಗಿ ಮೂಡಿ, ಬಿಳಿಯ ವಲ್ಲಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದವು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಒಂದು ತುದಿಗೆ ಟೆಂಗಿನ ಜುಟ್ಟಿದ ತಲೆದಿಂಬು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಬೆವರು ಕುಡಿದು ಕುಡಿದು-ಕಹಿ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕುಡಿದವನಂತೆ ಮುಖ ಕಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ, ಆ ತಲೆದಿಂಬು ಕೂಡ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಾನಾವನ್ನಾಗಿದ್ದ.

ಅವನ ಮುಂದೆ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲೊಂದು ಎಣ್ಣೆಯ ಬುಡ್ಡಿ. ಬೆಳಕಿ ಗಿಂತಲೂ ಹೊಗೆ ಮೋಡಗಳ ಸಂತೆಯೇ ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆ ದೀಪದ ಒಂದು ಕುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಚಲವಾಗಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟಿತ್ತು.

ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ "ನಾನು ಯಾರು ? " ಎಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ !

" ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳ ಮಾತು. ನನಗಾಗೆ ೧೮-೨೦ ವರುಷ. ಕುಡಿ ಮೀಸೆಯ ತುಂಬಿದ ಮೈಯ ಕಾಮಣ್ಣನಾಗಿದ್ದೆ. ಅಳ್ಳಿಯ ಅಂಡಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಹೇರಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಖಡೆಯನ್ನು ಇನಾಮು ಪಡೆದಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಎಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ! ತಬ್ಬಲಿ ಕೂಸೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮವ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿದರು. ಆದೇ- ಅವರು ತೋರಿಸಿದ ಮೆಚ್ಚಿ ಗೆಯೇ ನನಗೆ ಮುಳುವಾಯಿತು. ನನ್ನ ದಾಯಾದಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಈ ಉತ್ಕರ್ಷ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಷ್ಟಾದರೂ ದಾಯಾದಿಗಳು! ಒಂದು ಹೊಲದ ಸೀಮೆಯ ಕಲ್ಲಿ ಗಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯೊಡೆದು ಕೊಂಡು, ನಾನೇ ಒಡೆದೆನೆಂದು ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ, ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿಗಳಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಡಿಸಿದನೆಂದೂ ಆರೋಪಿಸಿದರು. ಆ ಪಾಪದ ಬಾಸಿಂಗ ಕಟ್ಟಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ

ಕಳಿಸಲೂ ಹವಣಿಸಿದರು. ಅದರೇನು ? ದೇವರು ದೊಡ್ಡವ. ನನ್ನನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿಸಿದ. ನಮ್ಮ ಸಾಹೇಬರು-ಅಹುದು. ಅವರೇ ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ದೇವರು. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜನಿಂದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು. ಇದ್ದ ಹೊಲಸನ್ನು ಅಳಿಸಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹಿದರು. ”

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಚಿಮಣಿಗಂಟಿದ ಕಾಡಿ ಗೆಯ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಉದುರಿಸಿ, ದೀಪವನ್ನು ಒಂದಿನಿಸು ಧಾಳವಾಗಿಸಿದ.

ಮತ್ತೆ ಅವನ ಸ್ಫುಟಿಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಕಳೆದ ಬಾಳಿನ ಚಿತ್ರಗಳ ಧಾರಾ ವೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುವಾಯಿತು :

“ ಏನು ಹುಟ್ಟಿದ ಹಳ್ಳಿ-ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ-ಯಾಕೋ ನನಗೆ ಬೇಸರ ವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ವರುಷಕ್ಕೊಂದೆರಡು ಸಲ ಲಾವಣೀ ವಸೂಲಿಗೆಂದು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಹೊಲಕಲ್ಲ! ಸಾಹೇಬರ ಹೊಲಕ್ಕೆ ! ಯಾರು ಎದೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೈಎತ್ತಲು? ಹೋದಾಗೊಮ್ಮೆ, “ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ನಿಂದೂ ನೆಟ್ಟಗೆ-ಆರಾಮ ಇದ್ದೀ ” ಅನ್ನುವರು. ನನಗೂ ಅದೇ ಸರಿ ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆ ! ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಊಟ. ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟ ಅರಿವೆ-ಮೈತುಂಬ. ನಾನೇನು ಮತ್ತೆ ಮಾಮಲೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ? ದುಡಿತ ಹಾಡಲೋ ! ಅವರ ಉಪ್ಪುಂಡೆ ಮೇಲೆ ದುಡಿತದ ಹಂಗೇನು ? ಮಾನ ಉಳಿಸಿದ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯ ಅವರದು. ಅವರೇ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ನೀನೇನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ ? ”

ದೀಪ ಹೊರಗಿನ ಸುಳಿಗಾಳಿಯ ಅಲೆಯಿಂದ ಚಲಿಸಿ ಗೋಣು ಹಾಕಿ ದಂತೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ನುಡಿಗೆ ಸೈ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

ಯಾರೋ “ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ” ಎಂದು ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು. ಪ್ರಜ್ಞೆ-ನಿದ್ರೆ ಗಳ ನಡುವೆ ಜೀಕುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನಿಗೆ ಕೂಗಿದ ದನಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ.

“ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ”

ಕಂಠರಳಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೆಗೆದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಚೆಟ್ಟನೆದ್ದು ಅಟ್ಟದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ. ಸಾಹೇಬರು

“ ಒಂದೂ ಸವನೂ ಮೂರ ತಾಸಾತು, ಒದರತೀನಿ. ಯಾರಂತ ಕೇಳಿ ದೇನು? ಸತ್ತೀಯೋ ಇದ್ದೀಯೋ? ಆಂ? ಬೊಗಳು ” ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಕೈ ಖಲ್ವಾ

ಟದ ಮೇಲೆ ಆಡಹತ್ತಿತು. " ಹೂಂ ಏನು ಬೋಗಳು, ನಿಂತ್ಯಾಕೆ ಕಲ್ಲಿನಾಂಗ? ನಾನು ಏನಂತೀನಿ ಕೇಳಿಸ್ತೋ ಇಲ್ಲೋ ? ಬಾಗಲದಾಗ ಯಾವುದೋ ನಾಯಿ ಒದರತಕ್ಕದ. ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ದೂರ ಹೋದಿ ಅತ್ತಾಗ "

ಸ್ವಿಚ್ ಒತ್ತಿ ದೀಪವಾರಿಸಿ ಸಾಹೇಬರು ಒಳಗೆ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದರು.

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಮುಸಲಧಾರಿಯಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ಮುಗಿಲೇ ಹರಿದು ಬೀಳಲಿತ್ತೋ ಏನೋ ಅನ್ನಿಸುವಂತೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗಾಳಿ-ಗುಡುಗು-ಮಿಂಚಿನ ಅಬ್ಬರ. ಬೀದಿಯ ದೀಪಗಳು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಬಾಗಿಲಮುಂದಿನ ಕೈದೋಟ ದಾಟಿ—ಮುಖ್ಯ ಗೇಟು. ಅದನ್ನೂ ತೆರೆದ. ಹೊರಗೋಡೆಯ ನೆರೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಒಂದು ನಾಯಿ, ಒಂದನಿಸು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು, ಮಳೆಯ ಬಿರಸು ಹವಿ-ಕುಳಿಗಾಳಿಯ ಆರ್ಭಟ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಮರಿಗಳ ಕ್ರಂದನ ತಾಯಿ-ನಾಯಿಯ ಎಡೆಯನ್ನಿರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಮಿರವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ-ಆ ಕ್ರಂದನ ಸಾಹೇಬರ ನಿದ್ರೆಗೆ ಭಂಗ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಆಗಮನವನ್ನು ಕಂಡು—ನಾಯಿ ತನ್ನ ಅವಸಾನ ನಿಮಿಷ ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿತು. ಇಳಿಮುಖದಿಂದ-ಆದ್ರ್ರವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ನೋಡತೊಡಗಿತು. ಆ ನೋಟದಲ್ಲಿ-ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣದ ಯಾಚನೆ, ದೈನಾಸದ-ಕ್ಷಮೆಯ ಭಿಕ್ಷೆ ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ಮೂಡಿ ನಿಂತಂತಿತ್ತು. ಧಾರಿಯಾಗಿ ಹರಿದ ಕಂಠೀರಿನ ದವ್ವನಾದ ಕಲೆಯೊಂದು ನಾಯಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ನೋಡಿದ. ಕಂಠುಂಬ ನೋಡಿದ. ಕಂಠು ಬಿಡದ ಎರಡು ಕುನ್ನಿಗಳು; ಹಸಿ ಬಾಣಂತಿ ತಾಯಿ, ಆ ಎಳೆ ಮರಿಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಆಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಚಳಿಯ ಇರಿತವನ್ನು ತಾಳದೆ ಕುನ್ನಿಗಳು ಕೂಗಿದಾಗ ತಾಯಿ-ನಾಯಿಯ ಎದೆಗೆ ಶಲ್ಯ ತಿವಿದಂತಾಗಿ, ಅಸಹಾಯತೆಗೆ-ನಿರ್ಗತಿಕತನಕ್ಕೆ ನಿರುಪಾಯವೆಂದು ತಾನೂ ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಏನು ಮಾಡಲೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಉಭಯ ಸಂಕಟದ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ತೊಳಲತೊಡಗಿದ. " ನಾನು ಹೊಡೆದರೆ ಇದೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು ? ಸಾಹೇಬರು

ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ನಾಯಿ-ಮರಿ ಇಲ್ಲೇ ಮಡಗಲಿ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ನಡೆದ. ಬಾಗಿಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ. ಈ ಸಲ ಅವನ ಸ್ಫುಟಿಯ ಸಾಮರಸ್ಯ ನಾಯಿಯ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಕಡಡಿತು. ಮದರಾಸಿನ ರಾಜಾ ಸ್ನಾನ"-ಒಂದು ಸಲ ಮೂಗಿನ ಹೊಕ್ಕೆಯಿಂದ ಮೇಲೇರಿ ಶಿರವ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ತಗುಲಿದಾಗ ಪುನಃ ಅವನ ಚೇತನೆಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರಕಿತು.

"ಸಾಹೇಬರು ನನ್ನ ಹೊಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಮಗ ರಂಗನ ಪಾಲಿಗೆ ಎಂದು ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಹೇಳಿಲ್ಲ ? ನನಗಾದರೂ ಅದರ ಹಂಬಲವೇಕೆ ?"

ಮತ್ತೆ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗು ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ನಟ್ಟಿರುಳಿನ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಬಂದಿತು.

"ನಾನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಹತ್ತಲೆ ಅನ್ನಹಾಕಲಿ. ವರುಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನೀರು ಬಿಡಲಿ. ನನಗೇನು? ನರಕವಾಗದಿದ್ದರಾಯಿತು."

"ಸುಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ನಿನ್ನ ಕೊಲ್ತೀನಿ ನೋಡು ಸೂ....ಮಗನಣ್ಣ. ಆಗಾಳಿಣ್ಣ ಒದರಿದೆ—ನಾಯೀ ಹೊಡೀ ಅಂತ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನ ಕೇಳಿ ಮಲ ಕೊಂಡ್ಕೊಂಡು ಮಗನಣ್ಣ."

"ಇದ್ದ ಹೊಡದಿದ್ದೆ. ಮತ್ತೆ ಬಂದ್ಕದ. ಮಳೆ ಬರತಕ್ಕದ ಹೊರಗ. ಅದಕೂನು ಚಾಟಿಣ್ಣ ಇಲ್ಲ ಅಂತ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬರತಕ್ಕದ."

"ಸಾಕ, ಸಾಕ ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಯ. ನೀವೊಬ್ಬರ ಇದ್ದದ್ದು ರಗಡೆ ಆಗೇದ, ಇನ್ನ ಅದನ್ನೊಂದು ಜೋಡೀಮಾಡಕೋ ಬ್ಯಾಡಾ. ಅದು ಹೋಗೂತನಕಾ ನಿಂತು ಹೊಡದ ಬಂದೀ ಭಲೋ ಆತು. ಇಲ್ಲಿದ್ದ ನೋಡು—"

ಸುಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕೆಂಜಗ ಕಡಿದ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. "ನಾನು—ನಾಯಿ-ಜೋಡಿ, ಅಹುದು. ಅಹುದು—ಅಲ್ಲ. ಅವನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದೇ ಬೇರೆ ವಿಚಾರ" ಎಂದು ಒಂದು ಕೋಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದ. ನಾಯಿಗಳ ಮೈಯಂತ ಮೈಯೆಲ್ಲ ನೀರೇ ನೀರು. ತೋಟದಲ್ಲಿಯ ಮೋರಿ ಹೊಲಿಸಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ನೀರಿನ ಸೆಳವಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಬಂದು ನಾಯಿ-ಕುನ್ನಿಗಳಿಗೆ ಜಲಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿತ್ತು. ಕುನ್ನಿಗಳ ನಡುಗು-ಲೊಟಿ ಲೊಟಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸುಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಹೃದಯ ಕಂಪಿಸಿತು. ಮರಿಗಳೆರಡೂ ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣೆದಂತೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಒರಗಿ ಚೀರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ ದೀಪ ಮತ್ತೆ ಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಿ-ನಾಯಿಯು ತನ್ನ ಕಂದಮ್ಮಗಳ ಮಸಣ ಯಾತ್ರೆಯ ಕೈ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿತೆಂದು ಬಗೆದು ಅವುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಅಲೆಯ ತೊಡಗಿತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ದಂಡಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ನಾಯಿ ಗೊಂದಲೇಟು ಬಿಟ್ಟು.

“ ಕೊಂಯೀ....”

ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ತೇಲಿ ನೀರವದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಯಿತು ಕ್ರಂದನ. ನಾಯಿ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಮರಿಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಒಂದು ದೂರದ ಬೇವಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಂದ, ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಟಕ ಪ್ರಾಯನಾಗಿ.

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕದಡಿತು. ಚಿತ್ತ ಚಿದಚಿತಾಗಿತ್ತು.

“ ಏನು ? ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ ? ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದೆ. ಅವರು ಮಾಡಿಸಿದರು ! ಕೂಳಿನ ಆಳು ನಾ. ಅವರು ಧಣಿಯರು. ಸತ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ತಪ್ಪು ಯಾರದು ? ತಿರುಗಿ ನಾಯಿ, ಮರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲಾರದೆ ? ಆದರದಿಂದ ಮೊಲೆಕೂಡಲಾರದೆ ? ನಾಯಿಗೆ ಜೋರಾಗಿಯೇ ಹೊಡೆದೆ. ನಾನಲ್ಲ ಹೊಡೆದವ; ಸಾಹೇಬರಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಸಿವಿಸಿಬಿಟ್ಟ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ವಿವೇಕ. ಅವಿವೇಕಿಯಾದೆ ! ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದೊಯ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ? ಅದು ಕಡಿಯ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಕಡಿದರೇನು ? ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು. ನಾನು ತಾಳಿಕೊಂಡು ಬಾಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ! ನಾನೇಕ ? ತಾನು ಕಾಯದ ಕುನ್ನಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ ದೇವರು ? ಆದರೂ ನಾನೇ ನಾಯಿ. ಸಾಹೇಬರಂದದ್ದೂ ಅದೇ !”

“ ನಾನು ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೊಂದು ಅವಿವೇಕ. ನಾಯಿ ಗಿಂತ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಬಡಿಗೆಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ— ಬುದ್ಧಿಯ—ವಿಚಾರದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿ.... ಕುನ್ನಿ....”

ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ದುಃಖ ತುಂಬಿಬಂದಿತು. ಕಂಣಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದೀಪ ಮಾಲೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು.

“ ದೀಪ !-ಅಹುದು-ನಿನ್ನದೆಷ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ? ಏನು ? ಹೇಗೆ ? ಆದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬೆಳಕು. ನನಗೆ ನೀನೇ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ-ನಕ್ಷತ್ರ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜೀವ ವಿಲ್ಲ; ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನಗೆಷ್ಟು ಸಹಾಯ ನಿನ್ನಿಂದ. ಆದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ? ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ? ಅಹುದು. ಅದೂ ನಿಜವೇ ! ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಹೀನ ಕೃತ್ಯವಾಯಿತು ? ನನ್ನಿಂದ....ನನ್ನಿಂದ ಮಾತ್ರ-ಗಂ ವತ್ರಾವಳಿ ಅನ್ನ-ಪಿಂಡ-ಧರ್ಮೋದಕ. ನರಕ-ಸ್ವರ್ಗದ ಆಶೆಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಪಾಪ....ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಜನ್ಮ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ನಾಯಿ. ಮುಂದಿಗದು ಬರೇ ನಾಯಿ. ಮಳಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ, ಒದ್ದಾಗ ಓಡಿ, ಮಳೆ-ಗಾಳಿಯೆನ್ನದೆ ಅಂಡಲೆಯುವದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೊಡೆದಾಗ ಕೂಗುವದು. ಈಗೇವಾಗಿದೆ. ಇವತ್ತು ವರುಷದವನಿದ್ದಾಗ ಒದ್ದಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ನಾಯಿಯಂತೆ ! ಸಾಹೇಬರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದೆ. ಅವರೇ ದೇವರಾಗಿ ಬಂದರು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿಸಿದರು. ನಾನು ನಾಯಿಗೆ ಖರೇ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ.... ? ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಏನು ಮಾಡಿದೆ ? ಹೋಗು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೋ ಆ ಎರಡು ಮರಿಗಳನ್ನು. ಅವನ್ನು ಜಾಟಿಗಿಡು. ಸಾಹೇಬನಾಗು. ಮನುಷ್ಯನಾಗು..... ”

ಒಂದು....ಎರಡು.... ಮೂರು....ನಾಲ್ಕು.... ಐದು. ಬೆಳಗಿನ ಐದು ಘಂಟೆ. ಸಾಹೇಬರು ಚಹ ತೀರಿಸಿ ವಾಯುಸೇವನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ತದೇಕಚಿತ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ವಿಚಾರ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ದೀಪ ಪ್ರೀಣವಾಗಿ ಪ್ರೀಣವಾಗಿ ಆರಿಹೋಯಿತು. ಅದರ ಕುಡಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದನಿಸು ಮಿಣುಕು. ಆ ಮಿಣುಕನ್ನು ನುಂಗಲು ಕಾಡಿಗೆ ತನ್ನ ಕರಾಳ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ರಾಚುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಎದ್ದು ನಿಂತ. ಕುನ್ನಿಗಳನ್ನು ತಂದೇ ಬಿಡುವ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಎದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದ. ನಿನ್ನೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನಿಗೆ ಐವತ್ತು ವರುಷ ! ಇಂದು ಮಾತ್ರ ಎಂಭತ್ತು ವರುಷದ ಮುದುಕನಿಗಿಂತಲೂ ಮುದುಕನಾದಂತೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿದಂತಿತ್ತು. ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮಸಳಿಸಿತ್ತು.

ಅವನು ಹೊರಹೊರಟು ನಡೆದಾಗ ಬೆಳಗಿನ ಸೆಳಕು ಸುರಿಯಲನುವಾಗುತ್ತು. ಮೋಡವಳಿದು-ಮಳೆ ಹೊರವಾಗುತ್ತು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಕೆಸರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಮಳೆ ನೀರಿನ ಮಡು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕಾಲು ನಡುಗಿಸುತ್ತ ಎಡವಿದಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೈಯೂರುತ್ತ, ಗಿಡದಡಿಗೆ ಬಂದ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ದಿಗಿಲು-ಭಯ-ನಿರುತ್ಸಾಹ. ತಾಯಿ-ನಾಯಿ ಯಾವಾಗಲೋ ಬಂದು ಕುನ್ನಿಗಳ ಬಳಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕುನ್ನಿಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದ. ಜೀವದೀಪವಾರಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಬಾಳು ಬರಿದಾಯಿತು. ಮುಖ ಬಾಡಿತು. ಜಾಪ್ರವೂರಿತ ಲೋಚನದಲ್ಲಿ ನಾಯಿ-ಕುನ್ನಿಗಳ ಮಸುಕು ಚಿತ್ರ, ಕೂಡ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದಂತೆ ಮೂಡುತ್ತು. ಕುನ್ನಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ. ಚುಕ್ಕೆಗಳ ಮಸುಕು ಪ್ರಭೆ. ಶುಕ್ರ ಇನ್ನೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದ. ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಕಂಠ ತೆರೆದು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ನುಡಿದ :

“ ಕಾಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ-ನನ್ನನ್ನು-ಇವನ್ನು ಯಾಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದೆ ? ಇದು ನಿನಗೆ ಕಲಂಕ. ”

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅವನತಮುಖನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ಋಣಮುಕ್ತಿ

೨೦ದು ಶನಿವಾರ. ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥದಿನದ ಬಿಡುವು. ಸಂಜೆಯ ಛಾಲ್ಕು-ಛಾಲ್ಕುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು ಟೀನಿಸ್ ಆಡಲೆಂದು ಕ್ಲಬ್ಬಿಗೆ ಹೋದವ ಆರೂಕಾಲಿನ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಇನ್ನೂ ಆಟದ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಳು ಬಂದು ಹೇಳಿದ: ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಲೆಯ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು ಕಾಣಬಯಸಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು. ಅಂಗಡಿಯ ಕಿರುಕಳ ಬಾಕಿಯನ್ನು ವಸೂಲ ಮಾಡುವ ಕಾರಕೂನರಿಗೆ-ಶಾ. ಮಾ. ಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು-ಗೊತ್ತಿನ ನಿಯಮ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವ ವೇಳೆ-ಸರ್ವಕಾಲ ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವಕಾಲ. ಬಂದವರು ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರು. ಎನ್ನ ಮಾಡುವದು-ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಳಿಸುವದೇ ? ಕಚೇರೀ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಹೇಳಿ ನಾನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಅರಿವೆ ಬದಲಿಸಿ-ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಅನ್ನಪೂರ್ಣಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾದ ನಮ್ಮ ಇವಳಿಗೆ ಎರಡು ಕಪ್ಪು ಚಹ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರು ತೀರ ವಿನಯದಿಂದ ಎದ್ದು ಕೈಮುಗಿದು ದೇಶಾವರಿ ನಗೆ ನಗುತ್ತ ನಿಂತರು. ಅವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ-ಬಂದ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಅದೇ ದೇಶಾವರಿಯ ನಗೆಯನ್ನು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಖರಂಗದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿಸುತ್ತ ಕಿಶಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಅರ್ಧ ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಎನ್ನೂ ಟಾಯಿಪು ಮಾಡಿದ ಕಾಗವನ್ನು ಮುಂಜಾಚಿದರು. ಕಾಗದವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಿ ನೋಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಉಮಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಾರ್ಷಿಕ ದಿನದ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯೆಂದು ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿದ ವಿಷಯವಿತ್ತು. ಈ ಅನವೇಕ್ಷಿತ-ವಿನಾ ಅನುಮತಿಯ ಪಟ್ಟ-ಬಂಧನದಿಂದ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿ, "ಇದೇನು ಮಾಸ್ತರ್, ನನ್ನನ್ನು ಹೇಳಿದೆ-ಕೇಳಿದೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ? ನನ್ನ ಅನುಮತಿ-ಇಚ್ಛೆ, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿ

ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಮಂಡಿಸಿದಿರಿ ?”

ಇದೆಲ್ಲ ನಾನು ಮನಸಾ ಬಯಸಿ ಆಡಿದ ಮಾತಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಆಡಬೇಕಾದ ನುಡಿ. ಆದರೂ ಮಾಸ್ತರರು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ “ತಪ್ಪಾಗಿವೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದ, ಅದು ನಿಜ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೀವು....ನೀವು....ಈ ಸಾಲೆಯ ಮಾಜಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದವರು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ-ಶಾಲೆಯ ಇಬ್ರತಿಗೆ ಕುಂದು. ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯರು ಬೇರೆ ಯಾರು ದೊರಕಬೇಕು? ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಲೆ ನಿಮ್ಮದು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಕಾರ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭರವಸೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿದೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರುವಿರಿಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.”

“ನಾನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ಮಾಸ್ತರ—ಹುಡುಗರಿಗೆ—ಪಾಲಕರಿಗೆ? ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ Interesting subject ಯಾವುದೆಂದು ಆರಿಸಿ ಹೇಳಲಿ ? ನನ್ನದು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ. ದತ್ತಕ-ಖೂನಿ-ನಿಕಾಲಿಯಾಗುವ ನಿರ್ಣಯಶಾಲೆ ನನ್ನ ಗರಡಿ ! ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಅವರ ತಲೆ ಕೆಡಿಸುವುದಿದೆಯೇ ?”

“ಛೇ, ಛೇ, ತಮ್ಮ ರಸಿಕತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವ್ಯಾಸಂಗ ನನಗರಿಯದೆ ? ತಾವು ಎಲೆ ಮರೆಯ ಹೂ-ಹಂಣು.”

ಮಾಸ್ತರರ ಅಸಾಧನ ಸ್ತುತಿ ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಆಳು ಚಹ ತಂದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರೇಕ್ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಚಹ ವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದೆ—

“ನೋಡಿರಿ. ಇಂಥದೇ ವಿಷಯವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರಿ. ಅಂದು ಹೊಳೆದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವೆ. ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡಿ ಮಾತ್ರ ಮಾತನಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಆಗಬಹುದೇ ?”

ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ತೃಪ್ತಿಯೆನಿಸಿರಬೇಕು. ಅವರು ಕೂಡಲೆ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡವರಂತೆ “ಆಗಬಹುದಲ್ಲ. ತಾವು ಏನು ಆಡಿದರೂ-ದೇ. ಭ. ಗಳ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಧೈರ್ಯವಿದೆ. ಅಖಂಡ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಗ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಯೋಂದೇ ಪಾವಿತ್ರ, ಕಾಯ್ದೆಕೊಂಡು

ಬಂದಿದೆ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನ್ಯಾ. ಮೂ. ಭಗಲಾ ಸಾಹೇಬರು—ಪದವೀದಾನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವುಣ್ಣೆಕೊಡಿಸಿದ ಭಾಷಣ ತಾವು ಓದಿರಬೇಕಲ್ಲ. ನೋಡಿರಿ. ಎಷ್ಟು ಸಮಂಜಸ, ಸಮಯೋಚಿತ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನ್ಯಾಯದೇವತೆಯೇ ಅವರ ಪಡೆದಂತಾಗಿದೆ ಅವರ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ. ಅದೇನು ಬರಿಯ ಭಾಷಣವಲ್ಲ. ಗೀತಾಪ್ರವಚನ, ಧರ್ಮವಾಣಿ. ಅದಕ್ಕೇ ನೋಡಿರಿ. ಈ ಊರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವಕೀಲ-ಡಾಕ್ಟರ....ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿದ್ದರೂ-ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ....ನ್ಯಾಯಖಾತೆ ಎರಡರ ಪಾವಿತ್ರ, ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಭಂಗವಾಗಿಲ್ಲ.”

ಈ ಅಭಂಗವಾಣಿ ಎಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಭಸದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹರಿಯುವ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿತ್ತು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಡೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಅಡ್ಡಿದಾರಿಗೆಳೆಯುತ್ತ ನುಡುವೆಯೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಕೇಳಿದೆ :

“ ಮಾಸ್ತರ, ಈಗ ಶಾಲೆಗೆ ಯಾರುಯಾರು ವಿಶ್ವಸ್ಥರು ? ”

“ ನಮ್ಮ ಅವಧಾನೀ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಪರಮ ಗುರುಗಳು, ಅವರೇ ಚಿಲರಮನ್. ಡಾ. ಗುಂಡಿ, ವಕೀಲ ಭೀಮರಾವ್, ವೈದ್ಯಸನ್ನಿತ್ತದ ಸಂಪಾಣಕರು-ಆಯುರ್ವೇದತೀರ್ಥ-ಪದ್ಮನಾಭಾಚಾರ್ಯರು, ವಿದ್ಯುತ್ ಕಂಪನಿಯ ಭೋರಿ ಶೇರ—ಇವರೆಲ್ಲ ಅದರ ಸದಸ್ಯರು. ದುಗ್ಗಾಣಿಶಿಟ್ಟರು—ಟ್ರಿಬ್ಯುರರ. ನಾನು ಕಾರ್ಯವಾಹಕ. ಅಂತೂ ನೋಡಿರಿ. ಶಾಲೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಂತಿದೆ. ಜಾತೀಯತೆಯ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನ್ಯಾಯಖಾತೆ-ಶಿಕ್ಷಣ ಖಾತೆ ಎರಡೇ ಜಾತೀಯತೆಯಿಂದ ಅಲಿಪ್ತವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ”

ಮತ್ತೆ ಪ್ರವಚನವಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಬೇಸತ್ತು ಹೇಳಿದೆ:

“ ಒಳ್ಳೇದು, ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ; ಬರುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸ ಬಹುದು. ಆಯಿತಲ್ಲ ! ” ಏಳುತೇಳುತ್ತ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಸ್ತರರಿಗೂ ಏಳಬೇಕಾಯಿತು. ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಸಲ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ನ್ಯಾಯಖಾತೆಯ ಪವಿತ್ರ ಶರಪಂಜರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಅವರು ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಮಾಸ್ತರರ ನಿರ್ಗಮನದನಂತರ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿರುವ ಸನ್ಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಆನಂದತುಂದಿಲನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತೆ. ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯಾಗುವ

ಸನ್ಮಾನ ದೊರೆತ ಅಭಿಮಾನ ತುಂಬಿತ್ತು ನನ್ನಲ್ಲಿ. ನಾನು ಕಲಿತು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಶಾಲೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಯಾಗಲಿದೆ. ಈ ಶಾಲೆಗೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದ-ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆಂದು-ಅಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಜನ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನೆರೆದು ಈ ವಿಷಯ ನಾಣಿ ಆಲಿಸುತ್ತದೆ. ಬದಿಯ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತೆಯಾದ ಮನೆಯಾಕೆ- ತನ್ನವರ ಈ ಕೀರ್ತಿ ಕೇಳು-ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ-ವಿಗಂಶದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೆರೆಯುವವನ್ನು ನೋಡಿ ಧನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಅಪಾರ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅನೇಕ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ- ಇದೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆ. ಹಡೆದ ತಂದೆ ತಾಯಿ, ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಂಠೆದುರು ಈ ಬಗೆಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವದೇನು ಕಡಿಮೆಯ ದಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಯಸ್ಸು-ಅಂತಸ್ತಿನ ಮಾನದಿಂದ-ಈಗ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ತಾನಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಯ ಸನ್ಮಾನ ಪಟ್ಟಿವೇನೂ ಸಂಣದಲ್ಲ. ನಾನು ಉಬ್ಬಿಹೋದೆ.

ಇದು ನಾನು ಕಲಿತು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಶಾಲೆ. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯ ತಪೋಭೂಮಿ. ಅಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಸನ್ಮಾನ ಕಿರಿದಾದೀತೆ ? ೧೦-೧೨ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ-ನಾನು ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಒಂದನೆಯವನಾಗಿ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದ ಸುದ್ದಿ ಬಂದದ್ದೇ ತಡ, ಆಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಶಾಲಾ ಚಾಲಕರಾದ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು ತುಂಬಿದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮೆರವಣಿಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದರು. ೫೦-೬೦ ವರುಷದ ಪಾಡಿಗೆ ತಿರುಗುವ ವಯಸ್ಸಾದ ಹಿರಿಯರು ಅವರು. ಅಂದು ಅನಂದಾಶ್ರು ಸುರಿಸಿದ್ದೇ ಸುರಿಸಿದ್ದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಗಡಿ ಹಚ್ಚಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು ಅಂದು. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿ ಒಗೆದು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಕೈಯಿಂದ ನನಗೆ ಆರತಿ ಎತ್ತಿಸಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರು. ಅನಾಥನಾದ ಒಬ್ಬ ವಾರಾನ್ಸದ ಹುಡುಗ ತಂದೆ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ಅರಳಿತ್ತು. ಹದಿನೈದು-ಇವತ್ತು ವರುಷದ ಅವರ ಘನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಇಂಥ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯ ಫಲವಿಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಧನ್ಯತೆ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಇಂದು ಅವರು ಹಂಣು ಹಂಣು ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ

ಬಂದ ಮಗ-ಕೈಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಈಸ್ಥಿತವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಂತೆ-ಶಾಲೆ ಇಂದು ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರ ಕನಸನ್ನು ಸಾಕಾರ ಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅದರ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ-ಮಂಗಳೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಾನು ವರನಾಗಿ ದೊರೆತದ್ದು-ಅಥವಾ ಆ ಮಾನ ನನಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಬಾಳಾ ಜಾರ್ಯರ ಕೈವಾಡವಿರಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಬದಲಿಯಾಗಿ ಬಂದನಂತರ ೫-೬ ದಿನ-ನನ್ನ ಬಿಡಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ಗುರುಗೃಹದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಆಗ ಎಂಥ ಆನಂದ! ಏನು ಉತ್ಸಾಹ! ತಾವು ನೆಟ್ಟ ಸಸಿ ಇಂಥ ಹಿರಿಯ ಮರವಾಗಿ-ಹೂ-ಹಂಣು ಬಿಡುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಸಂತಸಕ್ಕೆ ಮಿತಿ-ಮೇರಿ ಇಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮನೆಯ ಅನ್ನ-ನೀರು-ಗ್ರಾಳಿ-ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಧಾರಣೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು-ಈ ಮೃತ್ತಿಂಡ. ಆ ಋಣಭಾರವನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಾಗಿ ತೀರಿಸಲೂ ಬಾರದಂತಿತ್ತು. ಅವರ ಕೂಡ ಇದ್ದ ವಿದಾರು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ-ಈ ಋಣವಿಮೋಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೆ. ಬಾಳಾ ಜಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತುಂಬಿದ ಪೂರ್ಣ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು : “ ಸೀನು, ಋಣಭಾರ ನೀನು ಇಳಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಇಳಿಯಲಾರದು. ಅದು ಅನಂತ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. “ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ಪೂರ್ಣಮೇವಾಶಿಷ್ಯತೆ ” ಎನ್ನುವಂತೆ ಪೂರ್ಣ ಋಣದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಋಣಭಾರ ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಇಳಿಯದೆ ತಗ್ಗದೆ ಪೂರ್ಣಕುಂಭವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೀತು. ಹಾಗೆ ಉಳಿಯತಲ್ಲವೆಂಬ ನಿರಾಶೆ ಬೇಡ! ಋಣಭಾರವಿಳಿಸುವ ಯಾವ ಸತ್ಕಾರ್ಯವೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಜರುಗಲಿ. ಅದರ ಸಾಧನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿ. ಅದರಿಂದ ದೊರಕುವ ಸಮಾಧಾನ ಸಂತಸವೇನು ಕಡಿಮೆಯದಲ್ಲ. ” ಈ ಅವ್ಯತ ಪೂತವಾಣಿಯಿಂದ ನಾನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧನಂತಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟೆ. ಅವರ ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿರಣ್ಮಯ ಪಾತ್ರದ ಮುಚ್ಚಳ ತೆರೆದು-ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ವರುಷದ ಹಿಂದಿನ-ಗತಜೀವನದ ನನ್ನ ಕತೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಲೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿತು.

೨

ನಾನು ತೀರ ಹಸುಜೊಸಾಗಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯಿ-ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಿ ತಬ್ಬಲಿಯಾದೆ. ಅವರ ಮರಣ ಕಾರಣ ಇನ್ನೂ ಗುಂಭ

ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಯಾರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ: ಅವರ ಕೊಲೆಯಾಯಿತೆಂದು. ದಾರಿ ಹೋಕರು ಅವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆಂದು. ಅದು ನಾನು ಕೇಳಿದ ಕತೆ. ಆಚಾರ್ಯರೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಚಕಾರ ಶಬ್ದವೆತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮೂಲ ಶೋಧಿಸಹೋಗಿ ನಾನು ಅನೇಕ ಸಲ ನಿರಾಶನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಶೆ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಆ ಒಗಟ ಒಡೆದರೆ ಒಡೆಯಲಿ ಎಂಬ-ಅನಿರ್ವಾಹ ಸಮಾಧಾನ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ.

ಆಚಾರ್ಯರ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಕಿದಾಗ-ನನಗೆ ೧-೧|| ವರುಷ ವರಬೇಕು. ಅಂದಿನಿಂದ ೭-೮ ವರುಷದವನಾಗುವವರೆಗೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರ ಪತ್ನಿ, ನನಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿಸಿ-ಬದುಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ನನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದುಬರದಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ನನ್ನ ಓನೇ ವರುಷದಲ್ಲಿ ವೃತಬಂಧ ನೆರವೇರಿಸಿ-ಒಂದು ಅರಿವೆಯ ತುಂಡು, ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದರು :

"ಶೀನೂ, ಇನ್ನು ನೀ ದೊಡ್ಡಾಂವ ಆದಿ. ನಿನ್ನ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀನೇ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಧುಕರ ನಿನ್ನ ವೃತ-ವಿದ್ಯಾರ್ಜನಾಧರ್ಮ-ನೇಮ ಆಗಲಿ. ಓದು-ಬರಹ ಬಾಗಿಣಾಗಿ ಬರೂದಿಲ್ಲ. ದೇಹ ತೇಯಬೇಕು. ಉಪ ವಾಸ-ವನವಾಸ ಎಲ್ಲಾ ಭೋಗಿಸಬೇಕು ನಾ ಏನು ಇದ್ದಾಂವ ಅಲ್ಲಾ. ನಿನ್ನ ಹಂಗು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತ ಹುಡುಗೂರು ಈ ಮನ್ಯಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ. ಉಟಕ್ಕ-ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಂತ ಬದಕಬ್ಯಾಡಾ. ಬದಕಲಿಕ್ಕೆ ಅಂತ ಒಂದಿಷ್ಟು ಉಣ್ಣು. ಐದ ಮನೀ ಮಾತ್ರ ದಿನಾ ಅನ್ನಾ ಕೇಳು. ಸಿಕ್ಕರ ಸರ. ಇಲ್ಲಾ ನಾ ಇದ್ದೀನಿ."

ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲಿಕ್ಕೆಂದಿದ್ದ ಉಳಿದ ಹುಡುಗರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿ ನಿತ್ಯ ನಾನು "ಅನ್ನಭಿಕ್ಷೆ" ಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಕಡ್ಡಾಯ ದಂತೆ ಐದೇ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಬೇಕು. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ತಂದ ತಿರುವೆ-ಸಂಜೆಗೂ ಈಡಾಗಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಅಷ್ಟು ಅನ್ನ ದೊರಕದೆ-ಸಂಜೆಗೆ ಮಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ-ಸುಮ್ಮ ನಿರುವದಾದೀತೇ? ಅಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹುಳಿಯನ್ನದ ಮಿಷ್ಣನ್ನ ದೊರ ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧುಕರಿಯ ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಿರಿಯ. ಅಲ್ಲದೆ

ಅರ್ಜಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಸಾಗಿದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದವ. ನನ್ನ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿ, ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಅರ್ಜಾಯರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಅರ್ಜಾಯರಿಗೆ ತೀರ ಸ್ವಕೀಯ-ಅವರವನೇ ಆಗಿದ್ದನಾದ ಕಾರಣ ಉಪವಾಸ-ವನವಾಸ-ತೆಗೆಯುವ ಸಮಯ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂರನೇ ಎತ್ತೆಯ ವರೆಗೂ ನನ್ನ 'ಕವಳ ಭಿಕ್ಷೆ'—ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಹೀಗೇ ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದು ಮೇ ತಿಂಗಳ-ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಡುವಿಗೆ ವೊದಲಾಗಿ ೮-೧೦ ದಿನವಾಗಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಅನಾಥನಾದ ನನಗೇನು ಊರೇ-ಕೇರಿಯೇ ? ಏನಿದೆ ? ನಿಂತ ನೆಲವೇ ಆಸರ. ಎತ್ತಿ ಇಕ್ಕಿದ ತುತ್ತು ಕವಳವೇ ಆಹಾರ. ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಸೂಟಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು.

ಒಂದುದಿನ ರವಿವಾರವಿರಬೇಕು. ನಿತ್ಯದಂತೆ ಜೋಳಿಗೆ-ಪಾತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ೧೨ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ "ಓಂ ಭವತಿ"ಯ ಗಾಯಿತ್ರಿ ನುಡಿಯುತ್ತ ಹೊರಟೆ. ಊರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕೇರಿಯ ಒಬ್ಬ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ-ತಳಿರು ತೋರಣದ ಸಿಂಗರ ಕಂಡು ಹುಡುಗ ಬುದ್ಧಿ-ನಾಲಗೆಯ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿ ಏನಾದರೂ ಸವಿ-ಸವ್ಯಗನದು ದೊರಕೇ ತೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ "ಓಂ ಭವತಿ ಭಿಕ್ಷಾಂ ದೇಹೀ" ಎಂದು ಕೂಗಿದೆ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರು ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡು ಶತಪಥ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ನನ್ನ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ "ಬಂದ ಮಾಗಾ. ಹೊತ್ತಿಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಳ್ಯಾ ಇಲ್ಲಾ. ಮೂರೆಳೆ ಧಾರಾ, ಲಂಗಟಾ ಹಾಕೊಂಡವೆ ರಿಲ್ಲಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಕ್ಕಳು. ಈಗೇನು ಗೊಂದಲಿಗ್ಯಾರು ಸುದ್ದೇ ಇಂಥಾ ವೇಷಾ ಹಾಕತಾರ. ದುಡದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೋಬೇಕು ? ಏನ ಬ್ಯಾನಿ ಆಗೇದ. ಹಮಾಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ? ಅಡ್ಡ ಕಡದರ ಆರ ಮೊಳಾ ಆಗ್ಡಾಂಗ ಇದ್ದೀ. ಏನ ಧಾಡಿ ಆಗೇದ ನಿನಗ ಭಿಕ್ಷು ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ?"

"ಸಾಲೀ ಕಲೀತೀನಿ ರಾಯರ. ನಾ ಅನಾಥ ಹುಡುಗಾ" ಇಷ್ಟೇ ನುಡಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಉಡುಗಿಹೋಗಿತ್ತು.

“ಸಾಲೀ ಕಲೀತೀದಿ. ಯಾ ಸಾಲ್ಯಾಗ ನೀ ಕಲೀಯೂದು? ನಿಮಂಧಾ ಲಘಂಗರಿಗೆ ಆ ಬಾಳ್ಯಾನ ಸಾಲೀನ ಆಸರ. ಹೋಗ ಮುಂದಿನ ಮನೀಗೆ” ಎಂದು ಧಡಾರನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಕ್ಕಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯ ಐದು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಮೊದಲನೇ ಮನೆ. ಅಲ್ಲೇ ಈ ರೀತಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಯಾದುದಕ್ಕೆ ನೊಂದು ಮುಂದಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ತ್ರಾಣವೂ ಉಳಿಯ ಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ‘ವಿಷ್ಣುನ್ನದ ಸಪಿ’ ಇನ್ನೂ ಅರಗಲಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಈ ಹೀನ ಒಡುಕನ್ನು ಅಣಕಿಸಿ ಪಿಚಿಪಿಚಿ ಉಗುಳದಂತಾ ಯಿತು. ಇಂಥ ಬೈಗಳು; ಮೇಲೆ ರಣರಣ ಬಿಸಿಲು; ಕೆಳಗೆ ಕಾದು ಹಂಚಾದ ನೆಲ. ಆರುತಾಸು ಹೊತ್ತೇರಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಗಳು ಅನ್ನ-ಹನಿ ನೀರು ಕರುಳು ತೋಯಿಸಲು ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಲೆತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋತ ದೇಹ, ನೊಂದ ಮನಸ್ಸು--ಕಾಲನ್ನು ಎಳೆಯಲಾರದೆ ಎಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದೆ. ದುಃಖ ತುಂಬಿಬಂದಿತ್ತು. ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಆಸರವಿಲ್ಲದೆ ಒಡುಕಲಾರದ ಬಾಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ದೇವರನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಂಥ ವಾಪದ ಪಿಂಡಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟು, ದುಃಖ-ಸಂಕಟದ ಹಡದಿಯನ್ನು ನನ್ನ ದಾರಿ ತುಂಬ ಹಾಸಿ-ತಾವು ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದಕ್ಕೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅಳಿದ ಕಾರಣ ಯಾರದೋ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಆಸರೆಗೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡೆ. ಸಹಸ್ರ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿ-ಭೂಮಿಯ ತಂಪು-ಹಸಿರನ್ನು ಹೀರುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ನನ್ನ ಕೀಳು ಜೀವನದ ಸತ್ತವನ್ನೂ ಆಪೋಷಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂಬ ಪಣತೊಟ್ಟು ಆಸರೆಗೆಂದು ನಿಂತ ಆ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಫರಸಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಒವಳಿ ಬಂದು ನಾನು ಯಾವೊತ್ತು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತನಾಗಿದ್ದೆನೋ ಅರಿಯೆ !

ಜಾಗರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನಾನು ಮರಳಿದಾಗ-ಮೇಲೆ ಉರಿಯುವ ಬಿಸಿಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ-ಕೆಳಗೆ ಸುಡುವ ನೆಲವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಮೊಳದ ಈ ದೇಹ ಮಡಿಕೆಯಾಗಿ-ಒಂದು ಮೆತ್ತನೆಯ ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಯಾರದೋ ತಾಯಿಯ ಅಮೃತಹಸ್ತ ಹಣೆಯನ್ನು ನೀವುತ್ತಿತ್ತು. ಅಳೊಬ್ಬ ಕಾಲಿಗೆ ಎಂಣೆ ತಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ. ಉರಿಯುವ ಲಾಕ್ಸಾಗೃಹದಿಂದ ನನ್ನ ವಿಮೋಚನೆಯಾಗಿ-ಈ ಹಿಮಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ರಾಜಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನನ್ನ ಮೂರ್ಛೆಯ ಗುಂಗು ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವೈತಿ-ವಸ್ವೈತಿಯ ನಡುವೆ ಜೀತುತ್ವದ್ದೆ. ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತವರು ಆಡುವ ಮಾತು ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಕು-ಮುರುಕಾಗಿ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ ಆಚಾರ್ಯ, ಹುಡುಗಾ ಇಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಹತೀಲೇನು ಇದ್ದುಬಿಡ್ಲಿ. ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ನ, ನೆತ್ತಿಗೆ ಎಂಣೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬದಕಂದರ ಬೆಳೆಯೂ ಜೀವಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಬದಕೀತು. ಮಗ್ಗಿ ಇರೂದ್ರಾಗನು ಕಮರಬಾರದು. ಹತ್ತರ ಜೋಡೀ ಹನ್ನೊಂದು. ನನಗೇನು ಭಾರ ಆಗಬೇಕಾದ್ದೂ ಅಷ್ಟರಾಗನು ಅದ್ವ. ”

“ ಗಂಗಳ್ಯಾ, ಅನ್ನದ ಯಣಾ ಎಲ್ಲೆ ಇರತದ ಅಲ್ಲೇನ ದೇವರು ತಾನಾಗಿ ಅಟ್ಟತಾನು. ಶ್ರೀಹರಿ ಇಚ್ಛಾ ಇಂವಾ-ಸೀನೂ ಇಲ್ಲೇ ಬೆಳೆಬೇಕೂ ಅಂತ ಅವನ ಇಚ್ಛಾ ಇದ್ದು ಆಗ್ಲಿ. ”

ಮುಂದೆ ಅವರು ಆಡಿದ ಮಾತು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಜೊಂಪು ಬಂದಿರಬೇಕು ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಎಚ್ಚರವಾಗಲು ತಾಸೆರಡು ತಾಸಾದರೂ ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು.

ಅನಶನದಿಂದ ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾದ ನಾನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು-ಎದ್ದು ಓಡಾಡು ವಂತಾಗಲಿಕ್ಕೆ ೨-೩ ದಿನ ಹಿಡಿಯಿತು. ನನ್ನ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಅಲ್ಲೇ ಆಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಬಂದು ಹೇಳಿಹೋದರು. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರು ನುಡಿ ಯುವ ಧೈರ್ಯ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಾಥರೆಲ್ಲ ಎತ್ತಿದವರ ಕೂಸೇ. ಅಂದಿನಿಂದ ಗಂಗಳ್ಯ ನನ್ನ ಸಾಕು ತಾಯಿಯಾದಳು.

೩

ಗಂಗಳ್ಯ ಸಕ್ಕೇಶಿ. ೫೦-೫೫ ವರುಷವಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವರ ಯಜಮಾ ನರು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೋ, ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೋ ತಿಳಿಯದಂತಿತ್ತು. ಅವರು ವಿರಾಗಿ ಯಂತೆ ಮಾತ್ರ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾತರಿಂದಲೋ ಕಹಿಯಾದ ಅವರ ಜೀವನ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರವತಾರ ತಾಳಿ-ಮುಖದ ಮೇಲೆ, ಜೀವನದ ಸುಖದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಗದ ಸೆರೆಗೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನ ಸಂಪತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಆ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯಾಗಿ ಬಾಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಹುಭಾಗ-ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರ ಉಮಾ ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರೇ ಆ ಸಾಲೆಯ ಉದ್ಧಾರಕರಿಂಬ ಮಾತು

ಜನಜನಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಏಕೆ ? ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉದಾರದಾನದ ಫಲಶ್ರುತಿಯೆಂದರೆ—ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರ-ಗಂಗಳನ್ನ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೇಟಕಕ್ಕೆ ಕೋಡು ಮೂಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರ. ನಾನು ಗಂಗಳನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಹಳೆಯದಾಗಿ ಹಳಸಿಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ದಾಸ-ತತ್ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯ ಆಗಷ್ಟು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗಂಗಳನ್ನ ನೆರವಿನಿಂದ ನನ್ನ ಓದು ಮುಗಿಯಿತು. M. A; L. L. B. ಮುಗಿಸಿ-ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವಕೀಲಿಯ ಪಾಟಿಯನ್ನು ಅಂಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗಂಗಳ ಕೈಬಿಟ್ಟ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಅವರಿಗೆ Cancer ಬೇನೆ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಅದು ಇಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಪ್ರಬಲಿಸಿ-ಅವರನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆಂದು ಅನಿಸಿತ್ತು. ಅವರ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ-ಬಾಯಿಗೆ ಗಂಗಾವೃತ ಬಿಡುವ ಭಾಗ್ಯವೂ ಈ ದುರ್ಭಾಗ್ಯನಿಗೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿ, ನೆರವು ನೀಡಿ-ನನ್ನನ್ನು ಮಾನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊರಗತೊಡಗಿದೆ. ನನ್ನ ಸಂಸಾರ, ವಕೀಲಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಕಂಠು ತುಂಬ ನೋಡಿ-ಧನ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಅವರು ಕಂಠುಮುಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ-ಸನಗೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಋಣಭಾರವಿಳಿಸಿದ ಸಂತಸ. ಆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದೇವರು ಕರುಣಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಳಹಳಿಸಿದೆ.

ಗಂಗಳ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಕ್ಕರೆ-ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡವರು-ಅವರು ಹೋಗುವಾಗ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದ್ದು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಾವರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಉಮಾ ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಧಾರೆ ಎರೆದು ಹೋಗಿದ್ದರು, ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶ ಎಲ್ಲೂ ಬರದಂತೆ ಮಾತ್ರ ದಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ದುಡ್ಡು-ಹೊನ್ನು ಅದೇನಿತ್ತೋ ಏನಾಯಿತೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿದ್ದ ಸ್ವಂತ ಮನೆಯನ್ನು ಉಮಾ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅನಾಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಅವರೇನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ನನ್ನನ್ನು ಚುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ನೆರವಾಗಿ-ನನಗೆ ದಾರಿ ದೀವರಾಗಿ-

ಬಾಳಿ ಬದುಕಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವು. ಆರೇಳು ವರುಷದ ಕಾಲೇಜು ಜೀವನವನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರನಂತೆ ನಾನು ಕಳೆದದ್ದು ಅವರ ನೆರವಿನಿಂದಾಗಿ. ಅವರು ನನಗೆ ಏನೂ ಬಿಡದೆ ಹೋದ ಬಗ್ಗೆ ದುಃಖವಾಗಲೀ ವ್ಯಸನವಾಗಲೀ ನನ್ನನ್ನು ತುಡುಕಲಿಲ್ಲ.

ಅವರೇ ಹೋದಮೇಲೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ವಕೀಲಿ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇರೊಂದು ಊರಿನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದೆ. ೩-೪ ವರುಷದ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೆಸರೂ-ಹಣವೂ ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಪಕ್ಷಕಾರರು-ಘಡೆ-ಮುರವತ್ತು ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದ ಜೀವನ, ಸಬಾಜಜ್ಜ-ಪದವಿಯ ಕರೆ ತಾನಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಾಗ ಬಿಡದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ೫-೬ ವರುಷ ನವಕರಿಯ ದೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬದಲಿ-ವಸತಿ ಮುಗಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನಾನು ಕಲಿತ-ಬೆಳೆದುಬಾಳಿದ ಊರಿಗೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ನನಗೆ ಬದಲಿಯಾದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಮಿತ ಆನಂದವಾದರೂ, ಗಂಗಳ್ಯನ ಕಂಣು ಈ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಡಕೂ ಎನಿಸಿತ್ತು.

೪

ನಾನು ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ೫-೬ ದಿನ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿದ್ದೆ : ' ಗಂಗಳ್ಯ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಾರ ಋಣದಲ್ಲಿ ಈ ಷತ್ತನ್ನಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಾವು ದಾರಿ ತೋರಿಸಬೇಕು ' ಎಂದು. ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ' ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮಾತಿಗೇ ತಿರುಗಿ ' ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ' ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶಾಲೆಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ನೆವದಿಂದ ಅಂಥ ಮಂಗಳ ಗಳಿಗೆ ಘಳಿಸುವ ಕಾಲವೊದಗಿ ನನ್ನ ಋಣವಿಮೋಚನೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಅಂಕುರವಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಅವ್ಯಸಯ-ಅನುಮತಿಯ ದಾರಿ ನೋಡದೆ, ಗಂಗಳ್ಯನ ಚಿರಸ್ಥಾರಕವೆಂದು, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನಿರಂಬಳನಾಗಿದ್ದೆ.

* * * *

ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠದಿಂದ ನಾನು ಕೊಡಿಸಿದ ಸಂದೇಶ ಅರ್ಥಾತ್ ಭಾಷಣ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿಡಿಸಿತು. ಸಹಸ್ರಾರುಜನರ ಕರತಾಡನ-ವಿಜಯಭೇರಿ ಮೊಳಗಿ-ಆ ಸಂದೇಶ ನನಗೆ ಅವಗತವಾಗಿತ್ತು. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿ-

ನಾನು ಅಂದು ಭಾಷಣದ ಕೊನೆಗೆ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವೆಂದು ಗಂಗಳೆನ ಚಿರಸ್ಥೂರಕವಾಗಿ-ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಾರಿದ ೫೦೦೦ ರೂ. ಕಾಣಿಕೆಯ ಮಾತು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಹೆ. ಮಾ. ರಂಕೂ-ನನ್ನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದ್ದೇ ಅಭಿನಂದಿಸಿದ್ದು. ವಿಶ್ವಸ್ಥರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಊರಿನ ಶೆಟ್ಟಿ-ಸಾವುಕಾರರು-ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಮಾಲೆ ತುರಾಯಿಗಳ ಮಳೆಗರೆದರು. ಉತ್ಸವದ ಗಡಿಬಿಡಿ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೋಪಹಾರದ ವಿಧಿ ಮುಗಿಸಿ ಇನ್ನೇನು ನಾವು ಹೊರಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಸಿನೂ-ಈಗೇನು ಮನಿಗೆ ಹೋಗೂ ಗಡಿಬಿಡಿ ಅಷ್ಟು ಇಲ್ಲಲಾ. ಅಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ Programme ಮುಗದ ಮ್ಯಾಲ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮನೀ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗು. ಇಂದೂ ಬಂದರ ನೆಟ್ಟಗೂ. ನಿನ್ನ ವೈಭವಾ ನಮ್ಮ ಮನೀಯವರೂ ಅಷ್ಟು ನೋಡಲಿ ” ಎಂದರು.

“ ಹೇಗೂ ನನ್ನ ಗಾಡಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಬಿಡೋಣ. ಸಂಜೆಯ ಉಟ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆದರೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯದೂ ಅದಕ್ಕೆ 'ನಾ' ಇಲ್ಲ.”

“ ಅಪಾ, ನಾ ಬಡವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಮುನಸೂಫಗ ಮೇಜವಾನೀ ಆಯತಾ ವ್ಯಾಳ್ಯದಾಗ ಎಲ್ಲಿಂದ ಮಾಡಿಸಲಿ. ನೀ ದೊಡ್ಡ ದಾನೀ ಬೇರೆ—ಕರ್ಣನ ತುಕಡಿ. ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಅಂಜಿಕೊಂಡೆ ಇರಬೇಕು.”

“ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೂ ನಾ ಕೂಸಾ. ನನ್ನ ದಾನ ಯಾತರದು ? ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಕೃಪಾ.”

“ ಆಗಲೇ, ಈಗ ಹೊರಡೋಣ ಹಂಗಾರ ” ಎಂದರು ಆಚಾರ್ಯರು.

ಮಾಲೆ-ತುರಾಯಿಯಿಂದ ಬಿಗಿದ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಜಾಗಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು-ಕುಳಿತೆವು. ಶಾಲೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ-ವಿಶ್ವಸ್ಥರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು—ಹುಡುಗರ ಜಯಜಯಕಾರ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಗಾಡಿ ಶಾಲೆಯ Porch ನಿಂದ ಹೊರಟಿತು.

ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯ ಆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆವು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪತ್ನಿ ನನ್ನ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು—ಎದೆ ತುಂಬಿ ಬಂದವರಾಗಿ,

“ ಸಿನೂ, ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಆದಾಗ ಹೀಂಗಿ ಮಾಲೀ ಹಾಕಿದ್ದರು ಮಂದಿ. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನೆರದಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಾ, ಹಡದ ತಂದೀ ತಾಯೀ ಈ ನಿನ್ನ

ಸೌಭಾಗ್ಯ ನೋಡಲಿಲ್ಲವಾ. ಗಂಗೆಕ್ಕರ ಜೀವಂತ ಇದ್ದ ಎಂಥಾ ಸುಖಾ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು. " ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ನಿವಾಳಿಸಿ ಒಗೆದರು. ನನಗೆ ಕಂಠ ಎದೆ ತುಂಬಿ ಬಂದು-ಮಾತನಾಡುವದಾಗದೆ-ಆ ತಾಯಿಯ ಪಾದ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಬಾಯಿತುಂಬ ಹರಸಿ-ಆ ತಾಯಿ-ನನ್ನ ಮನೆ ಯಾಕೆಯನ್ನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸುಖ-ದುಃಖ-ವ್ಯಸನ-ಉತ್ಸಾಹ ಒಂದೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯ ದ್ವಾದಶಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸತ್ ಶಿಷ್ಯನ ಸರ್ವ ಗುಣಗಳೂ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮುಖರಂಗವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದದ್ದನ್ನ ನೋಡಿ ಆಚಾರ್ಯರು ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ " ಸೀನೂ, ಇಂದ ಯುಣಭಾರ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡೆವಾ. ಹೊರಲಾರದ್ದು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದು. ಇಂದ ನಿರಂಬಳ ಆದಿ ನೋಡು. ಗಂಗೆಕ್ಕರ ಜೀವ ಧನ್ಯ ಆಗಿರ ಬೇಕು. ಯಾಕು "

" ನನ್ನ ಅಲ್ಪಸೇವಾ ಅವರಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ಆಗಿರಬೇಕೊಂತ, ನಿಮಗ ನಿಶಿದರ ನಾ ಧನ್ಯ."

" ನಿನಗೆ ಅನಿಸಿತಲಾ. ಭಾಷಣದಾಗ ಅದನು ಹೇಳಿದಿ. ಕೇಳಿದ ಮಂದಿ ಕೈ ತಟ್ಟಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಜನತಾ-ಜನಾರ್ಥನಾ ಬ್ಯಾರಿ ಏನು?"

" ಸಾವಿರ ಜನರಿಗೆ ಅನಸೂದಕ್ಕೆ, ನಿಮಗೆ ಅನಸೂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಅನಿಸಿವ್ರ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಾಕು."

" ನನಗೂ. ಹೂಂ. ಅನಿಸಿತನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂತ ಹ್ಯಾಂಗ ಅನ್ನಲಿ? ಗಂಗೆಕ್ಕರನ ಯುಣಾ ತೀರಸ್ತಿದ್ದೀನಿ ಅಂತ ದಿಮಾಖ ಏನ ಹೇಳಿದಿ ನೋಡು, ಅದೂ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿತು. ನಾ ಹೇಳಿಕೋತ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಯುಣಾ, ತಮಾ, ತೀರಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರ ಲಾರದ್ದು. ಪೂರ್ಣ ಕುಂಭ ಇದ್ದಾಂಗ. ಆ ರತ್ನಾಕರದಾಗಿ ನಿನಿರ್ದು ಭೂಗ ಸೀಲೆ ಎಷ್ಟಂತ ತಗದ ಬರೀದ ಮಾಡೀ? ಗಂಗೆಕ್ಕರನ ಯುಣಾ ಎಳೆಳ ಜನ್ನು ಆದ್ರೂ ತೀರಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಾರಥಾಂಗ ಅದೂ. ನಿಂದರೆ ಏನ ತಪ್ಪು? ಕಲ್ಪನಾದ ಕುದರೀ ಏರೀ ನೀ ನಡದೀ. ಖರೀ ಹಕೀಕತ್ತ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ರ ಈ ಮಾತು ನಿನಗೂ ಮುಂಚಿನೇನೂ ಹೊಳೆತಿತ್ತು. ಆಗಲಿ. ಇಂದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ.

ನನಗೂ ದಿನಾಂಕ ತುಂಬಿಕೊಡತೆ ಬಂದಾವ ಕುಳ್ಳಹೋಗಿ ಗೋರಾಂಗ ಬಿದ್ದಾವ. ನಾ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಘಳಿಗೆಯೆಂಬಾ? ಇಲ್ಲಿ ತನಕಾ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟ ಮಾತು-ಒಮ್ಮೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದೆನಂದ್ರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಒಗಟೆ ಬಿಟ್ಟೀತು. ಹೇಳಿದ್ರೆ ನನಗೆ ಕಾಕಪಿಂಡ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಅದನ್ನ ಹೇಳತೇನಿ, ಕೇಳು.

“ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಉಹಾ-ಶಕ್ತಿ ಮೂಡೂದಕಿಂತಾ ಮುಂಚಿನೇನೂ ನಿನಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟ ತಂದಿ ತಾಯಿ ಕಂಠ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬಿಟ್ಟಿ. ಅವರು ಹ್ಯಾಂಗ ಇದ್ದ್ರೂ, ಏನ ಇದ್ದ್ರೂ, ಅನೂದರ ಮಸಕ ಭಾಸನೂ ನಿನಗೆ ಇರೂ ಸಂಭವ ಇಲ್ಲಾ. ನೀ ವರ್ಷ-ದೀಡವರ್ಷದ ಕೂಸ ಇರತನ್ನ ಅವರದು ಅಂತ್ಯ ಆತು. ಅಂತ್ಯ ತಾನಾಗಿ ಆತು ಅನೂದಕಿಂತಾ, ಯಾರೋ ದುಷ್ಟರು ಅದನ್ನ ಮಾಡಿರಬೇಕು ಅಂದ್ರೂ ಒಪ್ಪೀತು. ಕಡೀಕನೂ ಅದನ್ನ ಮಾಡಿದವರ ಪತ್ತೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಲಿಲ್ಲಾ. ಆದರ ಮಾಡಿದವರ ವಾಪ, ನೋಡಿದವರ ಸುತ್ತ ಅನೂಹಾಂಗ, ಯಾರೋ ಮಾಡಿದ ಕೋಲಿಗೆ ಗಂಗಳನ್ನ ಗಂಡ ಬಲಿ ಆಗ ಬೇಕಾತು.

“ನಿಮ್ಮ ತಂದಿ, ಮುಂಚಿನಿಂದೂ ವಾರಕರೀ ಪಂಥದವಾ. ಏನ ತಪ್ಪಿ ದರೂ ಅವನ ಕಾರ್ತಿಕ ಆಷಾಢದ ವಂಥರವುರದ ಯಾತ್ರಾ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪ ತಿರಲಿಲ್ಲಾ. ಮಳಿ, ಫಾಳಿ, ಬ್ಯಾನಿ, ಬ್ಯಾಸರಕಿ, ಯಾತರ ಪರಿವೀನೂ ಇಲ್ಲದೂ ಯಾತ್ರಾಮಾಡಿ ಮುಗಸಾಂವಾ. ಉರಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ-ಕಾಲ್ನಡಿ ಗೀಲೇನೆ ಹೋಗೂದು. ಬರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ರೇಲ್ವೆದಲಿ ಬರೂದು. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಾ ನಡಿಸಿಕೊಡತೆ ಬಂದಿದ್ದಾ ವುರಂದರ ವಿರಲಾ. ಆದರ ಅವಗೂ ಇದು ಬ್ಯಾಡ ಅನಿಸಿತೋ, ಏನ ಭಕ್ತ ಭಾರ ಆದನೋ ತಿಳಿದು. ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು-ಯಾತ್ರಾ ಹೊಂಟಿ ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ-ವಿರೋಬರಾಯಾ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿ, ತಾನು ಮೋಕಳೀಕ ಆದಾ.

“ನಿನಗೆ ಆಗ ೧೧-೨ ವರುಷ ಏನಾರೇ ಇರಬೇಕೇನಪಾ. ಕೂಸು ಸಂಣದು, ದಾರಿ ನಡೀಯೂ ತ್ರಾಸಿಗೆ ಹೈರಾಣ ಆದೀತು ಅನ್ನೂದರ ಪರಿವಿ ಯಿಲ್ಲದನ್ನ ಅವರು ಯಾತ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೊಂಟಿಬಿಟ್ಟರು. ಯಾರ ಹೇಳಿದ್ರೂ

ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಕಾಯಾಂವ ಇರೂವಾಗ ಯಾಕ ಚಿಂತಿ ಅಂತ ಅವರ ಅಂಬೋಣ. ಆ ಸಾರಿ ಗಂಗಳನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಭೋಧನೆಯರೂ ಹೊರ ಟಿದ್ದರು ಕಾಲ್ಪಡೀಲೇನು ಯಾತ್ರಾಕ್ಕೆ. ಅವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರದ ಮೈಥಾ. ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ ವಿಠಲಾ ಕರುಣಿಸಿದರ ಫಲಾ ದೊರತೀತು ಅನೂ ಆರಾ. ಅಂತೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ಜೋಡೀ ಅದ್ವ. ನೆರವ ಅದ್ವ. ಯಾತರ ಅಂಜಿಕೆ? ಎನ ಅರೀದ ಹಾದಿ ಅಲ್ಲ. ಆ ಹಾದೀಲೇನು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತ ವರ್ಷ ಅಲೆದದ್ದ ಆಗೇದ. ಅಂತೂ ಮೂರೂ ಮಂದಿ, ನೀ ಒಂದ ಚುಂಗಡೀ ಕೂಸಾ. ಇಷ್ಟು ಮ್ಯಾಳ ಹೊರಟಿತು. ಹೊಂಟಿ ಫಳಿಗಿ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಮುಖದ್ದ ಇದ್ದಾಗ ಕಾಣಸ ಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ೧೫-೨೦ ದಿನಾ ಆಗಿರಬೇಕು. ೨-೪ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಂದ ಪತ್ರಬರತಿದ್ದೂ, ಖುಶಾಲಿ ತಿಳೀತಿತ್ತು. ಆದರ ಮುಂದ ೮-೧೦ ದಿನಾ ಆದ್ರೂ ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರ ಎನ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಗಂಗಳನ್ನ ಜೀವ ಕಸಿ ವಿಸಿ ಆಗಿ-ನನ್ನಗ ಬಂದು ಕೇಳೂಅಕಿ. ನಾನರಗ ಎನ ಹೇಳ್ತೆ? ಅಂತೂ ಬಂದೀತು, ಕಾಳಜೀ ಬ್ಯಾಡ ಅಂತ ಸಮಜೂತ ಹಾಕಿ ಕಳಸತಿದ್ದೆ. ಒಂದ ದಿನಾ ಮರಾಣೀ ವರ್ತಮಾನ ಒಂದರಾಗ-ಜ್ಞಾನವ್ರಕಾಶ ಇರಬೇಕು-ಒಂದು ಸುದ್ದಿ ಎನವಾ- 'ಸೊಲಾಪೂರ ಪಂಥರಪೂರ ರಸ್ತೇದಾಗ ಒಬ್ಬ ಗಂಡಸು- ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಖೂನೀ ಆಗಿದ್ದು-ರಕ್ತದ ಕಾವಲೀ ನಡವ ಒಂದು ೧೧-೨ ವರುಷದ ಕೂಸಾ ಅಳಕೋತ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರು ಪಂಚನಾಮೇ ಮಾಡಿ ಹೆಣಾ-ಕೂಸು-ತಾಬೇಕ್ಕ ತಗೊಂಡಾರ' ಅಂತ. ಉರತುಂಬೆ ಬೊಬಾಟಾ ! ಯಾರ ಇರಬೇಕು ಖೂನಿ ಆದಾವು-ಸಮ್ಮೂರವ್ರೇ ಯಾಕ ಆಗಿರಬಾರದು? ಅಂತ ! ಇಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರ ಕಡಿಂದ ಚವಕರಿಗೆ ಬರಸಿದೆವು. ಫಾಜದಾರ ನನ್ನ ಗುರುತಿನವಾ, ಖಟಿವಟಿ ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಬಂತು. 'ಅವರ ಗುರ್ತು-ಖೂನಾ ಹಿಡಿಯುವಂಥಾವು, ಯಾರರೇ ಇದ್ರ ಅವರನ್ನ ಕರ ಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಂತ.' ನಾನು-ವಾಜದಾರ ಸಂಣವು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದೇವು. ನಿನ್ನ ತಂದೀ ತಾಯೀ ಹೆಣಾ ವಿಕಾರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೂ; ಗುರ್ತು ಹತ್ತಿಧಾಂಗಸ ಆಗಿದ್ದೂ. ನಿನ್ನ ಗುರ್ತು ಹೇಳಿದೇವು. ಆದರ ಬೋಡಿ ಉಳಿದ ಹಕ್ಕೀಕತ್ನಾ ಹೇಳಬೇಕಾತು. ಉರಿಂದ ಹೊರಡಾಗ ಯಾರ್ಯಾರಿದ್ದೂ, ಎಂದ ಹೊರಟಿದ್ದೂ, ಅದನ್ನ ಹೇಳದ್ದ ಗತೀನೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ನೊಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡ

ಮ್ಯಾಲ ಹೇಳಿದರು—ಕೂಸಿನ್ನು ಪಂಡರಪುರದ ಬಾಲಕಾಶ್ರಮದಾದ ಇಡತೇನಿ ಅಂತ. ನನಗೆ ಕೆಡಕನಿಸಿತು. ಉರಾಗ ಇಷ್ಟ ಜನಾ ಇದ್ದೂ—ನಿನ್ನ ಅನಾಥ ಆಶ್ರಮದ ಪಾಲ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸಂಪಣವುನ ರದಬದಲೀಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಜ್ವಾಕಿ ಮಾಡೂ ಭಾರಹೊತ್ತೆ ನಿನ್ನ ನನ್ನ ತಾಬೇಕ್ಕ ತಗೊಂಡೆ. ನಿನ್ನೇನೋ ತಂದೆ. ಆದ್ರ ಗಂಗಳನ್ನ ಯಜಮಾನರ ಗತೀ ಏನಾ ಯಿತು ಅನೂದರ ನಿಷ್ಪನ್ನ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲೆ ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ಪೋಲೀಸರ—ಸರಳ ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅವರೇ ಖೂನಿಮಾಡಿ ಫರಾರಿ ಆಗಿರಬೇಕಂತ ಕಾಯಾಸ ಆತು. ಬೋಧರಾಯರ ತಪಾಸಣೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡಿಗೂ ಆರ್ಡರ ಹೋತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿ ಉರಿಗೆ ತಿರಗಿ ಬರಬೇಕಾದ್ರ ಗಂ—ಗಖ ದಿನಾ ಹಿಡೀತು. ತಿರಗಿ ಬರೂದ್ರಾಗಳ ಇಲ್ಲೊಂದು ಸುದ್ದೀನಣ ಬ್ಯುರೀ ಎದ್ದಿತ್ತು. ಆಗ ನಮ್ಮೂರಾಗ ಒಬ್ಬ ಆಯ್ಕೆ ಇರತಿದ್ದಾ. ಅವನ ರಮಲಶಾಸ್ತ್ರ ಬರತಿತ್ತಂತ ಜನಕ್ಕ ಗೊತ್ತು. ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದ್ದು. ಅವನೂ ಕೆಲವು ವಿಷಯದಾಗ ಖರೀನ ಆಡಿದ್ದಾ ರಮಲನ್ನ: ‘ಇಂಥಾ ಜಾಗಾದಾಗ—ರಸ್ತೇದ ಇಂಥಾ ಬಾಜೂಕ್ಕ—ಗಂಡಾ ಹೆಂಡತೀ ಖೂನೀ ಆಗೇದ. ಮಾಡಿದವರು ಅಜಮಾಸ ಹೀಂಗ ಹೀಂಗ ಇರೂ ಸಂಭವ ಅದ್ವ.’ ಜಾಣಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಖೂನಿ ಆದ ಸ್ಥಳ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿತು. ಮಾಡಿದವರ ಹೋಲಿಕೆ—ಬೋಧರಾಯರಿಗೆ ಹೊಂದ ಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊಂದದಿದ್ದೂ—ಜನರ ಆಡಿಕೊಂಬೂದಕ್ಕೆ ಹೊಂದ ದನಣ ಇರತಡ್ಡ? ಅವರು ಏನೇನೋ ಹೊಂದಿಸಿ—ಖೂನಿಗೆ ಕಾರಣ ಬೋಧ ರಾಯನಣ ಇರಬೇಕಂತ ನಿಷ್ಕರ್ಷ ತಗದರು.

“ಬೋಧರಾಯರು ಖೂನೀ ಮಾಡೂ ಕಾರಣೇನು ? ಅವರಿಗೇನಂಥಾ ಆಶಾ ಇರಬೇಕು—ಅನೂದರ ಸಾರಾಸಾರಾ ವಿಚಾರ ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಮಾಡ ಲಿಲ್ಲಾ. ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಖಾತ್ರಿ ಇತ್ತು, ಅಂವಾ ನಿರ್ದೋಷಿ ಇದ್ದಾನಂತ. ಆದರ ಆಡೂ ಸಾವಿರ ನಾಲಿಗೆ ಮುಂದ ನನ್ನ ಸಂಣಧನಿ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳಸ ಬೇಕು? ಅಷ್ಟ ದಂದ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಾ. ಉರಾಗೇನ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತೀನಣ, ವಜನದಾರ ಮನಸ್ಸಾನಣ, ಏನದಣ? ಅಲ್ಲದಣ ಬೋಧರಾಯಾ ಇರೂತನಕಾ—ನನ್ನ ಸಾಲಿಗೆ ಕೈ ಸಡ್ಲೆಬಿಟ್ಟು ದಾನಾ ಮಾಡಿದ್ದಾ. ಅವನ ಬಾಜೂ ಹಿಡಕೊಂಡು ಇಂವಾ ಆಚಾರಿ ಹೇಳತಾನ. ಇವನ್ನೂ ಅದರಾಗ ಕೈವಾಡ ಇರಬೇಕು—ಅಂತೂ

ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಅಂದಿದ್ದಂತೆ. ಆದರೆ ಘಾಟದಾರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಾಜಾತನದ ಅರಿವಿತ್ತು, ಅಂತೂ ಅದೇನು ನನ್ನ ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಖೂನೀಮಾಡಿ ಬೋಧರಾಯಾ ಫರಾರಿ ಆಗ್ಯಾನಂಬೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನ ಪತ್ತೇದಾಗ ಪೋಲೀಸರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೀಗೂ ಗುಪ್ತ ವೇಷದಾಗ ಅಡ್ಡಾಡ ತಿದ್ದು. ಬೋಧರಾಯನ ಮನೀ ಸುತೂ ಅವರ ಜಾಲ ಹರಡುತ್ತ, ವೇಷಾಂತರ ಮಾಡಿ ಅವನ ಬಂದೂ ಬರೂ ಸಂಭವ ಅದ್ದು ಅಂತ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿ ಯಿಂದ ಗಂಗಳ್ಯ-ಗಂಡನ ಕಳಕೊಂಡ ದುಃಖ, ಅಲ್ಲದನ್ನ-ಅಪಮಾನ-ಅಪ ಕೀರ್ತಿ ಭಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದು. ಅಕೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಾನು ಸಮಾ ಧಾನ ಹೇಳುವೆ. ಅಕೀಗೂ ಏನ ಹತ್ತಿ-ಹೊಂದಿದವರು ಇದ್ದದ್ದೂ ಅಷ್ಟ ರಾಗಣ ಇತ್ತು. ಬೋಧರಾಯಂದೂ ಹಂಗೆ. ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸದ ಗೆಳಾಳಾಗ ಅಂದ್ರ ನಾ ಒಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಮ್ಯಾಲ ಭಾರಾ ಹಾಕಿ ಗಂಗಳ್ಯ ಜೀವಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಡ ಇದ್ದು. ಅವರ ಮನೀ ಸನೇಕ ಸುಳಿಯೂ ಧೈರ್ಯಾ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಪೋಲೀಸ್ರು ಸಂಶಾ ತಗೊಂಬೂ ಸಂಭವ ಇತ್ತು. ಸಂಣವುನ ಬಲಾ ಇತ್ತು ಅಂತನ ನಾ ಒಬ್ಬ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನ ಕರಕೊಂಡ ಬಂದ ಸುದ್ದೀ ಮಾತ್ರ ಗಂಗಳ್ಯನ ಮುಂದ ಒಡದಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಾಗ ಬೋಧರಾಯಗ ಇಂಥಾ ಸಂಕಟ ಬಂತು—ಅನೂ ಭಾವನಾ ಆಗಿ-ಅಕೀ ಮನಸು ಕೆಡೂ ಸಂಭವ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲದ ಅದನ್ನ ಹೇಳಿದ್ರೂ ಆಗೂ ಫಾಯದೇನೂ ಅಷ್ಟ ರಾಗಣ ಇತ್ತು.

“ಅಂತೂ ತಿಂಗಳೆರೆಡು ತಿಂಗಳಾದ್ರೂ ಯಾತರದೂ ಪತ್ತೇ ಆಗದಣ ಉಳಿತು. ಪೋಲೀಸರ ಕಾವಲಾ-ಓಡ್ಯಾಟ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಡ್ಲ ಆಧಾಂಗಾತು. ಒಂದಿನಾ ಸರಿರಾತ್ರಿ ಮೀರಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅಂದ ದರಶೀ ಅವನಾಸಿ. ನಾನೂ ಅದೂ ಸಾಲೀ ಕೆಲಸಾ ಮುಗಿಸಿ ಇನ್ನೇನು ಅಡ್ಡಾಗಬೇಕೂ ಅನೂಅವನಾ. ಅಷ್ಟರಾಗನ್ನ ಯಾರೋ ಮೆಲ್ಲಕ ಟಿಕಾ ಟಿಕಾ ಅಂತ ಬಾಗಲಾ ಬಡದ ಸಪ್ಪ ಳಾತು. ‘ಯಾರದು ?’ ಅಂದೆ. ಮಾತಿಲ್ಲಾ-ಕತಿಯಿಲ್ಲಾ. ಮತ್ತ ಟಿಕಾ ಟಿಕಾ ಅಂತ ಬಟ್ಟಲೆ ಬಾಗಲಾ ಬಡಿಯೂ ಸದ್ದು. ಎದ್ದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಬಾಗಲಾ ಅಂತೂ ತಗದೆ. ನೋಡಿದರೆ-ಗಡ್ಡಾ-ಮೀಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ-ಬೈರಾಗಿ ವೇಷದಾಗಿನ

ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸರ್ರನ ಒಳಗ ನುಸುಳಿ-ತಾನನ್ನ ಬಾಗಲಾ ಮುಂದಮಾಡಿ
 ಚಲಿಕಾ ಹಾಕಿ ಅಗಲಿ ಎಳೆದಬಿಟ್ಟಿತು. ನಾ ಬರೂದರ ಹಾದಿ ಸುದ್ದಿ ನೋಡ
 ದನು, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಭರಭರನೆ ಅಡಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಬಿಟ್ಟಿತು.
 ಆ ನಡಿಗೆ-ಆ ಆಕಾರ ನೋಡಿದರ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೋಧರಾಯಾ ಅನೂದ್ರಾಗ
 ಸಂಶಯನು ಉಳಿಲಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ಧೈರ್ಯ ಬಂಧಾಂಗತು. ಅವನ್ನ ಕರ
 ಕೊಂಡು ದೇವರ ಮನಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಂದಾದೀವದ ಬೆಳಕಿನಾಗ
 ಇಬ್ಬರೂ ಕೂತೇವು. ಅವಾ ಎಲ್ಲಿದೋ ಧೂರದಿಂದ ಧಾವಿಸಿ ಬಂಧಾಂಗತು.
 ನೀರ ಬೇಡಿದಾ. ತುಂಬಿದ ತಂಬಿಗೆ ಧಾಲಿ ಮುಂದ ಇಟ್ಟು. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ
 ಒಂದ ನಾಟಗಾದ ತುಂಬಿ ಹಾಲ ತಂದುಕೊಟ್ಟು. ಬೋಧರಾಯಾ ಎದ್ದು
 ಕೈಕಾಲ ತೊಳಕೊಂಡು ಬಂದು, ದೇವರಿಗೆ ದಂಡವತ್ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ
 ಹಾಲ ಕುಡಿದಾ. ಒಮ್ಮೆ ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿ ತಗಧಾಂಗ ಮಾಡಿ, ದೀರ್ಘ
 ನಿಶ್ವಾಸಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ: “ಬಾಳೂ-ನಾ ಈ ವೇಷದಾಗ ಬಂದೇನಂಬೂ ಕಲ್ಪನಾ
 ಕನಸ ಮನಸಿನ್ಯಾಗೂ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಜನಾವವಾದ ಏನ ಬಂದದ ಅನೂ
 ದರ ಹಕ್ಕೀಕತ ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತದ. ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಟ್ಟು ಹೇಳತೀನಿ.
 ಮುಂದ ಥಾಳ ಆಗಿ ನಂದಾದೀವ ಉರೀತದ. ಅದರ ಆಣಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳ
 ತೇನಿ. ಖೂನಿ ಮಾಡಿದಂವಾ ನಾ ಅಲ್ಲಾ. ಅವರನ್ನ ಕೊಂದು ನಾ ಏನ
 ಪಡಕೋಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮನ್ಯಾಗ ಅಷ್ಟವಶ್ಯಯ ಇತ್ತು. ಏನ ಹೆಣೆನ
 ಆಶಾಕ್ಯ ಮಾಡಿದೇ ಅಂದ್ಯಾ. ಗಂಗೂನಂಥಾ ರಂಭಾ ದಾಸಾನುದಾಸಿ
 ಆಗಿದ್ದಾ. ಇನ್ನ ಬ್ಯಾರೆ ಯಾವ ಆಶಾದಿಂದ ನಾ ಅವರ ಖೂನಿ ಮಾಡ
 ಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಒಂದ ತಪ್ಪಾತು ನನ್ನ ಕಡಿಂದ. ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ನಾನು
 ಅನುಭೋಗಿಸಬೇಕು; ಭೋಗಿಸ್ತೀನಿ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲಾ. ನೀ ಬೇಕಾರ ವಿಶ್ವಾಸ
 ಇಡು, ಬಿಡು. ಆದ ಸುದ್ದಿ ನನ್ನ ಮುಂದ ಹೇಳಿ-ಗಂಗೂನ್ನ ಸಮಾಧಾನ
 ಮಾಡೂ ಅಂತ ನಿನಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೋಗೂಅಂಥಾ ದಿವ್ಯ ಮಾಡೀನಿ.
 ನಾನಾ ಮೂರು ಮಂದಿ ಆ ಕೂಸಿನ್ನ ಕಟಿಕೊಂಡು ಯಾತ್ರಾಕ್ಯ ಹೊರಟದ್ದು
 ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೂ ಅದೂ. ನಮ್ಮ ಜೋಡಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಗಂಟೆ-ಗದಡಿ ಇದ್ದೂ ಇತ್ತು.
 ಮ್ಯಾಲ ೧-೧|| ವರುಷದ ಹಸಗೂಸು-ಪಾಪ. ಆ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತ್ರಾಸ ಬ್ಯಾಡಾ
 ಅಂತೂ ಒಂದ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಸಿಬಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಗಲ ಮ್ಯಾಲ ಕೂಸಿನ

ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು—ನಾನು ಮುಂದ ಮುಂದ ಅವರ ಹಿಂದಿಂದ—ನಡಿಯೂ ಪರಪಾಠ ಇಟಗೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಸೋಲಾಪೂರ ದಾಟಿದ ಮ್ಯಾಲ ಒಂದ ಥೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳ ಬರತದ್ವ. ಅದರ ದಂಡೀಸುತ್ತ ಜಾಲೀ ಬನಾ ವಿವರೀತ. ಅದರಾಗೆ ಹಾದೀ ನಡದ ಹೋಗಬೇಕು. ಅದೇನ ರಾಜರಸ್ತೇ ಅಲ್ಲಾ ಏನ ಅಲ್ಲಾ. ಹೀಂಗ್ ಸೀದಾ ಹೋಗಬೇಕಂತ ಗೊತ್ತ ನನಗ. ನಾ ಭರಾಭರಾ ಮುಂದ ನಡದಿದ್ದೆ. ಹಿಂದೆ ಇವರು ಗಂಡಾ ಹೆಂಡತಿ ನಿಧಾನಾಗಿ ಬರತಿದ್ರು. ನಾ ಎಷ್ಟು ಮುಂದ ಹೋಗಿದ್ದೋ ನನಗೇ ತಿಳಿದು. ಭಾಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಇವರ ಸುಳ ವನು ಇಲ್ಲಾ—ಬರಲಿ ಅಂತ ಅಲ್ಲೇ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೂತೆ. ತಾಸ ಅರ್ಧಾ ತಾಸ ಆದ್ರೂ ವತ್ತೇನು ಇಲ್ಲಾ. ಚಿಂತಿ ಅನಿಸಿ—ಮತ್ತೆ ತಿರಗ ಹೊಂಟೆ. ೧-೧|| ಮೈಲು ತಿರುಗಿ ಬಂದ ನೋಡಿದೆ. ಅವರ ಕಡೇ ಇದ್ದ ಹಸಿಬಿ ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲೆ ಆಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಸನೇದಾಗ ಇದ್ದ ಫೂಲಿನ ಹತೀಲೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಹೆಣಾ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಆಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ರಕ್ತ ಇನ್ನೂ ಚಿಮ್ಮತಿತ್ತು. ಕೊಡ್ಲಿ ಕಚ್ಚ ಇದ್ದೂ ಮೈಮ್ಯಾಲ. ತಲೀ ತಿರಗಿ ಭವಳಿ ಬಂಧಾಂಗಾತು. ಏನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೊಳೆದ ನಿಂತಕೊಂಡೆ. ಕೂಸ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೀ ಮಾಡತಿತ್ತು. ಬರೂಹೋಗವರ ದಾರೀ ನೋಡಿ ಈ ಸುದ್ದೀ ನೆರೀ ಊರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲು ನಾನು ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಬರಬೇಕು ? ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನೂ ಹಿಡದರೂ ಖಾನೀ ತಾನ ಮಾಡಿ ಈಗ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾನಂತ! ಇಂಥಾ ವರ್ಧ ಕೊಟ್ರ—ನಾನು ಆಗಿ ಬಲ್ಯಾಗ ಬಿದ್ದಾಂಗ. ಹಾಂಗ್ ಓಡಿ ಹೋದೇನು ಈ ಕೂಸೊಂದು ! ದಿಕ್ಕ ತಪ್ಪಿಧಾಂಗ ಆಗಿ ನಿಂತೆ. ಅಷ್ಟರಾಗ್ ಧೂರದಿಂದ ಗಾಡಿ ಬರೂ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತು. ಎತ್ತಿನ ಗೆಜ್ಜೆ ದನಿ ಸನೆಸನೇಕ ಬಂಧಾಂಗಾತು. ನಿಂತು ನಾನಾಗೆ ಮರಣ ತರಕೊಂಬೂದಕಿಂತಾ—ವಿಠಲ ಕಾಯಾಂವಿದ್ದರ ಕಾಯ ತಾನ. ಈ ಕೂಸಿನ ಭಾರ ಅವನ ಮ್ಯಾಲ ಇರಲಿ ಅಂತ—ಕೂಸಿನ್ನ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಅಂದ ಏನ ಫರಾರಿ ಆದೆ—ಇಂದೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೇನಿ. ಆಗೀಗ ನಡದ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗೇದ—ಗುಣ್ಣೇಗಾರ ನಾನು ಅಂತ. ಇನ್ನ ನನಗ ಮುಕ್ತೀ ಇಲ್ಲಾ. ಒಂದು, ಜೀವಾನರೇ ನೀಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾ, ತಲೀ ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂಗ್ ಅಲೀಬೇಕು—ಬಾವಾ ಬೈರಾಗಿ ಆಗಿ, ಗೋವಾ ಹೈದ್ರಾಬಾದದಾಗ ತಲೀ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು—ಕೂಲಿ-ಕುಂಬಳಿ ಮಾಡಿಕೋತ.

ಇಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷಾ ಎತಕೋತ ಇರಬೇಕು. ಎಂದ ಈ ಮಾತಿನ ನಿಜಾಂಶ ಗೊತ್ತಾಗ ತದ ಅಂದ ಹೊರಗ ಬರಬೇಕು. ಬದಕಿದ್ರ ಬರತೀನಿ. ಇಲ್ಲು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಅನ್ನಿ. ಗಂಗೂನ್ನ ನಿನ್ನ ಉಡ್ಡಾಗ ಹಾಕೀನಿ. ಬೆನ್ನ ಬಿದ್ದ ತಂಗೀ ಅಂತ ಜೋಪಾನಾ ಮಾಡು. ಮಗಳಂತ ನೋಡಿಕೊ. ನನ್ನ ಜೀವದ ಮ್ಯಾಲಿನ ಆಶಾಕ್ಕ-ಈ ಕೂಸಿನ್ನ ಅಡಿವೀಪಾಲ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಪಾಪಾ-ನನಗೆ ಭೂತ ಆಗಿ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತೇದ. ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ ಭೋಗಸದ ಗತೀಯಿಲ್ಲಾ. ಇದ ನೋಡು, ಈ ಕಾಗದ. ಗಂಗೂಗ ಕೊಡು. ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು ನನ್ನ ಅಕ್ಕರಾ. ನನ್ನ ದುಡ್ಡು-ದುಗಾಣೆ-ಇಸ್ಪೇಟಿ ಎಲ್ಲಾದಕೂ ಅಕೀನಸ ಮಾಲಕೀ. ಜೀವ ಇರೂತನಕಾ ಅನಭೋಗಿಸಲಿ. ಮುಂದ ಅದರ ಎಲ್ಲಿವಾಟ ಅಕೀ ತನಗೆ ಅನಿಸಿಧಾಂಗ ಮಾಡಲಿ. ನನ್ನ ನಶೀಬ ಇದ್ರ ಅಕೀ ಮಂಗಳಸೂತ್ರದ ಪುಣ್ಯಾ ಇದ್ರೂ ತಿರಿಗಿ ಬರತೀನಿ. ಅವನಾದ ತಾನ್ಯ ಅಳದೀತು; ಇಲ್ಲು ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ಈ ಕೂಸಿನ್ನ ನಾನು ಅನಾಥ ಮಾಡಿದಂವಾ. ಅದರ ಭಾರ ನಿಮ್ ಮ್ಯಾಲ ಅಡು. ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಈ ಕೂಸಿನ ಸುದ್ದೀ ಅಕೀಗೆ ಹೇಳು. ಅಕೀ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ-ಇದರ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದರ ಅದು ಕೈಗೂಡೀತು. ಗಂಗೂ ದೊಡ್ಡ ಜೀವಾ. ಸಮಂಜಸ ಬುದ್ಧೀಯಾಕಿ. ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎನ ಸುಖಾ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ್ದು? ಇರಲಿ. ಈ ಕೂಸಿನ್ನ ಅಡಿವೀಪಾಲ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಾ ತಲೀಮ್ಯಾಲ ಹೊತಗೊಂಡು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ್ದಾಂಗ ದೇಶ ದೇಶ ತಿರಿಗ ತೀನಿ. ಅದರ ಪರಿಹಾರ ಆಗಿ-ಒರೂ ಕಾಲ ಬಂದ್ರ ಬರತೀನಿ-ಇಲ್ಲುಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಾ. "

"ಭದ್ರವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಬೋಧರಾಯ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನ್ಯಾಗ ಎಲಾ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿ-ಮಲಕ್ಕೊಂಡು ಗಡದ್ದ ನಿರ್ದೀಮಾಡತಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಮುಸಕೆ ತಗದು ಹಣೀಗೊಂದು ಮುಪ್ಪಕೊಟ್ಟು ಹ್ಯಾಂಗ ಬಂದಿದ್ದೋ ಹಾಂಗೂ ಭರ್ರನೇ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ತನಕಾ, ತಿರಿಗಿ ಅವನ ಭೆಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಾ. ಅವನ ಅವಸಾನ ಮುಗಿದಿರಬೇಕು. ಅಂವಾ ಬಂದ ಹೋದ ಸುದ್ದೀ ಒಂದಿನಾ ಗಂಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ-ಅವನ ಪತ್ರಾ ಕೊಟ್ಟಿ. ಅದನ್ನ ಓದಿ ನೋಡಿ ಅತ್ತ ಅತ್ತ ಹಂಜಾದ್ಲು. ನಿನ್ನ ದತಿಂದ ಆಗನೂ ಒಂದ ಮಾತ ಅಡಲಿಲ್ಲಾ. ಎಂದ ಒಂದ ದಿನಾ ನೀ ಭಿಕ್ಷಾಟನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭವಳಿ ಬಂದ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿ ಅವರ

ಮನೀ ಬಾಗಲದಾಗ—ಅಂದ್ರ ಈ ಮಾತ ಒಡದೆ. ಬೋಧರಾಯ ಕೊಂದ ಕೂಸಿನ್ನ ನೀವಾ ಬದಕಿಸಿದ್ರಿ-ಅದನ್ನ ಬಾಳಸೂದು ನಿಮ್ಮನ್ನ ಕೂಡೇದಂತ್ರ. ಅಂದಿನಿಂದನ ಕವರ ಮನೀ ಅನ್ನಾ ನೀರು-ನಿನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆತು. ಅವರ ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪದಾಗ ನಿನ್ನ ಹಾದಿ ಸಾಗೇದ. ಯಾರೋ ಯಾರನ್ನ ಕೊಂದ ಪಾವಕ್ಕ ಬೋಧರಾಯ ಬಲೀ ಆಗಿ-ಕೈ ಹಿಡದ ಹೆಂಡತೀನ್ನ ಅನಾಥಳನ್ನ ಮಾಡಿ ಹೋದಾ. ಆ ದುಃಖ ಹಚಿಕೊಳದೇನು-ಎಲ್ಲಾ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಗಂಗಳಾ ನಿನ್ನ ಬದಕಿಸಿದ್ದು. ಇನ್ನಾ ಮುಗದಿಲ್ಲಾ ಕತಿ! ನಿಂದ್ರಾ. ಅಕೀ ಋಣಾ ನಿನ್ನ ಮ್ಯಾಲ ಎಷ್ಟ ಅದ್ರ ಅನೂದನ್ನ ತೋರಿಸ್ತೀನಿ.” ಎಂದು ಎದ್ದು ಆಚಾರ್ಯರು ಭಾರವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ತೆರೆದು ಅದರಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ದೊಡ್ಡ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ತಂದು ತೆರೆದು ನನ್ನೆದುರು ಹಿಡಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುತ್ತ ರತ್ನ ಬಂಗಾರದ ಸಾಮಾನು—ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚೀಟಿ : “ಸೀನೂನ ಲಗ್ನದ ಆಹೇರಿ” ಎಂದು. ಆ ಚೀಟಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು:

“ಆತಪಾ....ನಿನ್ನ ಋಣಭಾರದ ಪರಿಹಾರಾ.”

ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನ ಮುಗಿದು—ಈ ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಆ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರ ನೋಡಿ ನಾನು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಕುಳಿತೆ. ಅವರ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾಣಿ-ನನ್ನೆದೆಯನ್ನು ಆಗಲೇ ಕೊರೆದಿತ್ತು. ಈ ಚೀಟಿಯಿಂದ ಈಗದು ಎರಡು ಹೋಳಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಗಂಗಳ ಕೂಸಿನ್ನ ಬೋಧರಾಯರ ಎರಡು ಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಚೆದುರು ಕಟ್ಟಿದ್ದವು.

“ಋಣಭಾರ ಇಳಿಸಿದೆಯಾ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

“ಇಲ್ಲ-ಇಲ್ಲ-ತಪ್ಪಿದೆ ” ಎಂದು ನಾನು ಕೂಗಿದಾಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದರು:

“ ಏನದು ಶೀನು? ಏನು ?”

ಕಂಬನಿ ತುಂಬಿ ಬಂದು-ದುಃಖ ತಡೆಯದಾಗಿ-ನಾನು ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾದ ಮುಟ್ಟಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ:

“ಋಣಭಾರವಿಳಿಸಲಾರೆ; ತಪ್ಪಿದೆ; ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.”

ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಂತಾಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಾದ ನನ್ನ ಕಂಬನಿಯ ಅರ್ಘ್ಯದಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಈ ಲೇಖಕರ ಬೇರೆ ಕೃತಿಗಳು

ಪಿಪಾಸೆ—ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ

೧—೪—೦

ಪ್ರಕಟನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ

ಗೀತಾಹೃದಯ (ಪೂ. ಸಾನೇ ಗುರೂಜಿ ಅವರ ಕೃತಿಯ ಅನುವಾದ)

ದೀಪನಿರ್ವಾಣ (ಕಾದಂಬರಿ)

ಶ್ರೀ ವಿ. ಸೀ. ಅವರ ಕಾವ್ಯಸಂಪತ್ತು

ಗಾಂಧೀ ಕತೆಗಳು

ತರಂಗಮಾಲೆ (ಲೇಖನಸಂಗ್ರಹ)

ರುದ್ರಾವತಾರ (ಕವನಸಂಗ್ರಹ)

ಜೀವ-ಶಿವ (ಖಲೀಲ ಗಿಬ್ರಾನರ ಕತೆ-ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ—ಅನುವಾದಿತ)

ದಿಗಂಬರ (ಭಾರತೀಯ ಕತೆಗಳ ಸಂಕಲನ—ಅನುವಾದಿತ)

